

**Ohjaajien kokemuksia työstään maahanmuutta-
januorille suunnatussa avoimessa tukitoiminnassa**
Työn haasteet ja selviytymiskeinot
Sofia Ikonomidis ja Hilla Pesonen

Ohjausalan pro gradu -tutkielma
Syyslukukausi 2019
Opettajankoulutuslaitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Ikonomidis, Sofia ja Pesonen, Hilla. 2019. Ohjaajien kokemuksia työstään maahanmuuttajanuorille suunnatussa avoimessa tukitoiminnassa – Työn haasteet ja selviytymiskeinot. Ohjausalan pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. 77 sivua. Liitteet 11 sivua.

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää maahanmuuttajataustaisten nuorten avoimen tukitoiminnan parissa työskentelevien ohjaajien kokemuksia omassa työssään kohtaamistaan haasteista ja selviytymiskeinoista. Haastateltavat työskentelivät eri paikkakunnilla erityishuoltojärjestöjen liitto EHIJÄ ry:ssä. Tutkielman tarkoitus on tuottaa objektiivista tietoa EHIJÄ ry:lle heidän toiminnastaan ja tutkimuksen tuloksia pyritään hyödyntämään laajemmin järjestön avoimen tukitoiminnan ohjaustyön kehittämiseen.

Avoimen tukitoiminta oli ollut käynnissä noin vuoden ensimmäisten haastattelujen aikaan. Tutkimuksen tavoitteena oli löytää haasteiden tarkastelemisen avulla kehittämismahdollisuuksia sekä tutkia ohjaajien kokemuksia omassa työssään. Toiminnan kehittämisen lisäksi tutkimuksessa tarkasteltiin eroja toimipisteiden välillä sekä sen ajallista kehittymistä ensimmäisestä vuodesta kolmanteen toiminta vuoteen, jolloin toteutettiin toinen haastattelukierros.

Tutkimus toteutettiin aineistolähtöisesti puolistrukturoituina teemahaastatteluina. Ensimmäiset haastattelut toteutettiin kesä-heinäkuussa 2017 ja toinen haastattelukierros järjestettiin keväällä 2018. Toisen haastattelukierroksen tavoitteena oli syventää aiemmin saatuja tuloksia sekä tutkia kuluneen ajan vaikutusta ohjaajien kokemuksiin työstään. Haastateltavina oli ohjaajia jokaisesta avointa tukitoimintaa tarjoavasta toimipisteestä.

Aineiston analysoinnissa käytettiin fenomenologis-hermeneuttista metodia. Tutkimustulokset jaettiin neljään eri haasteeseen: ohjaajien oman työn, toimintaan osallistumisen, nuorten elämän sekä toiminnan ulkopuolisiin haasteisiin. Mainintoja sai usein toiminnan ennakoimattomuus, ohjaajien riittämättömyyden tunne, vaillinainen kielitaito, osallistujien rekrytoimiseen liittyvät ongelmat, nuorten epävarma tulevaisuus, sukupuolijakauma sekä ikäraajat. Haastateltavat eivät nimenneet toiminnan ulkopuolisia tahoja tai yhteistyökumppaneita merkittäviksi haasteiksi. Haastatteluissa kävi ilmi, että ohjaajat kokivat työnsä haasteet vähäisiksi verrattuna onnistumisiin, ja ohjaajat myös kehittivät avointa tukitoimintaa haastattelujen välisenä aikana.

Asiasanat: kotoutuminen, integraatio, maahanmuutto, kolmas sektori, fenomenologis-hermeneuttinen analyysi, monikulttuurinen ohjaus

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

1	JOHDANTO	5
2	MAAHANMUUTTO	8
	2.1 Globaali liikkuvuus	8
	2.2 Pakolaisuus	9
	2.3 Maahanmuutto Suomeen.....	10
	2.4 Maahanmuuttajien haavoittuvuus	14
3	KOTOUTUMINEN	16
	3.1 Kotoutumisprosessi	17
	3.2 Kulttuuri ja kulttuurišokki	18
4	TUTKIMUSYMPÄRISTÖN KUVAUS	22
	4.1 EIJÄ ry.....	22
	4.2 EIJÄ ry:n ohjaajien toimenkuva	24
	4.3 Muut alan toimijat ja yhteistyötahot	25
5	OHJAUS MAAHANMUUTTOTYÖSSÄ	26
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	28
	6.1 Tutkimuskysymykset	28
	6.2 Tutkimuksen osallistujat.....	29
	6.3 Metodologinen lähestymistapa.....	29
	6.4 Aineiston keruu ja menetöt	31
	6.5 Aineiston analyysi	34
	6.6 Eettiset ratkaisut ja tutkimuksen luotettavuus	36
7	TULOKSET	40
	7.1 Toimintaan osallistumiseen liittyvät haasteet	41

7.1.1	Osallistujien sitoutuminen.....	41
7.1.2	Maahanmuuttajien tavoittaminen osallistujiksi	43
7.1.3	Suomalaisten osallistuminen toimintaan.....	44
7.1.4	Ikäraajat	45
7.2	Ohjaajan työhön liittyvät haasteet.....	46
7.2.1	Toiminnan mukauttaminen ja ennakoimattomuus	46
7.2.2	Vaihtelevat kielitaitotasot	48
7.2.3	Epätasainen sukupuolijakauma	49
7.2.4	Kiire ja riittämättömyyden tunne	51
7.3	Nuorten elämän haasteet.....	53
7.3.1	Epävarma tulevaisuus	53
7.3.2	Nuorten tukeminen vaikeassa elämäntilanteessa	55
7.3.3	Työllistyminen.....	59
7.4	Toiminnan ulkopuoliset haasteet	60
7.4.1	Yhteistyötahot.....	60
7.4.2	Rajalliset resurssit.....	62
7.5	Tutkimustulosten yhteenveto	63
8	POHDINTA.....	65
8.1	Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset.....	65
8.2	Jatkotutkimuskohteet	68
	LÄHTEET	69
	LIITTEET.....	78

1 JOHDANTO

EHJÄ ry on vuonna 1983 perustettu erityissuojelujärjestöjen liitto, joka tarjoaa tukipalveluita nuorille. Järjestö haki pro gradu -tutkielman tekijöitä tutkimaan vuonna 2016 alkanutta maahanmuuttajataustaisille nuorille suunnattua avointa tukitoimintaa. Tutkimuksemme on tarkoitettu selvittämään toiminnan ohjaajien kokemuksia työnsä haasteista. Kehittämistyön mahdollistamiseksi haasteiden kartoituksen yhteydessä kerättiin aineistoa myös haasteisiin liittyvistä selviytymiskeinoista. Käytämme Erityishuoltojärjestöjen liitto EHJÄ ry:stä jatkossa lyhennettä EHJÄ ry.

Lisääntynyt maahanmuutto Suomeen (kts. Väestöliitto, 2019) on herättänyt viime vuosina paljon keskustelua puolesta ja vastaan. Muutos ja siihen sopeutuminen ei ole pelkästään Suomeen tulevien maahanmuuttajien, vaan myös täällä jo asuvien tehtävänä. Toiseen maahan sopeutuminen vaatiikin aina aikaa ja aktiivisuutta. Aikaisemmin tämä on kuitenkin jätetty pääsääntöisesti maahanmuuttajan vastuulle. Vuonna 2015 pakolaisia tuli Suomeen enemmän kuin koskaan aikaisemmin, lähemmäs 32 500 henkeä (Pakolaisapu, 2019). Maahan muutti myös paljon nuoria yksin, joista osa oli alaikäisiä (Euroopan muuttoliikevirasto, 2015, 18-19).

Viimeisen vuosikymmenen aikana ovat erilaiset maahanmuuttajapalvelut kehittyneet, ja niiden määrä on lisääntynyt. On luotu kotouttamisohjelmia, vastaanottokeskuksia ja esimerkiksi EHJÄ ry:n kaltaisia yhdistyksiä, jotka tarjoavat nuorille suunnattuja uusia tukitoimia. Lisääntynyt maahanmuutto maailmalla ja sitä kautta etenkin kotoutuminen ilmiönä tarvitsee jatkuvasti lisää tutkimusta. Näistä syistä valitsimme aiheen, joka asettuu maahanmuuttotutkimuksen kentälle.

Näimme tutkimuksen teon mahdollisuutena vastata tiedon ja ymmärryksen tarpeeseen. Tästä syystä lähdimme hakemaan pro gradu -työn pohjaksi toimeksiantoa. Aiempi kokemus ja kiinnostus maahanmuuttajien kotoutumisen

tukemiseen vaikutti päätöksentekoomme valitessamme aihetta pro gradu -tutkimuksellemme.

Hansen ja Holm 2016 tuovat artikkelissaan "Kun kuntaan tulee pakolaisia" esille ongelman tulijoiden kotouttamisen organisoimisessa. Tämä näkyy käytännössä siten, että toiminnot ovat järjestetty hyvin eri tavoilla eri kunnissa. Haasteita on etenkin nivelvaiheissa, kuten siirtymisessä erityispalveluista peruspalveluiden piiriin. Tutkimamme avoin tukitoiminta on tuotu vastaamaan tähän tarpeeseen, sillä siihen voivat osallistua myös henkilöt, joiden virallinen kotoutumisohjelma on loppunut tai ei ole vielä alkanut. Kotoutumisresurssit vaihtelevat kunnittain, ja kotoutumisen aloittavaan alkukartoitukseen olisi teoriassa mahdollista hakeutua kuka tahansa maahan muuttanut (Siirto & Hammar, 2016, 191). Resurssien vähäisyyden vuoksi tästä mahdollisuudesta ei kuitenkaan ole tiedotettu aktiivisesti, eikä alkukartoitus johda usein muiden kuin pakolaisten osalta kotoutumissuunnitelman laatimiseen (Saukkonen, 2013, 81-97).

Suomalaisissa kouluissa tarjotaan opintojen tueksi opinto-ohjausta, mutta maahan muuttaneet kaipaavat laajemmin ohjausta myös muilla elämän osa-alueilla. Maahanmuuttajien ohjausta ja kotoutumista on tutkittu monissa eri konteksteissa kuten esimerkiksi peruskoulussa (kts. Talib, 2002, 2004), työllistymisen tukemisessa (kts. Eronen, 2014) tai kuntiin kotoutumisessa (kts. Turtiainen, 2013, Hansen & Holm, 2016). Ohjausta ei kuitenkaan järjestetä riittävästi valtion organisoimana vaan vastuu lisäohjauksesta jää usein kolmannen sektorin toimijoille

Kotoutumisen onnistuminen vaihtelee yksilöittäin, ja tästä syystä on tärkeää tunnistaa kaikista vaikeimmassa tilanteessa olevat maahanmuuttajat. Kolmannen sektorin toimijoiden järjestämässä ohjauksessa on myös etunsa. Vapaa-ajalle sijoittuva vapaamuotoisempi ohjaus voi olla maahanmuuttajalle helpommin lähestyttävää kuin virallisten tahojen järjestämä, sillä niihin ei kaikissa kulttuureissa luoteta.

Kasvaneen maahanmuuttajamäärän vuoksi EIJÄ ry on laajentanut maahanmuuttajataustaisille nuorille suunnattuja palveluitaan avoimella tukitoiminnalla, joka on suunnattu kaikille alle 29-vuotiaille nuorille. Siihen osallistuminen ei vaadi kaupungin tai kunnan maksusitoumusta. Meidän tutkimuksemme

keskittyy ohjaajien kokemuksiin oman työn haasteista sekä selviytymiskeinoista, kun taas Saara Kovasen pro gradu -tutkielma ”Maahanmuuttajanuorten integraatiopoluilla: nuorten kokemuksia kolmannen sektorin toimijan tukitoiminnasta 2018” keskittyy nuorten näkökulmaan samasta tukitoiminnasta, johon palaamme tulosluvussa tarkemmin.

Yksi tämän tutkimuksen tavoitteista on tarjota hyödyllistä tietoa EHJÄ ry:lle, jotta se voisi jatkossa kehittää toimintaansa eteenpäin. Maahanmuuttajanuorten kotoutumisen ohjaustyötä tekevät Suomessa EHJÄ ry:n lisäksi useat muutkin tahot, jotka voivat myös hyödyntää tekemäämme tutkimusta.

Tutkimuksemme aineisto on kerätty temahaastatteluilla, jotka teimme kahdessa eri vaiheessa. Ensimmäisten haastattelujen aikaan vuonna 2017 toiminta oli ollut käynnissä yhden vuoden ajan. Jatkoahaastattelut tehtiin vuoden kuluttua ensimmäisistä haastatteluista keväällä 2018. Haastateltavia oli yhteensä kuusi ohjaajaa, joista kolme osallistui haastatteluun kahteen kertaan.

Tutkimus toteutettiin aineistolähtöisesti, jolloin suurin osa viittauksista aiempaan kirjallisuuteen löytyy tutkimuksen loppuosasta (Eskola & Suoranta, 2008). Aineistolähtöisyys näkyy tutkimuksemme rakenteen lisäksi analyysitavassa, jossa teoriataustan teemat määräytyvät vasta tulosten pohjalta.

Yleisen teoriapohjan esittelemisen jälkeen kuvailemme tutkimuksen etene-
misen sekä tutkimusmetodologian. Tuloksia käsittelevässä osuudessa yhdis-
tämme aiemman kirjallisuuden tutkimuksemme tuloksiin. Tulosluvuissa keski-
tymme tarkemmin avoimen tukitoiminnan ohjaajien kohtaamiin haasteisiin sekä
haasteellisissa tilanteissa käytettyihin selviytymiskeinoihin. Pohdinnassa tulkit-
semme tuloksia ja teemme toimintaehdotuksia keräämiemme tutkimustuloksiin
perusteella sekä esitämme jatkotutkimusehdotuksia.

Tutkimuksemme teemoja ovat kotouttaminen ja maahanmuutto. Tämän johdantoluvun jälkeen tarkastelemme näitä ilmiöitä laajemmin tutkimuksen kon-
tekstia kuvaavissa luvuissa sekä tutkimustulosten yhteydessä. Kuvaamme ensin
maahanmuuttoa globaalina ilmiönä, minkä jälkeen rajaamme tarkastelun Suo-
meen ja kuvaamme tutkimuksen kontekstia keskittymällä kotoutumiseen sekä
EHJÄ ry:n järjestämään kotoutumista tukevaan avoimeen tukitoimintaan.

2 MAAHANMUUTTO

2.1 Globaali liikkuvuus

Kansainvälinen liikkuvuus on tullut yhä useammalle saavutettavammaksi viimeisen sadan vuoden aikana liikennevälineiden kehittymisen myötä. Ihmisten täysin vapaa liikkuminen on puolestaan vaikeampaa kuin ennen, mikä johtuu laajalti kiristyneestä rajapolitiikasta etenkin kehittyneissä maissa. Esimerkiksi 1800-luvulla useat valtiot eivät vaatineet kansalaisiltaan virallista passia.

Nykyään muuttopäätökseen vaikuttaa olennaisesti kohdemaan työmarkkinatilanne. Suomessa avoimien työpaikkojen määrä on kasvanut viimeiset viisi vuotta tasaisesti (Suomen virallinen tilasto 2019), minkä lisäksi väestön ikääntymässä ja huoltosuhteen heikentyessä työvoiman määrä vähenee. Nämä seikat tekevät Suomesta potentiaalisen kohdemaan maahanmuutolle. Nykyään muuttajat on luokiteltu liikkumisen motiivien mukaan eri luokkiin, joiden perusteita avaamme lisää tässä luvussa. (Eskelinen, 2011, 120.)

Julkinen kansalaiskeskustelu maahanmuutosta aktivoitui teollistuneissa maissa kylmän sodan päätyttyä. Maahanmuuttoon on tämän ajanjakson jälkeen vaikuttanut useampi tekijä. Teknologian kehittyminen on mahdollistanut esimerkiksi kuvien leviämisen kehittyneistä maista kaikkialle maailmaan internetin välityksellä jopa reaaliaikaisesti. Lentoliikenteen kustannusten laskemisen lisäksi poliittisten tilanteiden kiihtyminen (esimerkiksi Lähi-Idässä) tai purkautuminen (Neuvostoliiton hajoaminen), etnisten tai uskonnollisten ristiriitojen kärjistymisen sekä yksilön oikeuksien ja vapauksien painottaminen ovat lisänneet siirtolaisuutta. (Van Hear, 1998, 2-3.) Seuraavaksi määrittelemme maahanmuuttoon liittyvän tutkimuksemme kannalta oleellista termistöä sekä maastamuuton taustalla vaikuttavia motiiveja.

Termi maahanmuuttaja kattaa kaikki maahan eri perusteista riippumatta saapuneet ulkomaalaistaustaiset henkilöt. Näitä henkilöitä yhdistää kuitenkin tarkoitus olla maassa pitkään. (Hartonen, Söderling & Kaskisaari, 2013, 6-7.) Kyseisellä henkilöllä ei ole Suomen kansalaisuutta. Kotimaasta lähdön syynä voi

olla pakolaisuus, työmahdollisuudet, avioliitto, turvapaikka tai esimerkiksi opiskelu. (Räty, 2002) Kaikki tutkimuksen piiriin kuuluvat EHJÄ ry:n avoimeen tukitoimintaan osallistuvat nuoret ovat maahanmuuttajia. Suurin osa heistä saapui maahan vuosina 2014 - 2016.

Castles (2014) ennakoi kiihtyvää maahanmuuttoa jo ennen vuoden 2015 pakolaiskriisiä. Kansainvälisen muuttoliikkeen analyysiinsä pohjautuen hän julkaisi kuusi kansainvälisen liikkuvuuden trendiä. Hänen mukaansa muuttoliikkeet ovat globalisoituneet, kiihtyneet, erilaistuneet, naisistuneet ja politisoituneet sekä maahanmuuttomaaksi muuttuminen on lisääntynyt. Koulutus, varallisuus, sosiaalinen pääoma ja esimerkiksi tieto lisäävät maahanmuuttoa, sillä koulutetuilla ihmisillä on suuremmat mahdollisuudet ja mahdollisesti myös parempi ymmärrys ja kiinnostus muuttaa maasta toiseen. (Castles, 2014, 25.)

Globaali maahan- ja maastamuutto on kiihtynyt viime vuosisadan aikana moninkertaiseksi. Vuoden 2011 tutkimuksessa arvioitiin, että oman kotimaansa ulkopuolella pysyvästi asuvia henkilöitä on jo noin kolme prosenttia maailman kokonaisväestöstä, toisin sanoen noin 200 miljoonaa ihmistä. Se on yli kaksi prosenttia enemmän kuin muuttoliikkeen arvioidaan olleen 1980-luvulla. (Martikainen, 2011) Vuonna 2016 laskettiin maailmassa olevan noin 60 miljoonaa pakolaista, jotka ovat lähteneet kotimaastaan pakoon (Tarvainen, 2016, 59). Vuoden 2015 suuren pakolaiskriisin aikaan Euroopan Unionin alueelle ilmoittautui uusia turvapaikanhakijoita yli 1,2 miljoonaa. (Jauhiainen, 2017, 20.)

2.2 Pakolaisuus

Pakolainen on henkilö, joka on lähtenyt kotimaastaan pois esimerkiksi jonkin humanitäärisen kriisin vuoksi. Tällainen henkilö usein hakee toisesta maasta turvapaikkaa. Turvapaikanhakija saa luvan olla maassa niin kauan kuin hakemusprosessi kestää. Tämän jälkeen hänelle voidaan myöntää joko toistaiseksi tai jatkuvana voimassa oleva oleskelulupa, johon on eri perusteita. (Hartonen, Söderling & Kaskisaari, 2013, 6-7.) Pakolaistaustaisten ihmisten määrästä ja vaikutuksesta Suomeen onkin ollut aktiivista keskustelua mediassa (kts. esimerkiksi Helsingin

Sanomat, 2016, Yle uutiset, 2019 sekä muut mediajulkaisijat). Suomi noudattaa oman pakolaisasetuksensa lisäksi kansainvälisiä pakolaissopimuksia, joihin auttamisvelvollisuus ja vapaa liikkuvuus pohjautuvat.

Pakolaisstatus on määritelty Suomen ulkomaalaislain 87 § pykälässä seuraavasti:

Maassa oleskelevalle ulkomaalaiselle annetaan turvapaikka, jos hän oleskelee kotimaansa tai pysyvän asuin maansa ulkopuolella sen johdosta, että hänellä on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa siellä vainotuksi alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta, ja jos hän pelkonsa vuoksi on haluton turvautumaan sanotun maan suojeluun.

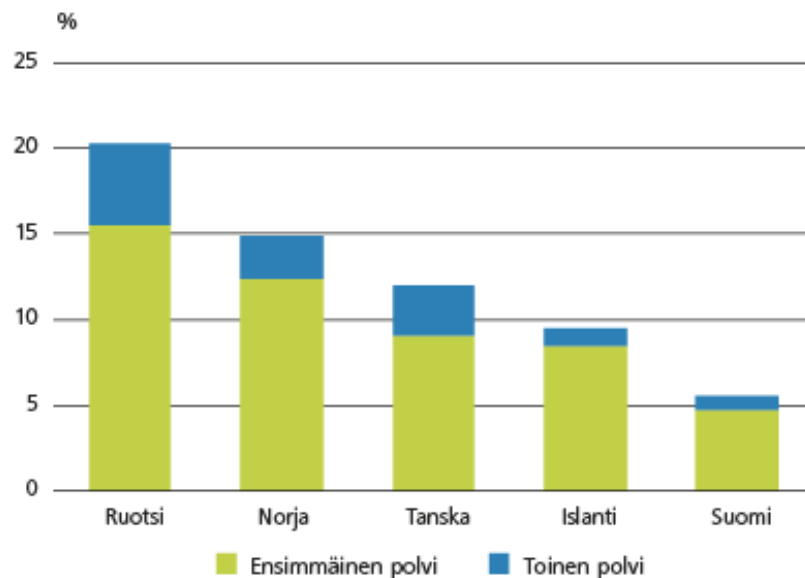
Vuonna 1967 Yhdistyneiden kansakuntien laatiman pakolaissopimuksen ja sen lisäpöytäkirjan tekstissä painotetaan pakolaisuuden määritelmäksi vainoa tai sen uhkaa, jonka maasta lähtevä henkilö kohtaisi lähtömaassa. Sen mukaan valtiot eivät voi rajoittaa tällaisten henkilöiden saapumista maansa alueelle lukuun ottamatta henkilöitä, jotka ovat tehneet joko sotarikoksia tai rikoksia ihmisyyttä vastaan. Pakolaisaseman määrittelee YK:n pakolaisjärjestö UNHCR. Henkilöä ei saa myöskään palauttaa alueelle, jossa häntä uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu epäinhimillinen tai ihmisarvoa loukkaava kohtelu. (Gothóni & Siirto, 2016, 11). Kun UNHCR on myöntänyt henkilölle pakolaisaseman, hänen tietonsa välitetään Suomessa maahanmuuttovirasto Migrille, joka vastaa myös pakolaisien matkojen järjestämiseen liittyvistä asioista (Mäkelä, 2016, 80-81).

2.3 Maahanmuutto Suomeen

Tässä luvussa käsittelemme maahanmuuttoa Pohjoismaiden ja erityisesti Suomen lähtökohdista. Naapurimaiden vertailun ja maahanmuuton syiden selvityksen lisäksi esittelemme lyhyesti maahanmuuton historiaa Suomessa.

Suomi kuten muutkin Pohjoismaat ovat nettomaahanmuuttovoittoisia valtioita. Pohjoismaissa maahanmuutto on lisääntynyt tasaisesti, ainoastaan Islannin talouskriisi vuonna 2008 vähensi merkittävästi maahanmuuttajien määriä maahan. Kuitenkin Suomessa maahanmuuttajien määrä on Ruotsiin tai Pohjoismaihin verrattuna huomattavasti vähäisempi suhteutettuna väkilukuun. Tätä

havainnollistaa alla oleva Pohjoismaiden Tilastokeskusten tietoihin perustuva kuvio 1. (Helminen, 2015)

Kuvio 1: Maahanmuuttaneiden osuus pohjoismaissa suhteutettuna maan väkilukuun. (Helminen, 2015)

Ennen 2000-lukua siirtolaisuus on ollut Suomessa lähinnä siirtolaisuutta Suomen ja Ruotsin välillä, joka oli määrällisesti suurinta 1960- ja 1970-lukujen taitteessa. Edelleen vuonna 2005 Ruotsissa asui yli 100 000 Suomen kansalaista. (Kiander ja muut, 2005, 24.)

1900-luvulla Suomi otti vastaan ensimmäiset suuremmat pakolaisryhmät. 1970-luvulla pakolaisia saapui Chilestä ja 1980-luvulla maahan tuli Vietnamin venepakolaisia. Ensimmäiset turvapaikanhakijat saapuivat Somaliasta 1980- ja 1990-lukujen vaihteessa. (Gothóni & Siirto, 2016, 9). Suomi oli siis edelläkävijä turvapaikanhakijoiden vastaanottamisessa verrattuna kansainväliseen velvoittavaan lainsäädäntöön.

Geneven sopimus (1864), EU:n lainsäädäntö sekä kansainvälisten ihmisoikeussopimukset sitovat sopimuksessa mukana olevia maita ottamaan vastaan kiintiöpakolaisia. Suomi otti vastaan ensimmäisen ryhmän kiintiöpakolaisia vuonna 1979. Vuodesta 1985 eteenpäin on kiintiöpakolaisia otettu säännöllisesti vuosittain vastaan. (Mäkelä, 2016, 77.) Seuraavaksi kuvailemme

maahanmuuttajien määrää suhteessa Suomen väkilukuun, vuoden 2015 pakolaiskriisiä Suomen näkökulmasta sekä yleisimpiä Suomen maahanmuuton perusteita.

Suomen väestömäärän nähden ulkomaalaistaustaisia henkilöitä asuu Suomessa varsin vähän. Vuonna 2016 ulkomaalaistaustaisia oli 6,6 % koko väestöstä. Tämä tarkoittaa noin 365 000 ulkomaalaista. (Suomen virallinen tilasto, 2017. kts. Kuvio 2.) Ulkomaalaisten osuus Suomessa on myös muihin Euroopan maihin verrattuna pienimpien joukossa (Kiander ja muut, 2005, 24). Suomessa yleisin syy maahanmuuttoon on perhesiteet. Samasta taulukosta näkee, että määrälliseltä osuudeltaan pakolaisuus on edelleen pieni osa kokonaismaahanmuuttoa Suomeen. (Nieminen, Sutela & Hannula, 2015. kts. Taulukko 1).

Taulukko 1: Ulkomaalaistaustaisen väestön maahanmuuton syyt vuonna 2014 (Nieminen, Sutela & Hannula, 2015)

	Naiset	Miehet	Yhteensä
Perhesyyt	75 000	48 000	123 000
Työ	14 000	27 000	41 000
Pakolaisuus	9 000	15 000	24 000
Opiskelu	8 000	16 000	23 000
Muu syy	8 000	9 000	17 000
Yhteensä	114 000	115 000	229 000

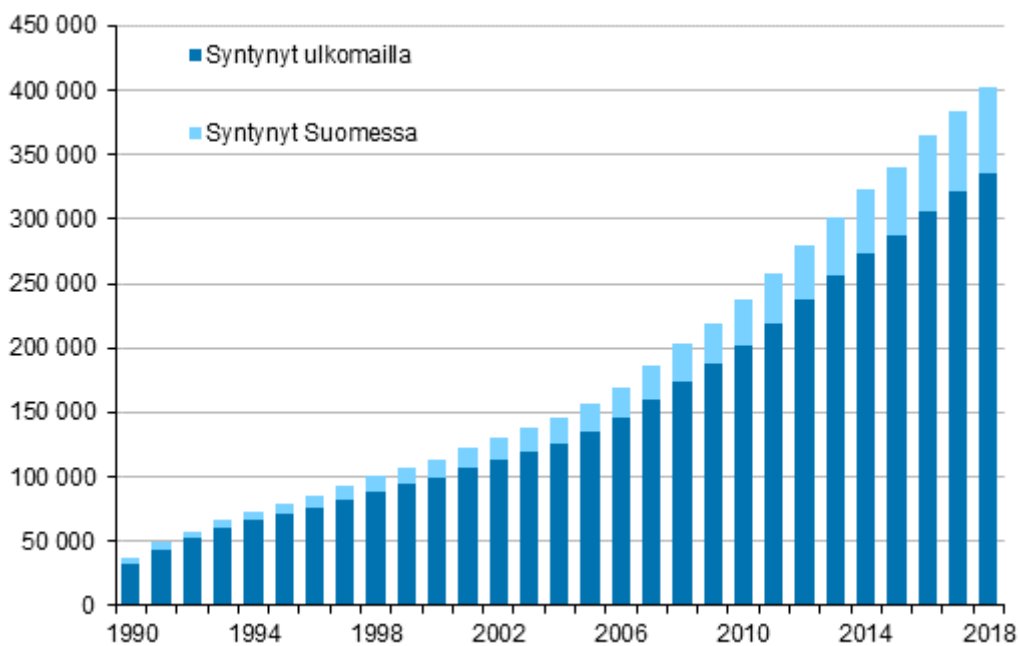
Valtion väestön rakenteen ja määrän tarkasteleminen on oleellista työmarkkinoiden ja talouskasvun näkökulmasta. 2000-luvulla Suomessa on huolena väestön ikääntymisestä johtuva tulevaisuuden työvoimapula. Vuonna 2007 hallitus aloitti ohjelman, joka tukee työperäistä maahanmuuttoa Suomeen. Muutamaa toimialaa lukuun ottamatta tällöin säädettiin oleskelulupaansa sisältyväksi myös lupa työskennellä maassa. Jo vuotta aiemmin, maaliskuussa 2006 säädetty työvoiman vapaa liikkuminen EU-maiden sisällä helpotti työperäistä liikkuvuutta, ja Suomeen saapui paljon työntekijöitä etenkin Virosta. (International Migration Outlook, 2008, 240-241.)

Suuren pakolaisaallon aikaan vuonna 2015 maailmassa arvioitiin olevan noin 230 miljoonaa pakolaista tai siirtolaista. Erilaiset kriisit ovat lisänneet maahanmuuttoa Eurooppaan radikaalisti viime vuosina. (Valtioneuvoston julkaisu, 2015.) Suomessa tämä poikkeuksellinen vuosi näkyi Maahanmuuttoviraston tilastoissa. Vuoden 2015 aikana maahanmuuttoon liittyviä ilmoituksia tehtiin Migiiriin 33 000 enemmän kuin edeltävänä vuonna. Jo vuosina 2012 – 2014 maahanmuuttajien määrä oli kasvanut aiempiin vuosiin verrattuna. (Maahanmuuttovirasto, 2016a.)

Myös suomalaisten maastamuutto on ollut kasvussa vuodesta 2011 lähtien. Maahanmuutto on kuitenkin suurempaa kuin maastamuutto. (Suomen virallinen tilasto, 2016.) Pelkästään vuonna 2015 Suomesta anoi turvapaikkaa 32 476 henkilöä (Nykänen, Koikkalainen, Seppälä, Mikkonen & Rainio, 2019, 163). Tämä oli kuitenkin prosentuaalisesti alle kolme prosenttia koko Euroopan Unionin alueelle saapuneista pakolaisista (Jauhiainen, 2017, 19). Vaikkei maahanmuuttajien määrä Suomessa ole absoluuttisesti eikä suhteutettuna väestöön suuri verrattuna muihin maihin, on sillä merkitystä väestönkasvun sekä väestörakenteen näkökulmasta.

Suomen väestönkasvun syynä on viime vuosina ollut 60-70 prosenttisesti maahanmuutto, sillä syntyvyys on laskenut jo useiden vuosien ajan (Helminen, 2015). Kokonaishedelmällisyysluku kuvaa keskimääräistä lapsimäärää yhtä naista kohden. Ensimmäisen polven maahanmuuttajien kokonaishedelmällisyysluku on 1,9 kun kantaväestön vastaava luku on vain 1,5. (Suomen virallinen tilasto, 2017). Maahanmuuttajataustaisten naisten korkeampi lapsiluku lisää siis väestön määrää, mikä saattaa vaikuttaa tulevaisuudessa huoltosuhteeseen myönteisesti.

Alla olevasta Tilastokeskuksen kuviosta näkee ulkomaalaistaustaisten henkilöiden määrän kehityksen Suomessa vuosina 1990-2018. Lukuun ottamatta vuoden 2015 korkeita maahanmuuttolukemia on maahan saapuvien pakolaisten määrä vuosittain vakiintunut 3000-4000 henkilön tasolle. (Maahanmuuttovirasto, 2018a.)

Kuvio 2. Ulkomaalaistaustaisten määrä vuosina 1990-2018 (Suomen virallinen tilasto, 2019)

Vuonna 2018 jätettiin 2400 uutta turvapaikkahakemusta, joten määrä oli jopa pienempi kuin ennen vuotta 2015. Tämän lisäksi jätettiin kuitenkin 2100 uusintahakemusta. (Maahanmuuttovirasto, 2018b). Nämä tilastot osoittavat, kuinka pakolaiskriisi vaikuttaa useita vuosia viranomais- sekä kotoutumistyöhön.

2.4 Maahanmuuttajien haavoittuvuus

Ihmisoikeuksien toteutumisen lähtökohdista on luotu uusi oikeudellinen käsite, **haavoittuvuus**. Taustalla on ajatus siitä, että tiettyjen ryhmien samantasoinen oikeuksien turvaaminen vaatii erityisiä suojamekanismeja toteutuakseen. Tällaisia ryhmiä ovat esimerkiksi lapset, maahanmuuttajat, vammaiset tai vakavista sairauksista kärsivät henkilöt. Käytännössä siis samanlaisella kohtelulla uskotaan olevan eri ihmisille erilaisia seuraamuksia. Sen vuoksi jotkut ihmisryhmät tarvitsevat erityisoikeuksia ollakseen yhtä tasa-arvoisessa asemassa suhteessa muihin. (Heikkilä & Mustaniemi-Laakso, 2019, 65-67.)

Maahanmuuttajien joukossa voi olla moniperustaisesti haavoittuvassa asemassa olevia (Heikkilä & Mustaniemi-Laakso, 2019, 66). Tällaisia ovat esimerkiksi alaikäiset turvapaikanhakijat, joille EHJÄ ry tarjoaa tukipalveluitaan. Suurin osa EHJÄ ry:n tukitoimintaan osallistuvista nuorista ovat saapuneet maahan yksin. Ilman vanhempia tulleet nuoret ovat pakolaisten joukosta erityisen haavoittuvassa asemassa (Björklund, 2014, 1.)

Luokittelu haavoittuvaan ryhmään kuuluvaksi voi aiheuttaa myös negatiivisia vaikutuksia. Jos esimerkiksi turvapaikanhakija ryhmäperusteisesti liitetään johonkin haavoittuvaan ryhmään, se voi vaikuttaa kyseisen henkilön voimaantumisen kokemuksiin ja heikentää toimijuutta. (Heikkilä & Mustaniemi-Laakso, 2019, 75.) Diagnooseja luodessa tulisikin pitää mielessään niiden mahdollisesti stigmatisoiva vaikutus. (Snellman, 2012, 14.) Traumaattisia kokemuksia ja muita mielenterveyteen liittyviä ongelmia on pakolaisista puhuttaessa ylikorostettu haavoittuvuuden määritelmänä, vaikka myös myönteistä kehityspolkua kulkeva turvapaikanhakijalapsi voi olla lähtökohtaisesti lakiin perustuen haavoittuvassa asemassa johtuen esimerkiksi nuoresta iästä.

Kaikki ihmiset ovat tietyllä tapaa haavoittuvia. Kuitenkin resilienssi eli kuinka paljon vastoinkäymisiä yksilö sietää, vaihtelee ihmisestä, ajankohdasta ja tilanteesta riippuen (kts. Fineman, 2008 ja 2010). Tavoitteena maahanmuuttajatyössä on pystyä tarjoamaan erityistä apua niille, joiden resilienssi on mahdollisten traumaattisten ja raskaiden kokemusten jälkeen heikentynyt hetkellisesti. Fineman (2008, 2) tarkentaa, että aikaisempi ajatus tasa-arvosta on perustunut aikanaan valistusfilosofi John Locken ajatukseen, jonka mukaan jokaisella tulee olla samat mahdollisuudet ja oikeudet. Usein samanarvoisten oikeuksien jakaminen ole varsinaista tasa-arvoa, jos oikeuden saajat ovat jo lähtökohtaisesti huomattavassa asemassa muihin verrattuna. Suomeen muuttanut maahanmuuttaja on esimerkiksi heikommassa tilanteessa suhteessa kantasuomalaiseen, ja tarvitsee siten enemmän tukea saavuttaakseen tasa-arvoisen aseman. (Heikkilä & Mustaniemi-Laakso, 2019, 77.)

3 KOTOUTUMINEN

Tämän tutkimuksen kohteena olevan avoimen tukitoiminnan tärkeimpänä tavoitteena on maahanmuuttajanuorten kotoutumisen tukeminen. Kotouttaminen on työ- ja elinkeinoministeriön (2018) mukaan kaksisuuntainen jatkuva prosessi, jossa yhteiskunta muuttuu väestön monimuotoistuessa. Se vaatii sitoutumista molemmilta osapuolilta, niin maahanmuuttajilta itseltään kuin vastaanottavalta yhteiskunnalta. Kotoutumista tapahtuu paitsi virallisten kotoutumiseen keskityneiden järjestöjen (kuten EIJÄ ry) ohjaamana, myös arkisten tilanteiden ja lähiyhteisöjen, kuten päiväkotien, työpaikkojen ja harrastustoiminnan kautta. (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2018). Turtiainen (2013, 191) puolestaan määrittelee kotouttamisen toiminnaksi, jonka tavoitteena on helpottaa maahanmuuttajan aktiivista integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Tässä tutkimuksessa käsitämme kotoutumisen kaksisuuntaisena prosessina, jossa yhteiskunta on myös aktiivinen toimija maahanmuuttajan ohella. Tutkimamme toiminta keskittyy kuitenkin yksilön integraatioprosessiin, mistä johdun yhteiskunnan rooli jää tutkimuksessamme toissijaiseksi ja näkyy aineistossa vain ohjaajien kokemusten kautta. Käytämme termiä kotoutuminen kotouttamisen sijasta. Syynä tälle on se, että mielestämme kotouttaminen heikentää maahanmuuttajan subjektiviteettia ja aktiivista roolia toimijana.

Yhteiskunnan näkökulmasta Suomen lainsäädännössä maahanmuuton sekä kotoutumisen kannalta oleellisia asetuksia ovat kotouttamislaki, yhdenvertaisuuslaki ja ulkomaalaislaki. (Opetusministeriö 2010, 15). Vuoteen 2007 asti maahanmuuttajien yhteiskuntaan kotoutuminen sekä työllistämisen edistäminen oli työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla. Tämän jälkeen vastuu toiminnasta siirrettiin sisäministeriön alla toimivalle Maahanmuuttovirastolle, joka aloitti toimintansa tammikuussa 2008. (International Migration Outlook 2008, 240-241) Vastuun siirryttyä Migrille myös lainsäädännön päivittäminen nähtiin ajankohtaiseksi.

Kotoutumiseen liittyvää lainsäädäntöä uudistettiin Suomessa vuonna 2011. Valtioneuvoston laatimassa uudistuksessa kotoutuminen kattaa laajemmin

kaikki maahan saapuvat henkilöt. Aiemmin laki keskittyi pakolaisten ja työttömien maahanmuuttajien tukemiseen. Tämän muutoksen perusteella tehtiin ensimmäinen kotoutumisohjelma vuosille 2012-2015. Tällä hetkellä voimassa oleva ohjelma jatkuu vuoden 2019 loppuun. Ohjelmien sisältöihin kuitenkin vaikuttaa aina kyseisen hallituksen hallitusohjelmat. (Siirto & Hammar, 2016, 189-190.) Hallitusohjelmat luovat pohjan kotoutumistoiminnan organisoimiselle, mutta käytännössä kunnat ovat pitkälti vastuussa alueellaan asuvien maahanmuuttajien kotouttamistoimenpiteistä. (Valtion kotouttamisohjelma, 2016-2019.)

Kotoutumisen edistämistyö tähtää autettavan henkilön kotoutumisen tukemiseen laaja-alaisesti elämän eri osa-alueilla ja sitä tutkitaan monialaisissa ja monikulttuurisissa tutkimusryhmissä. Tutkittaessa pelkästään esimerkiksi työllistymistä tai asuntotilannetta voi tutkittavan elämä ja kotoutuminen jäädä kokonaisuutena heikompaan asemaan. Kotoutumisen arvioiminen on haastavaa myös siitäkin näkökulmasta, että jokainen kokee oman tilanteensa yksilöllisellä tavalla. Aiheen monimuotoisuus tuo omanlaisensa haasteen juuri tämän alan tutkimukseen ja tekee etenkin kirjallisuuden hallitsemisesta haastavaa. (Martikainen, Saukkonen & Säävälä, 2013, 5.) EIJÄ ry:n avoimessa tukitoiminnassa kotoutumista tuetaan laajasti nuorten eri elämänaalueilla, minkä vuoksi tämän tutkimuksen aihetta ei ole rajattu yhtä tarkasti kuin tyypillisesti kotoutumistutkimuksessa.

3.1 Kotoutumisprosessi

Useat eri kotoutumisen mallit ovat prosessiluontoisia ja niissä vastuu kotoutumisesta on painottunut maahanmuuttajalle. Tällä tarkoitetaan sitä, kuinka maahan tulleen oletetaan muokkaavan omaa käyttäytymistään ja ajattelutapojaan ympäristön vaatimusten mukaisiksi. Toinen tapa käsittää maahanmuutto ja kulttuuriin sopeutuminen on vuorovaikutteinen jatkuva prosessi, jossa vaaditaan sopeutumista sekä maahan tulijalta että maassa jo asuvilta. (Pietilä, 2013.)

Nicholas Van Hear (1998) kritisoi prosessia, jossa maahanmuuttajien ja siirtolaisten odotetaan kotoutuvan kohdemaan kulttuuriin tavoitteenaan täydellinen uskollisuus ja sitoutuneisuus. Yksilöiden monimuotoistuvissa suhteissa

useihin eri maihin ja kansainvälisessä maahanmuutossa syntyy aivan uudenlaisia tapoja määritellä identiteettiä. Maan rajat tai oma sijainti, eivät enää välttämättä vaikuta yksilön rakentuvaan identiteettiin. Globalisaation myötä yksilöt voivat kokea yhteyttä samanaikaisesti usean eri maan kulttuuriin. Maahanmuuton kohdemaat keskittyvät kuitenkin edelleen tarjoamissaan palveluissa korostamaan oman maansa kulttuuria ja toimintatapoja.

Suomestakin löytyy useita eri palveluita, jotka tarjoavat tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta ja pyrkivät auttavat maahanmuuttajaa kotoutumaan. InfoFinland -sivusto tarjoaa tietoa usealla kielellä Suomessa asumisesta, työstä, kielestä ja koulutuksesta sekä auttaa mahdollisissa ongelmatilanteissa kertomalla mihin hakeutua jatkoa varten. Muita kotoutumispalveluita ja neuvoja tarjoavat Maahanmuuttovirasto, Suomen pakolaisapu sekä kuntien nettisivut. Tämän lisäksi tietoa kotoutumisen palveluista tarjoavat useat eri kolmannen sektorin toimijat kuten EHJÄ ry.

3.2 Kulttuuri ja kulttuurišokki

Aiemmissä luvuissa esiteltyjen yhteiskunnallisten näkökulmien lisäksi kotoutumisen käsite on linkittynyt kulttuurin käsitteeseen. EHJÄ ry:n avoimeen tukitoimintaan osallistuu nuoria monista eri kulttuureista, ja integroitumisen nähdään olevan yhteydessä kohdemaan kulttuuriin sopeutumiseen. Näin kulttuuri on jo lähtökohtaisesti läsnä avoimessa tukitoiminnassa. Kulttuuria on kuitenkin hyvin haastava, ellei mahdotonta määritellä kokonaisvaltaisesti. Tämä johtuu käsitteen monimerkityksellisyydestä, sekä jo olemassa olevista erilaisista keskenään risteävistä määritelmistä. Sopivasta määritelmästä on aikojen saatossa kiistelty, ja useat eri tutkijat ovat muodostaneet oman kuvauksensa termistä. Esittelemme niistä tässä muutaman.

Kulttuuri on laaja-alaisesti käytetty termi niin arjessa, mediassa kuin tutkimuskirjallisuudessa (Knuutila, 1996, 9). Knuutilan mukaan on tärkeää jatkaa aktiivista keskustelua kulttuurin määritelmästä, jotta voidaan hahmottaa, kuinka käsityksemme kulttuurista on saanut merkityksensä aikaisemmasta

tutkimuskirjallisuudesta ja vaikuttaa näin ollen tulkintoihimme (Knuuttila, 1996, 9). EIJÄ ry:n ohjaajat käyttivät tutkimuksessamme termiä kulttuuriero. Näin he itse määrittivät siinä hetkessä, mitä heidän näkökulmastaan kulttuuri tarkoittaa ja kuinka kulttuurierot näyttäytyvät heidän työssään ohjaajina.

Antropologiassa kulttuuri on yleensä määritelty ilmentävän jonkin yhteisön, ryhmän tai kansan käytäntöjä (henkisiä, aineellisia tai sosiaalisia). Tällä tavoin kulttuuria ymmärtämällä voidaan määritellä, jos jokin kulttuurimuoto on riippumattomasti erilainen. (Knuuttila, 1996, 9). Tällaista ajattelutapaa on edistänyt muun muassa Raymond Williams (1958, 53-54), joka kirjoittaa kulttuurin järjestäytyneisyydestä. Tämä tarkoittaa jokaisen yhteisön omia yksilöllisiä tarkoituksia ja muotoja, joita ilmaistaan esimerkiksi instituutioiden, oppimisen ja taiteiden kautta.

Bronislaw Malinowski, 1900 -luvun antropologi, on yksi tunnetuimmista kulttuurin määrittelijöistä. Toinen kuuluisa tutkija oli 1600-1700 -luvun vaihteessa vaikuttanut kulttuuriantropologian perustaja Edward Tylor. Molemmat ovat luoneet oman näkemyksensä siitä, mitä kulttuuri on ja kuinka käsitettä voidaan määritellä perusteellisesti. Alla tiivistettynä heidän ajatuksensa kulttuurista.

Tylor (1871, 1) kuvailee kulttuuria tai sivilisaatiota, laajasti etnografisessa mielessä kompleksiseksi kokonaisuudeksi, joka sisältää tiedon, uskomukset, taiteen, arvot, lait, tavat sekä kaikki muut yhteisön jäsenen ominaisuudet, kyvyt, perinteet ja kapasiteetit osana yhteisöä tai yhteiskuntaa.

Malinowski (1944, 36) toteaa, että niin yksikertaiset kuin kompleksiset kulttuurit sisältävät asioita, jotka ovat osittain materiaalisia, osittain inhimillisiä ja osittain hengellisiä, joita ihminen pystyy hyödyntämään kohdatessaan tarkkarajaisia konkreettisia ongelmia. Nämä ongelmat nousevat siitä tosiasiasta, että ihmiskeholla on tiettyjä orgaanisia tarpeita ja hän elää ympäristössä, joka on samaan aikaan hänen paras ystävänsä tarjoten kaiken materian elämiseen, mutta samalla vaarallinen vihollinen, joka aiheuttaa usein vaaroja.

Tylor keskittyy kulttuurin määrittämisen monimutkaisuuteen, siinä missä Malinowski pyrkii osoittamaan, kuinka ihmisen biologiseen

selviytymiseen pohjautuvaa se on. Yhtenevää näissä kahdessa tulkinnassa on määritelmän laaja-alaisuus ja monitulkintaisuus. Jotta määritelmää voitaisiin maailmanlaajuisesti käyttää, täytyy sen olla sovellettavissa kaikkiin kulttuuri-ryhmiin. Kulttuurin käsitteestä on aikojen saatossa useat eri tutkijat esittäneet omat näkemyksensä ja nykyään termillä arvioidaan olevan kymmeniä eri määritelmiä.

Suomeen saapuu ja EHJÄ ry:n toimintaan osallistuu pakolaisia useista eri valtioista, mutta ohjaajien laaja-alainen kulttuuriymmärrys ei voi rajoittua valtiollisiin rajauksiin. Maailmassa on arvioitu olevan yli 10 000 erilaista kulttuuri-ryhmää, vaikka virallisia valtioita on vain 246. Näin ollen kulttuurin linkittäminen tiettyyn valtioon on oikeastaan varsin moderni käsitys (Benjamin, 2014, 62). Benjaminin, Tylorin tai Malinowskinkin määritelmässä kulttuurista ei tämän vuoksi mainita merkitsevinä tekijöinä valtioiden rajoja tai maantieteellistä sijaintia, vaan keskitytään esimerkiksi ihmisen luomiin monimuotoisiin arvokenteisiin sekä uskomusperinteisiin.

”Yleiskielellä kulttuurilla tarkoitetaan sellaisia tapoja, käytäntöjä, kieliä, arvoja ja maailmankatsomuksia, jotka määrittävät ihmisryhmää esimerkiksi kansallisuuden, etnisyyden, alueen tai yhteisen mielenkiinnonkohteen perusteella.” - Benjamin, 2014, 62-63

Kulttuurin määrittelyn sijaan maahanmuuttokeskustelussa ollaan usein enemmän kiinnostuneita yksilöiden kokemuksista uusia kulttuureita kohdassa. Maahan muuttaessaan voi tulija kokea uuden kulttuurin vieraaksi. Tällaisen reaktion ymmärtäminen kuuluu kotouttamisen parissa työskentelevien työhön. Tätä kokemusta kuvataan termillä kulttuurišokki.

Kulttuuršokki on yksi tunnetuimmista kulttuuriin sopeutumisen malleista. Termi kuvaa toiseen kulttuuriin sopeutumisen aiheuttamaa stressiä ja ristiriidan tunteita. Yksilöt sopeutuvat ja integroituvat eri tavalla muuttuvaan ympäristöön. Myös ulkopuoliset tekijät vaikuttavat siihen, kuinka vaikeana kulttuuriin sopeutumista pidetään. Kotoutumistoiminnalla pyritään vaikuttamaan sisäisen kokemuksen lisäksi näihin ulkoisiin tekijöihin. Oberg (2006) kuvailee kulttuurišokin olevan tila, jossa ahdistuneisuus lisääntyy tuttujen, normaalisti arjessa näkyvien sosiaalisten ja kulttuuristen normien häviämisen vuoksi.

Kulttuurišokki etenee vaiheittain. Kun innostus uutta maata kohtaan vähe-
nee, seuraa ensimmäisenä kulttuurišokin reaktiona kulttuurin torjuminen. Ky-
seisen maan kansaa, kulttuuria ja toimintatapoja aletaan hetkellisesti väheksyä ja
torjua. Tämän jälkeen seuraa teorian mukaan taantumisvaihe, jossa oman alku-
peräiskulttuurin toimintatapoja aletaan korostaa sekä arvottaa korkealle. Viimei-
sessä sopeutumisen vaiheessa maahan muuttanut osaa ottaa haasteet vastaan
lannistumatta ja suhteuttaa niitä oikeaan mittakaavaan. Kulttuurišokkiprosessin
läpikäynyt henkilö ymmärtää ja hyväksyy todennäköisesti vieraan kulttuurin ta-
vat. (Oberg, 2006.)

Prosessin eteneminen ei ole itsestään selvää ja kulttuurišokin seurauksena
maasta saatetaan hakeutua pois. Esimerkiksi talven 2015-2016 aikana Suomeen
saapuneista henkilöistä ennätysmäärä palasi kotimaahan vapaaehtoisen paluu-
tuen avulla (Maahanmuuttovirasto, 2016b). Kulttuurien olemassaolo itsessään
luo kuitenkin mahdollisuuden tilanteeseen, jossa oman kulttuuritaustan erilai-
suus saattaa synnyttää vastakkainasetteluja kahden henkilön tai isompien ihmis-
joukkojen välille. Kotouttaminen pyrkii vähentämään näitä mahdollisia ristiriit-
toja.

Suoraan kiintiöpakolaisina Suomeen valitut henkilöt saavat usein ensim-
mäisen kerran tietoa tulevasta kotimaastaan jo lähtömaassa pidetyssä yhteistilai-
suudessa tai henkilökohtaisessa haastattelussa (Mäkelä, 2016, 81). Lähtömaassa
saatetaan myös joitakin kuukausia ennen matkaa Suomeen tarjota ennalta kiin-
tiöpakolaisille kulttuuriorientaatiokoulutusta (Kinnunen & Honkala, 2016, 91).
Pakolaisena itsenäisesti maahan saapuvilla voi olla hyvin vähäiset tiedot kohde-
maasta. Tähän tiedon ja tuen tarpeeseen pyrkii julkisten toimijoiden lisäksi tar-
joamaan apua kolmannen sektorin toimijat kuten tämän tutkimuksen kohteena
oleva EHJÄ ry.

4 TUTKIMUSYMPÄRISTÖN KUVAUS

4.1 EHJÄ ry

Erityishuoltojärjestöjen liitto EHJÄ ry on lastensuojelujärjestö, jonka päätavoitteena on lasten ja nuorten sosiaalisen syrjäytymisen estäminen erilaisten tukitoimintamuotojen avulla. EHJÄ ry:n palveluihin kuuluu tukihenkilötoiminta, nuorten tuettu asuminen ja alalla työskenteleville koulutusten järjestäminen. (EHJÄ ry 2018)

EHJÄ ry perustettiin vuonna 1983 erityishuoltojärjestöjen yhteistyöelimeksi. Kyseisen liiton perustamisen syynä oli muun muassa samana vuonna tehty lastensuojelulain uudistus, jonka myötä nousi esiin tarve edunvalvonta- ja vaikuttajaorganisaatiolle. Alkuvuosinaan EHJÄ ry toimikin pääsääntöisesti edunvalvonnan tehtävissä sekä aloitteiden ja kannanottojen laatimisten parissa. Suomalaisten nuorten lisäksi järjestö on tarjonnut palveluita myös maahanmuuttajanuorille vuodesta 1996 lähtien. (EHJÄ ry 2018.)

Toiminta alkoi pääkaupunkiseudulta, ja se vastasi maahan yksin muuttaneiden turvapaikanhakijoiden kasvaneesta määrästä seuranneeseen tuetun asumisen tarpeeseen. Heikkilä (2010) on tutkinut tätä toimintaa tarkastelemalla alaikäisinä Suomeen tulleiden turvapaikanhakijoiden tuetun asumisen mallin vaikutuksia sekä ohjaajien että nuorten näkökulmista. Tutkimuksessa kävi ilmi, että tärkeimpänä tavoitteena tuen loputtua oli EHJÄ ry:n työntekijöiden mukaan nuoren itsenäinen selviytyminen arjessa sekä kyky tarvittaessa pyytää apua ulkopuolisilta tahoilta. Nuoret nimesivät interventioprosessin vaikutuksiksi parantuneen arjenhallinnan, uudet sosiaaliset suhteet ja lisääntyneen yhteiskunnallisen osallisuuden kokemuksen sekä onnistuneen sidosryhmätyöskentelyn.

Tutkimuksemme kohteena oleva avoin tukitoiminta käynnistettiin vuonna 2015. Tämä tukimuoto on kokonaisuudessaan riippuvainen ulkoisesta rahoituksesta. Ensimmäisen vuoden jälkeen hankkeen parissa on ollut vuosittain palkattuna 8,5 henkilötyövuotta (Oldendorff, henkilökohtainen tiedonanto, 28.5.2019).

Esittelemme seuraavissa luvuissa avoimen tukitoiminnan lisäksi lyhyesti EHIJÄ ry:n kehittämistoimintaa.

Avoim tukitoiminta

Avoimen tukitoiminnan tavoitteena on helpottaa maahanmuuttajanuorten integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Toiminnan ydintä ovat viikoittaiset ryhmät, avoimet ovet ja erilaiset tapahtumat. Avoimen tukitoiminnan kautta nuoret pääsevät tutustumaan paikkakuntansa palveluihin ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksiin. Kotikuntaan integroitumisen lisäksi avoin tukitoiminta tarjoaa tukea kielenoppimiseen, mahdollistaa tutustumisen toisiin maahanmuuttajiin sekä kantasuomalaisiin nuoriin. Resurssien rajoissa apua voi saada myös käytännön haasteisiin, kuten oleskelulupahakemusprosessiin tai työllistymiseen liittyviin hakemuksiin. Osallistuminen avoimeen tukitoimintaan ei vaadi kaupungin maksuitoumusta. Tämä tarkoittaa, että jokainen nuori voi halutessaan osallistua toimintaan.

Avoim tukitoiminta on nuorille vapaaehtoista, mutta tavoitteellista toimintaa. Suomalaiseen kulttuuriin sopeutumisen lisäksi toiminnan tavoitteena on tukea nuoren itsenäisyyttä, sillä suurin osa nuorista on yksin maahan muuttaneita. Osallistumalla avoimeen tukitoimintaan nuoret tutustuvat samassa tilanteessa oleviin ja samaan ikäryhmään kuuluviin vertaisiin. He voivat saada tukea ohjaajilta myös henkilökohtaisista haasteista selviytymiseen.

Jokaisella paikkakunnalla järjestetään useita avoimen tukitoiminnan ryhmää viikossa. Ryhmien sisällöt vaihtelevat keskustelevista ryhmistä esimerkiksi itsenäistymistä tukeviin kokkikouluihin. Joissain ryhmissä sisältö vaihtelee viikoittain. Vakinaisten ryhmien lisäksi projektit, retket, tapahtumat ja leirit ovat olennainen osa avointa tukitoimintaa.

Kaikissa toimipisteissä on liikuntaan keskittyviä ryhmiä. Vuonna 2010 Opetusministeriö laati Kehittämishojelman maahanmuuttajien kotouttamiseksi liikunnan avulla. Liikunnan uskotaan helpottavan kommunikaatiota kantaväestön kanssa, mikä johtuu liikunnan ja erityisesti joidenkin tiettyjen urheilulajien universaalista luonteesta. Ohjelman pääasialliset kohderyhmät ovat liikuntaan

keskittyvät järjestöt, mutta sen sisältöjä toivotaan hyödynnettävän myös muissa kotoutumisen parissa työskentelevissä järjestöissä. (Opetusministeriö, 2010, 7-9.) Avointa tukitoimintaa ja sen tavoitteita on kuvattu lisää liitteessä (Liite 3).

Kehittämistoiminta ja vapaaehtoiset

Varsinaisen viikoittaisen toiminnan lisäksi EHJÄ ry kehittää hankkeiden ja projektien kautta sekä lastensuojelun että maahanmuuttajataustaisten nuorten palveluita. Tavoitteena on kehittää sellaisia tukimuotoja, jotka pystyvät ehkäisemään nuorten sosiaalista syrjäytymistä. Tällä hetkellä meneillään olevat kehittämistoimet keskittyvät erilaisiin tukihenkilökoulutuksiin ja toimintoihin, joissa esimerkiksi nuorten hyvinvointia tuetaan eläinavusteisesti (Ressu -toiminta) tai nuoria ohjataan omilleen muuttamisen haasteissa (Omilleen -toiminta). Kannustavat kokemukset -toiminnassa autetaan maahanmuuttajanuoria löytämään ensimmäisiä kesätyöpaikkoja Suomessa ja saamaan sitä kautta positiivisia kokemuksia työelämästä. Osa avoimen tukitoiminnan nuorista osallistuu myös muihin tukimuotoihin.

Tukitoiminnassa on mahdollista olla mukana vapaaehtoisena. Tällöin aikuinen sitoutuu tapaamaan nuorta yhdestä kolmeen kertaan kuukaudessa. Avoiimeen tukitoimintaan kannustetaan mukaan myös suomalaisnuoria, jotta maahanmuuttajanuoret oppisivat kieltä ja integroituisivat yhteiskuntaan.

4.2 EHJÄ ry:n ohjaajien toimenkuva

Ohjaajien työnkuva sisältää viikoittaisen toiminnan suunnittelemisen ja ohjaamisen lisäksi laajemmin koko avoimen tukitoiminnan hallinnoimisen ja kehittämisen paikkakunnalla. Ohjaajat seuraavat myös budjetin toteutumista ja vastaavat yhteydenpidosta eri sidosryhmiin. Osana uusien osallistujien rekrytointia ja toiminnan markkinointia he päivittävät sosiaalista mediaa sekä osallistuvat suunnittelu- ja kehittämisprojekteihin. Ohjaajat huolehtivat myös toiminnan suunnitelmallisuudesta sekä tavoitteellisuudesta.

Eri toimipisteiden ohjaajien työajasta vaihteleva määrä on varsinaista ryhmämuotoista tukitoimintaa. Tämä osuus määräytyy maahanmuuttajanuorten määrän lisäksi sen mukaan, kuinka monen työntekijän kesken käytettävissä olevat henkilötyövuodet ovat jakautuneet. Uusia ryhmiä kokeillaan säännöllisesti, minkä jälkeen arvioidaan niiden toiminnan jatkoa osallistujamäärien pohjalta. Osa työntekijöistä toimii avoimessa tukitoiminnassa kokopäiväisesti. Eri toimipisteiden ohjaajat pitävät yhteisiä palavereita toiminnan suunnittelun sekä yhtenäistämisen edistämiseksi. Näissä palavereissa käydään läpi myös ajankohtaisia asioita ja mahdollisesti eteen tulleita ongelmatilanteita. Ohjaajista yksi toimii vastuuhenkilönä avoimen tukitoiminnan koordinaattorina. Ohjaajien ja koordinaattorin työnkuvaa on kuvailtu tarkemmin liitteissä (Liite 4, Liite 5).

4.3 Muut alan toimijat ja yhteistyötahot

Tässä tutkimuksessa selvitetään myös ohjaajien kokemuksia yhteistyötahojen kanssa toimimisesta. EHJÄ ry toimii yhteistyössä monien muiden lastensuojelujärjestöjen kanssa. Jäsenjärjestöinä toimivat Auta lasta ry, Pelastakaa Lapset ry, Nuorten ystävät ry, Perhekuntoutuskeskus Lauste ry, Barnavårdsföreningen i Finland rf ja SOS-Lapsikylä ry. Yhdessä jäsenjärjestöt kehittävät edelleen lastensuojelutyötä ja järjestävät välillä yhteistä toimintaa. EHJÄ ry on puolestaan jäsenenä Lastensuojelun keskusliitossa, Varsinais-Suomen lastensuojelujärjestöt ry:ssä, Suomen sosiaali ja terveys ry Sostessa sekä The European mettray organisation (EUROMET) järjestössä.

Muita alan järjestöjä ovat esimerkiksi Me säätiö ja R3 action, jotka myös pyrkivät ehkäisemään nuorten syrjäytymistä. (ks. Me säätiö, 2018 ja r3, 2018) Näiden kolmannen sektorin toimijoiden lisäksi maahanmuuttajien parissa toimii useita kansainvälisiä yhdistyksiä. Suomessa toimijoita ovat maanlaajuisesti Maahanmuuttovirasto, paikkakunnittain vastaanottokeskukset, kuntien nuorisotoimet sekä seurakunnat.

5 OHJAUS MAAHANMUUTTOTYÖSSÄ

Tutkimuksemme käsittelee kotouttamiseen tähtäävän avoimen tukitoiminnan ohjaajien työtä. Ohjaus on siis olennainen osa heidän työnkuvaansa, vaikka tutkimuksemme keskittyy tarkemmin tuloksissa esiteltäviin haasteisiin ja niihin liittyviin selviytymiskeinoihin. Toiminnan ohjauksellisen luonteen vuoksi kuitenkin määrittelemme sitä suppeasti alla, etenkin monikulttuurisesta näkökulmasta.

Ohjauksen pyrkimyksenä on antaa tila ja työkaluja ohjattavalle, jotta hän voisi itsenäisesti ja/tai ohjaajan kanssa tutkia elämäänsä. Tämä tarjoaa ohjattavalle mahdollisuuden arvioida jo tehtyjä valintoja sekä reflektoida sitä, kuinka tällä hetkellä elää elämäänsä. Näin ohjattava voi myös syventyä siihen, mitä vielä tahtois elämältään ja miten sitä voisi mahdollisesti parantaa. Ohjaus voi myös antaa keinoja, kuinka tulevaan tavoitteeseen päästään. Onnistuneeseen ohjaukseen usein kuuluvat tietyt elementit. Näitä ovat ohjaussuhteen tarjoama huolenpito ja toivo, asiakkaalle annettu konkreettinen tieto, asiakkaan tilanteen ja tulevaisuuden selkiinnyttäminen, asiakkaan voimaannuttaminen sekä apu löytää oma äänensä, niin että ohjattava voi jatkossakin tehdä itselleen sopivia päätöksiä. (Peavy, 1999, 18-19.) Avoimeen tukitoimintaan osallistuvat nuoret ovat suurien elämänmuutosten äärellä niin itsenäistymisen kuin työllistymisenkin näkökulmasta. Onnistunut ohjaus voi tukea nuoren oman elämän suunnan löytämistä ja vahvistaa uskoa omiin kykyihin.

Monikulttuurinen ohjaus eroaa valtakulttuurin ohjauksesta jonkin verran. Tyypillinen ohjaus perustuu hyvin länsimaiseen ajatteluun ihmisestä. Yksilön asema on kuitenkin yhteisöllisissä kulttuureissa, joista monet maahanmuuttajat tulevat, hyvin erilainen kuin länsimaisessa kulttuurissa (Puukari & Korhonen, 2013, 13). Avoimeen tukitoimintaan osallistuvalla nuorella voi siirtymä yhteisöllisestä kulttuurista yksilökeskeiseen olla raskas. Kulttuurierot tai kulttuurin tuomat haasteet tulee pyrkiä tiedostamaan, vaikkei ohjaajalla itsellään ole henkilökohtaista vastaavaa kokemusta. Tällaisia kulttuurisia ulottuvuuksia on määriteltä kymmenen erilaista, jotka Peavy (1999, 210) listaa teoksessaan. Niitä ovat kulttuurin jäsenyys, perherakenne, alkuperäiskielen ja enemmistökulttuurin

kielen taito, identiteetinrakentumisprosessit, suhtautuminen lääketieteen/yksilön auttamiseen ja parantamiseen, testaus- ja arviointimenettelyt, sortoon ja politiikkaan liittyvät kysymykset, yhteiskunnalliseen asemaan liittyvä häpeä, ryhmien väliset sosioekonomiset erot sekä enemmistö- ja vähemmistökulttuurien väliset suhteet. Peavyn teoksen julkaisusta on kulunut jo kaksikymmentä vuotta, mutta sen sisältö kuvaa edelleen hyvin nykyajan monikulttuurista ohjausta ja sen erityisluonnetta. Monikulttuurisen ohjauksen lisäksi tunnistamme samojen teemojen ajankohtaisuuden kotoutumisen tutkimuksessa.

Kulttuurierot ja puutteellinen kielitaito tuovat haasteita ohjaajan ja ohjattavan välille ja voivat aiheuttaa väärinymmärryksiä. Avoimessa tukitoiminnassa aikaa kahden keskeiselle kohtaamiselle on hyvin rajoitetusti, mikä lisää väärinkäsitysten riskiä. Yksi monikulttuurisen ohjaajan tärkeimmistä tehtävistä on pystyä kohtaamaan maahanmuuttaja tasavertaisena henkilönä ilman ennako-oletuksia ohjattavan tilanteesta tai ajatuksista. Tämän tavoitteen toteutumiseksi ohjaajan vuorovaikutustaidoilla on erityinen asema monikulttuurisessa ohjauksessa. (Taajamo & Puukari, 2007, 119-120) Tutkimuksemme keskiössä olevat maahanmuuttajanuorten kotoutumistyön ohjaajat ovatkin jatkuvasti työssään näiden kysymysten äärellä.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

6.1 Tutkimuskysymykset

Tarkastelemme tutkimuksessamme EHJÄ ry:n avoimen tukitoiminnan ohjaajien kokemuksia omasta työstään maahanmuuttajanuorten parissa. Yksi tavoitteista on tuottaa EHJÄ ry:lle lisää tietoa heidän tarjoamastaan toiminnasta, minkä pohjalta järjestö voi kehittää avointa tukitoimintaansa. Keskitymme tutkimuksessamme ohjaajien työssään kohtaamiin ongelmatilanteisiin ja niiden ratkaisemiseen. Loimme tutkimuskysymykset siten, että ne keskittyivät haasteiden ja ongelmakohtien tunnistamisen lisäksi voimavaroihin sekä toimintamalleihin, jotka auttavat haasteista selviämiseen. Näiden tavoitteiden pohjalta, olemme määritelleet seuraavat tutkimuskysymykset:

1. Minkälaisia haasteita maahanmuuttajanuorten kotoutumistyön ohjaajat ovat kokeneet avoimessa tukitoiminnassa?
2. Miten ohjaajat ovat selviytyneet näistä haasteista?

6.2 Tutkimuksen osallistujat

Tutkimuksen haastatteluihin osallistui EHJÄ ry:n työntekijöitä jokaisesta avointa tukitoimintaa tarjoavasta toimipisteestä. Aineiston keruuta varten rajasimme haastatteluihin osallistujiksi ohjaajat, jotka käyttivät vähintään 30% työajastaan maahanmuuttajanuorten avoimeen tukitoimintaan tai sen suunnittelemiseen. Avoimen tukitoiminnan osuus vastaajien työajasta vaihteli henkilöittäin.

Ensimmäisten haastatteluiden aikaan EHJÄ ry:n avoin tukitoiminta oli vasta perustettu tukimuoto, joten myös ohjaajan työnkuva ja tehtävät olivat tuolloin työntekijöille uusia. Haastateltavat olivat korkeakoulutettuja ja työskennelleet EHJÄ ry:ssä keskimäärin muutaman vuoden. Suurin osa ohjaajista oli naisia ja keski-ikältään noin 30-vuotiaita. Koulutustaustaltaan haastateltavat olivat esimerkiksi sosionomeja ja yhteisöpedagogeja. Ohjaajat olivat ennen EHJÄ ry:tä työskennelleet useita vuosia vastaavissa alan tehtävissä ja monet olivat olleet myös muissa rooleissa EHJÄ ry:n toiminnassa.

6.3 Metodologinen lähestymistapa

Tutkimuksemme toteutettiin laadullisella tutkimusotteella. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeintä löytää merkityksiä ja ymmärtää tutkittavaa ilmiötä kontekstissaan (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2009, 22). Alasuutari 2012 kuvaa laadullista tutkimusta arvoituksen ratkaisemisena. Tässä tutkimuksessa selvitämme hermeneuttisin keinoin haastatteluissa ohjaajien esiin tuomia merkityksiä ja haemme aineistosta vastauksia tutkimuskysymyksiimme. Vaikka laadullisessa tutkimuksessa ei käsitellä määrällisiä muuttujia systemaattisesti, laadulliselle tutkimuksella tyypilliseen tapaan käsittelemme aineistoa myös esimerkiksi laskeamalla tiettyjen mainintojen määriä haastatteluissa. (Alasuutari, 2012.)

Hermeneutiikka

Ihmistä tutkittaessa kaikki sanottu tai kirjoitettu on tietyissä määrin tulkinnanvaraista. Tieteellistä tutkimusta tehdessä ei voida aineistoa analysoidessa luottaa

kuitenkaan ensimmäiseen mieleen tulevaan päätelmään sanotusta, vaan on tärkeää kyseenalaistaa mieleen nouseva tulkinta. (Laine, 2015, 33) Hermeneutiikka, eli systemaattinen sanotun tulkinnan merkityksellistäminen, on laadullisessa haastattelututkimuksessa oleellinen tutkimusteoria, sillä tutkimuksen validiteetin takaamiseksi täytyy pystyä olemaan tulkintoja tehdessä mahdollisimman objektiivinen (Väkevä, 1999). Jokainen ihminen kuitenkin aina analysoi aineistoa omalla tavallaan ja omasta näkökulmastaan (Rapley, 2007, 27). Meille etuna oli analyysia tehdessä se, että pystyimme yhdessä keskustelemaan aineistosta ja sitä kautta luomaan tulkintoja useammasta eri näkökulmasta.

Aineistoa tulkittaessa fenomenologis-hermeneuttisessa metodissa olennaista on hermeneuttisen kehän kiertäminen. Se tarkoittaa tutkimusaineiston kanssa dialogissa olemista, minkä tavoitteena on korjata ja syventää tutkijan ymmärrystä aineistosta. Esiymmärryksen jälkeen tutkija syventyy uudelleen aineiston pariin tehdäkseen tulkintaehdotelman. Kehän seuraavalla kierroksella hän testaa tätä ehdotelmaa. Tätä kehää kiertämällä päädytään todennäköisimpään tulkintaan siitä, mitä haastateltava oli tarkoittanut. (Laine, 2015, 38.) Myös Eskola ja Suoranta painottavat teoksessaan Johdatus laadulliseen tutkimukseen aineiston syvällisen tuntemisen tärkeyttä (2008, 64). Kuvaamme luvussa 6.5. Aineiston analyysi tarkemmin, kuinka me syvennyimme aineistoomme käytännössä.

Fenomenologinen ihmiskäsitys

Tutkimusmetodologiamme pohjautuu fenomenologiseen ihmiskäsitykseen. Fenomenologis-hermeneuttinen tutkimusmetodi keskittyy ihmisen kokemuksellisuuteen ja sen tulkintaan. Fenomenologia ei kuitenkaan ole ennalta opeteltava tekninen metodi vaan paljon laajempi ajattelun tapa sekä ihmiskäsitys, joka ohjaa tutkimuksen tekemistä. (Laine, 2015, 29). Perehdyimme tähän tutkimusmetodologiaan jo ennen aineiston keruuta, jotta tämä ajattelun tapa pysyi mukana kaikissa tutkimuksen toteuttamisen vaiheissa.

Laine (2015, 33) kuvaa fenomenologiaa ja hermeneutiikkaa yhdistäväksi tekijäksi tulkinnan tarpeen. Tämä tulkinnan tarve on läsnä myös meidän tutkimusessamme. Ilman hermeneuttista otetta fenomenologia olisi siis vain filosofinen

ihmiskäsitys, jonka mukaan ihminen käsittää maailmaa ympärillään kokemuksellisuuden kautta. Hermeneutiikka tuo tutkimukseemme mahdollisuuden sanallistaa kokemusta ja tuoda se tutkimuksen piiriin tulkintojen kautta.

Haastateltavien esiin tuomat haasteet ovat heidän omia ainutlaatuisia kokemuksiaan, ja näin ollen fenomenologis-hermeneuttisesta metodista oli paljon hyötyä tutkimuksessamme. Tutkijoina pyrimme omaksumaan tietokysymyksiin liittyviä keskeisiä ajatuksia. Esimerkiksi olennaista on vahva aineistolähtöisyys, jossa tutkija koittaa sulkea omat ennakkokäsityksensä pois. (Laine, 2015, 29). Tähän perustuen teimme tutkimuksemme aineistolähtöisesti.

6.4 Aineiston keruu ja metodit

Laadullisen tutkimuksemme aineiston keruun toteutimme puolistrukturoituina teemahaastatteluina. Fontanan ja Freyn (1994, 361) mukaan haastattelu on yksi parhaista tavoista ymmärtää toista ihmistä. Se on myös yksi yleisimmistä tutkimusaineistonkeruumenetelmistä (Fontana & Frey, 1994, 361). Tutkimuksemme pääpaino on ohjaajien kokemusten ymmärtäminen, joten uskoimme haastattelun olevan metodina paras keino saavuttaa kyseiset tavoitteet.

Ruusuvuoren ja muiden mukaan aineiston analyysissä on kolme vaihetta, jotka kuitenkin usein limittyvät toisiinsa. Näitä ovat aineiston luokittelu, analyysi ja tulkinta (Ruusuvuori ja muut, 2010). Kun olimme varmistuneet haastateltavien tulkinnoista, pystyimme aloittamaan aineiston analyysin ensimmäisen vaiheen eli luokittelun. Luokittelun lähtökohtana voi pitää sopivan havaintoyksikön valintaa. Tämä pohjautuu tutkimuskysymyksiimme. (Ruusuvuori ja muut, 2010). Kuvaamme aineiston analyysi osiossa yksityiskohtaisesti sitä, miten toteutimme aineiston analyysin vaiheita sekä hermeneuttisen kehän kiertoa oman aineistomme kohdalla.

Haastattelukysymyksien laatimisen jälkeen toteutimme koehaastattelun yhdelle työntekijöistä. Sen kautta hahmotimme minkälaisia ovat työn eri osa-alueet, joissa haasteita ilmenee. Näin pystyimme tarkentamaan kysymyksiämme.

Tämä koehaastattelu on myös osa lopullista aineistoa, sillä haastateltavan ajatukset olivat tulosten kannalta yhtä olennaisia kuin muidenkin vastaajien.

Ensimmäinen haastattelukierros sisälsi yhteensä kuusi haastattelua. Toisella kerralla valitsimme jo aikaisemmin haastatelluista kuudesta ohjaajasta kolme uudelleen haastateltaviksi. Aikaa näiden kahden haastattelukierroksen välillä oli noin vuosi. Jatkohaastatteluissa syvensimme aiempia haastatteluita sekä selvitimme, minkälaisia muutoksia ohjaajat ovat kokeneet tapahtuneen avoimessa tukitoiminnassa haastatteluiden välisenä aikana. Eri haastattelut kestivät noin puolesta tunnista tuntiin.

Haastatteluissa tavoitteenamme oli saada ohjaajilta yksityiskohtaista tietoa hyvinkin tarkasti rajatusta aiheesta. Tällöin kyseessä on tapaustutkimus (Hirsjärvi ym., 2009, 134). Esimerkiksi Yin (1994) pitää tapaustutkimusta varteenotettavana tutkimusmetodinä, jota voidaan käyttää itsenäisesti tutkimuksen toteuttamiseksi. Tapaustutkimuksen (case study) avulla pyritään ymmärtämään jotain tiettyä rajattua tapausta pääsääntöisesti miten ja miksi - kysymysten avulla. (Yin, 1994, 1, 5-13.) Kaikki tutkijat eivät kuitenkaan luokittele sitä itsessään metodiksi. Tapaustutkimus auttaa kuitenkin selkiyttämään tutkimusaiheen rajausta (Stake, 2000, 435).

Haastattelut

Toteutimme haastattelut kesä-heinäkuussa 2017 sekä toukokuussa 2018. Molempien haastattelukierrosten haastattelurungot ovat nähtävissä liitteissä 1 ja 2. Vuoden 2017 haastatteluissa kysyimme ohjaajilta kolmen tyyppisiä kysymyksiä. Ensimmäisessä kysymystyypissä oli tärkeintä kuulla mahdollisimman avoimesti ohjaajilta heidän työssään kokemistaan haasteista. Tällainen kysymys oli esimerkiksi: ”Mikä on ollut kaikista haastavin tilanne, jonka olet kohdannut avoimessa tukitoiminnassa?”

Enemmistö kysymyksistä koski työn eri osa-alueita. Tällainen kysymys oli esimerkiksi: ”Onko avoimessa tukitoiminnassa tullut vastaan kieleen tai kulttuuriin liittyviä haasteita?” Jos haastateltavat toivat esiin jonkin haasteen,

kolmantena kysymystyyppinä selvitimme heidän selviytymiskeinojaan kyseisissä haastavissa tilanteissa.

Yhtä haastattelua lukuun ottamatta kaikki haastattelut toteutettiin etänä. Näistä haastatteluista osa tehtiin GoToMeeting- työkalun avulla. Ohjelman käytössä oli etuna se, että nauhurin lisäksi saatiin haastattelut tallennettua toiseen paikkaan. Kuuluvuus ei kuitenkaan ollut yhtä hyvä kuin puhelinhaastatteluissa. Huonon äänenlaadun vuoksi yksi haastatteluista täytyikin kesken haastattelun siirtää jatkettavaksi puhelimesta. Kaikki haastattelut onnistuttiin tallentamaan onnistuneesti nauhurille myöhempää litterointia varten.

Toukokuun 2018 lisähaastatteluiden rakenteen olimme jakaneet kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa kysyimme samantyyllisiä kysymyksiä kuin edellisissä haastatteluissa antaen mahdollisuuden aiheeseen syventymiseen ja uusiin tai eriäviin mielipiteisiin. Toisessa osassa keskityimme enemmän siihen, kuinka toiminta oli vuoden aikana muuttunut tai kehittynyt. Haastattelut suoritettiin Skype -sovelluksen välityksellä. Ennen toista haastattelukierrosta olimme jo osin analysoineet aikaisempia haastatteluja. Näin pystyimme saatujen tulosten pohjalta rakentaa uudelleen kysymyspatteriston, jossa painotettiin osittain eri asioita. Vaihdoin esimerkiksi tiettyjen toistuvien kysymysten järjestystä sekä muokkasimme jo saatuihin vastauksiin täydentäviä kysymyksiä.

Etäyhteyden välityksellä tehdyt haastattelut eivät aina anna parasta mahdollista aineistoa vaan suositeltavampaa olisi tavata haastateltavat henkilöt ajan kanssa rauhallisessa ympäristössä kasvotusten (Fontana & Frey, 1994, 364). Kahdenkeskinen haastattelutilanne olisi voinut antaa vielä enemmän vastaajien ajatuksille tilaa. Kaikista tärkeimmäksi koimme sen, että vastaajat kokivat haastattelun luotettavaksi ja luontevaksi. Kyselimme ennen varsinaisia tutkimuskysymyksiä muutaman kysymyksen esimerkiksi vastaajan työhistoriasta ja työnkuvasta niin hyvän ilmapiirin luomiseksi sekä hahmottaaksemme paremmin tutkimuksemme kontekstia. Painotimme haastatteluiden loppupuolella mahdollisuutta täydentää tai tarkentaa vastauksia jälkeenpäin vastaajan näin halutessa.

6.5 Aineiston analyysi

Jo haastatteluita tehdessä tutkija tekee luonnostaan tulkintoja. Haastattelija ja haastateltava elävät tietyssä kulttuurisessa kontekstissa, minkä pohjalta luomme näitä spontaaneja tulkintoja. (Laine, 2015, 34, 38). Perehdyimme ennen haastatteluita aineistolähtöiseen analyysin tekemisen tapaan. Näin tiedostimme jo haastatteluiden aikana tekevämme tällaisia tulkintoja, jolloin osasimme suhtautua niihin varauksella. Tällainen kriittinen suhtautuminen omiin tulkintoihimme tulee paremmin asemaamme objektiivisina tutkijoina.

Haastattelun jälkeen siirsimme keräämämme tallenteet tietokoneelle. Seuraava aineistonkäsittelyvaihe oli litterointi, jonka apuna käytimme SoundScriper -ohjelmistoa. Jo litteroidessa tutkija saattaa tehdä päätöksiä sen kannalta, mikä on oleellista tässä tutkimuksessa (Nikander, 2010). Pyrimme kuitenkin hyvien hermeneuttisten periaatteiden mukaan olemaan tekemättä harkitsemattomia tulkintoja.

Litteroimme aineiston perustasoisesti ottamatta huomioon jokaista äännähdyistä tai murren oikeaa kirjoitusmuotoa, koska tavoitteenamme oli keskittyä aineiston sisältöön eikä esimerkiksi ilmaisutapoihin. Tämä litteroitu teksti toimi tutkimuksen raaka-aineistona. Haastattelujen tekstimuotoista aineistoa eli litteraatiota kertyi tutkimuksessa yhteensä yli 90 sivua.

Analyysin tekeminen merkityskokonaisuuksien avulla ja synteesi

Ennen hermeneuttiseen analyysitapaan kuuluvaa hermeneuttisen kehän kiertämistä tutustuimme keräämäämme aineistoon ja jaottelimme sen osia kategorioihin. Tätä analyysi vaihetta kutsutaan teemoitteluksi. Teemoittelussa aineisto puretaan osiin, minkä jälkeen se kootaan uudelleen aihekokonaisuudeksi (Tuomi ja Sarajärvi, 2018). Merkitsimme ensin jokaisesta haastattelulitteraatiosta esiin tulleet haasteet ja selviytymiskeinot eri värein. Tämän jälkeen kokosimme eri tiedostoista haasteet yhteen tiedostoon tutkimuskysymysten mukaisessa järjestyksessä. Tämän jälkeen kokosimme samoja aiheita käsittelevät vastaukset yhteen.

Teemoittelun jälkeen jatkoimme analyysiä etsimällä saaduista teemoista merkityskokonaisuuksia, jotka pohjautuvat erilaisiin ilmiöihin (Laine, 2015, 43). Analyysin tavoitteena on tiivistämällä ja jäsentämällä aineistoa lisätä sen informaatioarvoa (Eskola, 2008). Tärkeää on huomioida kuitenkin tulosten ainutlaatuisuus eikä pyrkiä suoriin yleistyksiin. (Laine, 2015, 43). Tähän kiinnitimme erityistä huomiota luokitellessamme haastateltavien yksittäisiä mainintoja kuuluviksi yhtenäisen ilmiön alle. Merkityskokonaisuuksien luominen ei erottele ilmiön eri puolia erillisiksi itsenäisiksi tutkimuskohteiksi vaan ne ovat osa kokonaisuutta. Tämä analyysin vaihe tehdään, sillä merkityskokonaisuudet auttavat hahmottamaan tutkittavan ilmiön eri puolia (Laine, 2015, 43). Tutkimuksemme perustuessa yksilöllisiin kokemuksiin tämä merkityskokonaisuuksien luominen mahdollistaa luotettavammin aineistomme siirtämisen induktiivisesti laajemmalle tasolle.

Synteesi

Analyysin seuraava vaihe on synteesi, jossa on tarkoitus muodostaa näistä merkityskokonaisuuksista vielä laajempia kokonaisuuksia. Yhdistämällä eri merkityskokonaisuuksia yhteen karttaan on mahdollista selvittää tutkittavan ilmiön olemuksellista merkitysrakennetta, joka on fenomenologian ydin (Laine, 2015, 46). Fenomenologis-hermeneuttisessa metodissa useampaa henkilöä haastateltaessa tulee päättää, miten merkityskokonaisuuksien luomisen toteuttaa (Laine, 2015, 47-48).

Loimme jokaisesta haastattelusta omat merkityskokonaisuudet esiin tuovat kartat. Tekemällä näin minimoimme sen mahdollisuuden, että painotamme yksittäisen vastaajan haastattelussa esiin tulleita haasteita enemmän kuin muiden. Näiden karttojen pohjalta yhdistimme lopullisen kokoavan merkityskokonaisuuksien kartan kuvaamaan tutkimuksen tuloksia kokonaisuutena. Karttamalli toimi meille myös visuaalisen hahmottamisen mallina, jonka avulla pääsimme näkemään aineistomme konkreettisemmin.

Yksilöllisiä merkityskokonaisuus malleja tarkastelemalla päädyimme jakamaan tulokset laajempiin teemakokonaisuuksiin. Tutkimaamme ilmiötä eli

avointa tukitoimintaa lähestyttiin aineistossa erilaisista näkökulmista. Näitä olivat toiminta, ohjaaja, osallistuja sekä ulkopuoliset tahot. Näihin perspektiivin muutoksiin pohjautuen luokittelimme tulokset. Ensimmäisen ryhmän haasteet liittyivät suoraan toimintaan osallistumiseen. Itse toiminnan lisäksi tutkimuksen keskiössä oli ohjaajan työ, johon suoraan vaikuttavat haasteet muodostuivat omaksi kokonaisuudekseen. Toiminnan osallistujiin liittyvät haasteet olivat yhteydessä nuorten elämäntilanteisiin, minkä pohjalta nimesimme kolmannen kokonaisuuden. Neljänteen ryhmään kokosimme ohjaajiin, osallistujiin tai toimintaan itsessään suoraan liittymättömiä haasteita. Näin syntyi myös pohja Tulokset-luvun alaotsikoille.

Vasta synteesin jälkeen aloimme yhdistää löytämiämme merkityksiä ja haastatteluissa ilmenneitä työn haasteita aikaisempaan tutkimukseen, kuten aineistolähtöisessä tutkimusmenetelmässä on tyypillistä. Synteesikarttaan useita kertoja syventymällä oli tavoitteenamme pohtia eri aspektien välisiä merkityssuhteita. Pohdintaa varten kokosimme syy-seuraussuhteita ja yhdistimme näitä aikaisempiin tutkimustuloksiin. Lopussa vertailimme tuloksia aiempiin tutkimuksiin.

6.6 Eettiset ratkaisut ja tutkimuksen luotettavuus

Luotettavuuden ja uskottavuuden takaamiseksi on laadittu tutkimuseettisiä ohjeita. Perusajatuksena on, että tieteellisten menettelytapojen hallinta takaa hyvän tutkimuksen teon. Tällaisia menettelytapoja ovat esimerkiksi rehellisyys, huolellisuus, kestävien tiedonhankinta menetelmien käyttö sekä muiden tutkijoiden työn asianmukainen huomioon ottaminen. (Kuula, 2015.) Myös tutkimuksen kulun tarkka selvittäminen parantaa tutkimuksen luotettavuutta (Hirsjärvi, 2007, 227). Neuvottelimme jo ennen haastatteluiden pitämistä, miten toimimme haastatteluiden aikana ja millä tavoin tulemme käsittelemään keräämäämme aineistoa.

Tutkimus toteutettiin järjestöä varten. Tämä voi herättää kysymyksen objektiivisuudesta esimerkiksi sen vuoksi, että tiedämme tutkijoina tuloksiamme

käytettävän tulevien vuosien rahoitushakemuksien yhteydessä. EHJÄ ry pyysi meiltä tutkimusprosessin aikana kaksi väliraporttia. Raporttien tarkoitus oli antaa tietoa tutkimuksemme etenemisestä sekä alustavasti kuvata tutkimustuloksiamme. Painotimme yhdistykselle, etteivät nämä kesken tutkimuksen teon annetut tiedot ole vielä lopullisia tai kokonaisen tieteellisen prosessin läpikäyneitä, eivätkä siten anna lopullista kuvaa tuloksistamme.

Toteutettaessa tutkimusta yhdistykselle tai järjestölle kuuluu tutkimuslupa hankkia organisaatiolta. Tämä lupa saatiin toimeksiannon välityksellä. Suunnitelimme yhdistyksen kanssa tutkielman aihetta sekä etenemistä yhdessä. Tämän jälkeen haastateltavia informoitiin tutkimuksesta ohjaajien viikkopalaverissa. Tämän lisäksi haastattelukutsussa kuvasimme tutkimuksen teemoja. Itsemääräämisoikeutta kunnioittaen (kts. Kuula, 2015) jokainen haastateltava osallistui haastatteluihin omasta tahdostaan. Meidän tutkimuksessamme tämä konkretisoitui siten, että haastateltavat ottivat aktiivisesti yhteyttä haastatteluajankohtia sovittaessa.

Haastateltavien vähäisen määrän vuoksi oli normaalia haastavampaa huolehtia heidän anonymiteetistään. Tämä on kuitenkin tärkeää tutkimuksen eettisyyden näkökulmasta (Christians, 2000, 139). Tässä tutkimuksessa emme mainitse haastateltavien sukupuolta, ikää, toimipaikkaa tai muitakaan tunnistettavia tekijöitä haastateltavien anonymiteetin suojelemiseksi. Litteroinnin jälkeen yksilöimme haastateltavat satunnaisesti nimikkeillä Haastateltava 1, Haastateltava 2 ja niin edelleen helpottaaksemme aineiston käsittelyä.

Haastatteluista poimittuihin sitaatteihin lisäsimme osiin selventäviä lisäyksiä hakasulkeisiin ymmärrettävyyden ja kontekstin selkiennyttämisen vuoksi, eivätkä ne siten kuulu haastateltavan omaan puheeseen. Ajatusviivat puolestaan viittaavat kesken jääneeseen lauseeseen.

Anonymiteetistä pidettiin huolta, jotta voitaisiin välttää mahdollinen osallistujien kokema tutkimuksen aiheuttama negatiivinen vaikutus. Tarkoitus on, ettei tutkimukseen osallistuminen vaikuta osallistujien elämään. (Kuula, 2015.) Aineiston analyysivaiheessa sulautimme haastateltavien uudelleen nimeämisen lisäksi saamamme aineiston yhdeksi kokonaisuudeksi, jottei yksittäistä

toimipistettä ja/tai haastateltavaa voisi tunnistaa aineiston pohjalta. Emme myöskään viittaa haastateltavien toimipaikkojen paikkakuntiin, sillä tämä tekisi vastausten yhdistämisen haastateltavaan mahdolliseksi.

Haastattelujen aikana haastateltavat olivat itse vastuussa rauhallisen paikan varaamisesta. Järjestimme haastatteluiden äänityksen niin, ettei kenelläkään ulkopuolisella ollut mahdollisuutta kuulla haastatteluja. Pyrimme omalla toiminnallamme luomaan haastatteluihin ilmapiirin, joka tuki myös haastateltavan oma-aloitteista tutkimuskysymysten ulkopuolistakin kerrontaa.

Olemme sopineet haastateltaviemme sekä EHJÄ ry:n edustajien kanssa, että hävitämme tutkimusaineiston tutkimuksen valmistumisen jälkeen. Pöysä (2010) mainitsee artikkelissaan "Asemointinäkökulma haastattelujen kerronnallisuuden tarkastelussa", että haastattelupyynnön tehdessä joskus vastaan tulee ongelma haastateltavien kokemasta vastauspakosta. Pohdimme jälkikäteen, kokiivatko ohjaajat, että heillä oli aidosti myös vaihtoehto kieltäytyä haastattelusta. Koska tutkimuksemme painottui haastateltavien työelämässään kokemuksiin haasteisiin ja tutkimus oli toimeksianto EHJÄ ry:n puolesta, on mahdollista, että haastateltavat kokivat painetta osallistua haastatteluihin. Olisimmekin ennalta voineet painottaa enemmän vastaamisen vapaaehtoisuutta.

Tutkimuksemme kannalta ja ohjaajien pienen määrän vuoksi oli kuitenkin aineiston validiteetin puolesta erittäin tärkeää, että jokainen haastateltava osallistui tutkimukseen. Myös se, että saimme jokaisesta toimipisteestä haastateltavan, rikasti aineistoamme. Tutkimukseen osallistujia olikin (Lappia lukuun ottamatta) kattavasti ympäri koko Suomea, mikä antoi realistisemmän ja monipuolisemmän kuvan tutkimastamme toiminnasta kokonaisuutena.

Reliabiliteetti kuvaa tutkimuksen luotettavuutta. Hyvä reliabiliteetti tarkoittaa tilannetta, jossa voidaan tieteellisin metodein ja vastaavan kirjallisuuden turvin todeta, ettei tutkimuksesta saatu tutkimustulos ole sattumanvaraista. Reliabiliteetti voidaan todeta esimerkiksi toistamalla tutkimus samalle henkilölle tai löytämällä tutkimusta, joka on jo tehnyt vastaavia tulkintoja. (Hirsjärvi, 2007, 226-227.) Aineistolähtöinen tutkimus ei kuitenkaan haastatteluineen voi olla täysin toistettavissa ja sen vuoksi keskityimme lisäämään luotettavuutta

haastattelututkimuksessamme toisin keinoin. Luotettavuutta paransi esimerkiksi huolellisesti suunniteltu tutkimuksen eteneminen, järjestelmällinen aineiston käsitteleminen, rauhallisen haastattelutilanteen takaaminen ja huolellisesti valmistellut kysymysten asetellut.

Tutkimuksen validius puolestaan arvioi tutkimusmenetelmän kykyä tuottaa asetetun tutkimustavoitteen mukaisia tuloksia. Tämä tarkoittaa sitä, ettei esimerkiksi osallistujan väärinymmärrys tai haastattelutilanteen luonne ole vaikeuttanut vastaamista ja vääristänyt vastauksia. (Hirsjärvi, 2007, 226-227.) Saimme kerättyä onnistuneesti paljon aineistoa, jonka sisältö vastasi suoraan tutkimuskysymyksiimme.

Aineiston riittävyttä voidaan tarkastella saturaation avulla. Kyllääntyneessä aineistossa uusissa haastatteluissa ei nouse enää ilmi tutkimustulosten kannalta oleellisia vastauksia vaan ne alkavat toistaa itseään. (Tuomi & Sarajärvi, 2018.) Ensimmäisellä haastattelukierroksella saturaatiota esiintyi jo viimeisten haastatteluiden aikaan. Toisella haastattelukierroksella varsinaista saturaatiota ei vielä syntynyt. Tavoitteenamme olikin toisella haastattelukerralla keskittyä uusiin teemoihin, kuten toiminnan kehittämisen ajalliseen muutokseen.

Haastattelututkimusta tehdessä on kuitenkin tärkeä ottaa huomioon mahdolliset virhelähteet. Validiteetti sekä reliabiliteetti osaltaan varmistavat tutkimuksen luotettavuutta. On kuitenkin mahdollista, että tutkimukseen osallistujat tai tekijät voivat huomaamattaan antaa virheellistä tietoa ja näin vaikuttaa negatiivisesti tutkimustuloksiin. Esimerkiksi haastattelun luotettavuuteen voi vaikuttaa haastateltavan taipumus antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia. (Hirsjärvi & Hurme, 2008, 35). Tässä tutkimuksessa tämä riski on oleellinen, sillä haastateltavat työskentelevät julkisessa järjestössä ja tuntevat toisensa.

7 TULOKSET

Tutkimuksemme analyysiä käsittelevässä osassa kuvailimme, miten muodostimme merkityskokonaiskarttojen avulla laajempia tulokokonaisuuksia, jotka edustivat avoimen tukitoiminnan ohjaajien työssään kohtaamia haasteita. Nämä teemat toimivat tämän tulosluvun pohjana. Haasteita tarkastellaan eri näkökulmista liittyen toimintaan osallistumiseen, ohjaajan työhön, toimintaan osallistuvien nuorten elämäntilanteeseen sekä toiminnan ulkopuolisiin tekijöihin. Monelle ilmi tulleelle haasteelle ohjaajat olivat löytäneet toimivia selviytymiskeinoja. Näitä keinoja käydään läpi jokaisen tuloksen yhteydessä eikä niitä jaotella eri alalukuihin. Näin lukijan on helpompi yhdistää kyseiseen haasteeseen liittyvät selviytymiskeinot. Kuvaamme myös haastattelukierrosten välillä ilmenneitä avoimen tukitoiminnan muutoksia yksitellen tulososan eri luvuissa.

Ensimmäisessä luvussa 7.1. Toimintaan osallistumiseen liittyvät haasteet käymme läpi EIJÄ ry:n avointa tukitoimintaa ja sen mukana tulevia haasteita. Pääsääntöisesti keskitymme nuorten sitouttamisen ongelmakohtiin, sekä käymme läpi keinoja saada enemmän suomalaisia ja ulkomaalaistaustaisia nuoria mukaan toimintaan.

Tämän jälkeen seuraavassa luvussa 7.2. siirrytään ohjaajien työssään kohtaamiin ongelmiin ja selviytymiskeinoihin. Tällaisia on esimerkiksi kielitaidon, ajan ja toiminnan suunnittelun haasteet. Lisäksi sukupuolten epätasapainoisuus nostettiin esille.

Kolmas luku 7.3. käsittelee tuloksia, joiden teemana on nuorien omaan elämään liittyvät ongelmat. Näitä haasteita lähestytään ohjaajien ja toiminnan näkökulmasta. Epävarma tulevaisuus, nuorten elämän henkilökohtaiset haasteet sekä työllistyminen nousivat esille avoimessa tukitoiminnassa. Näiden seikkojen huomioon ottaminen ja nuorten auttaminen on oleellinen osa ohjaajien työnkuvaa, mikä siten myös asettaa omat haasteensa ohjaajien työlle. Viimeisessä osassa käsittelemme toimintaan liittyviä yhteistyötahoja sekä budjetointia. Lopussa teemme tuloksista yhteenvedon sekä käsittelemme tutkimuksemme teoreettista viitekehystä.

7.1 Toimintaan osallistumiseen liittyvät haasteet

7.1.1 Osallistujien sitoutuminen

“Sit ehkä näissä ryhmissä muuten on niinku ollu vähän sellasta sitoutumis vaikeutta, että välillä on ollu sellasia kausia, että on jatkuvasti mukana ja sit toiset taas ei pystyt sitoutumaan, että kun on vapaaehtoista toimintaa niin se tuo oman haasteen. Ja sit ehkä aikataulus tietenkin, että nuoret ihmiset elää niin hetkessä, että on välillä vaikee tulla ajoissa paikalle, mutta sitä opetellaan.” - Haastateltava 8

Jokaisella paikkakunnalla on ollut haasteita sitouttaa nuoria säännölliseen toimintaan. Sitoutumista tavoitellaan muistuttamalla erilaisten ryhmäviestipalveluiden kautta tapaamisista. Useampi haastateltava kertoi käyttävänsä Whatsapp - pikaviestintäpalvelua työssään päivittäin. Tällaisten sovellusten ansiosta haastateltavat pystyivät paremmin ennalta arvioimaan, kuinka paljon nuoria on todennäköisesti osallistumassa. Lisäksi avoimella tukitoiminnalla on esimerkiksi oma Instagram-tili, johon päivitetään tietoja sekä tulevista että menneistä kokoontumisista.

“Meillä on whatsappi ja wiper ryhmät mihin osa nuorista on halunnu antaa puhelinnumeron, että ovat ryhmissä. Sen lisäksi on instagram ja facebook tilit mihin me yritetään laittaa joka viikko viestiä ainakin uusista ryhmistä, mutta sitten niinkun viikottaisistakin muistutuksena, että tänään on tämä ryhmä.” - Haastateltava 2

Sitoutumista on aiemmin tutkittu laajasti esimerkiksi työhön tai urheiluharrastuksiin liittyen. Näitä tuloksia ei voi kuitenkaan suoraan verrata tämän tutkimuksen kohteena olevan vapaaehtoiseen avoimeen tukitoimintaan, jonka tavoitteena ei ole sitouttaa osallistujia merkittävän pitkiksi ajoiksi, koska tämä ei palvele integroitumista. Eri tutkijat määrittelevät sitoutumista eri tavoin ja sen takia sitä on haasteellista ymmärtää yhtenäisenä käsitteenä (Meyer & Allen, 1997). Sitoutumiseen läheisesti liittyvää termistöä on monissa tutkimuksissa lojaalius, uskollisuus sekä riippuvaisuus. Ryanin ja Decin itsemääräämisteoria yhdistää sitoutumisen ja motivaation toisiinsa. (Ryan & Deci 2000, 68- 69.) Nuoria on pyritty sitouttamaan EHJÄ ry:n ryhmiin järjestämällä toimintaa, joka on mielekästä ja perustuu nuorten omiin toiveisiin. Nuorilta on esimerkiksi kysytty mielipiteitä siitä, minkälaisia viikoittaisia teemoja he haluaisivat käydä läpi avoimessa tukitoiminnassa.

Monet ohjaajat kuitenkin mainitsivat tilanteeseen liittyvän toisen näkökulman. Kun nuorten oma elämänpiiri ja esimerkiksi harrastukset vakiintuivat maassa asumisen myötä, jäi avoimen tukitoiminnan rooli pienemmäksi. Erilaisien sitoumusten nähdään lisäävän elämän merkityksellisyyttä (Benn, 2011). Ihmisellä on tarve sitoutua, jotta elämä voidaan kokea mielekkääksi (Benn, 2011). Voi siis olla, että heikommin toimintaan sitoutuvat nuoret ovat löytäneet vaihtoehtoista vapaa-ajan toimintaa, jota kohtaan he tuntevat voimakkaampaa sitoutumista. Tämä on kotoutumista ajatellen positiivinen ongelma.

Joillain paikkakunnilla esimerkiksi liikunnallisen ryhmän myötä on saatu nuori mukaan urheiluseuran toimintaan. Tavoitteena Suomessa on saada maahanmuuttajat osallistumaan liikuntaan samalla tavalla kuin kantaväestökin. (Opetusministeriö, 2010, 7.) Haasteena on useiden harrastusten korkea hinta. Esimerkiksi jalkapallon harrastaminen paikallisessa urheiluseurassa voi tulla maahanmuuttajalle liian kalliiksi. Toteuttaakseen yllä mainittua inklusioperiaatetta Opetusministeriön kehittämisohjelman mukaan olisi tärkeää tehdä paikallisesti erityistoimenpiteitä, jotta tavallinen harrastaminen olisi myös maahanmuuttajille mahdollista. (Opetusministeriö, 2010, 13.)

Verrattuna säännöllisiin viikoittaisiin ryhmiin, on nuorten ollut helpompi sitoutua kertaluontoisiin tapahtumiin kuten leireihin sekä retkiin. Tällaisiin tapahtumiin ilmoittautuessa pieni omavastuumaksu on lisännyt nuorten sitoutumista. Leirit ja retket ovat nuorten keskuudessa suhteellisen suosittuja, minkä vuoksi niitä joudutaan harvoin perumaan vähäisen osallistujamäärän vuoksi.

7.1.2 Maahanmuuttajien tavoittaminen osallistujiksi

Ohjaajat kuvailivat uusien nuorten rekrytoinnin työlääksi tehtäväksi, mikä johdetaan pääsääntöisesti rajallisista resursseista. Uusien osallistujien jatkuva löytäminen osaksi toimintaa on kuitenkin oleellista, sillä uusia nuoria muuttaa maahan jatkuvasti, ja aiemmin mukana toiminnassa olleet saattavat jatkaa muiden harrastusten pariin.

Suomen kotoutumisen edistämislain painotuksena on tarjota tietoa ja ohjausta suurimpaan tarpeeseen eli juuri maahan saavuttua (Siirto & Hammar, 2016, 190). Haastatteluissa kävi ilmi, että tällä hetkellä ulkomaalaisia nuoria tulee mukaan toimintaan yleisimmin ystävän mukana, koulujen kautta sekä esimerkiksi vastaanottokeskusten, ulkomaalaistoimistojen ja sosiaalityöntekijöiden suosituksesta. Toimintaa tulee kuitenkin mukauttaa pidemmällä aikajänteellä, sillä iso osa toimintaan osallistuneista oli jälkimmäisten haastatteluiden aikaan asunut Suomessa jo pari vuotta.

Kun avoin tukitoiminta oli palveluna uusi, alkuaikojen haasteena oli nimenomaan säännöllisesti osallistuvien nuorten puute. Ohjaajat kertoivat vakioikäijöiden joukon sitouttavan hyvin muita osallistujia ja luovan ryhmädynamiikan ytimen. Toisissa haastattelukerroissa selvisi, että suosittujen nuorten jättäytyminen pois toiminnasta saattaa vaikuttaa myös muihin osallistuviin nuoriin ja laskea kävijäkuntaa yllättäen.

”Tässä oli pari kolme vuotta että meillä kävi tosi tosi paljon porukkaa, mut sit jotenkin ku niitä vähän niiku avainhenkilöitä, jotka oli semmosia oli vähän niiku ehkä suosittuja tai veti sit ne muutkin sinne nii on sit muuttanu pois nii sit huomaa ku et yks lähtee nii sit semmone tietty porukka, että aina pitää tehdä työtä että saa ne jotenkin sitoutuu siihen” -
Haastateltava 7

Uusien nuorten löytämisessä haasteellista oli tunnistaa toiminnan näkökulmasta oleelliset kohderyhmät, jotka tarvitsisivat avoimen tukitoiminnan kaltaista toimintaa eniten. Nuoria ei tietenkään voi pakottaa mukaan osallistumaan, vaikka ohjaaja tunnistaisi todellisen tarpeen. Yksi haastateltavista ehdotti toiminnan mainostamista nuoremmille etukäteen, ennen kuin he iän puolesta voivat varsinaisesti toimintaan osallistua.

7.1.3 Suomalaisen osallistuminen toimintaan

Suomalaisten on mahdollista osallistua toimintaan sekä vapaaehtoisena, että tasavertaisena avoimen tukitoiminnan ryhmän jäsenenä. Näiden nuorten saaminen mukaan toimintaan koettiin yhtenä haastavimmista tavoitteista jokaisessa toimipisteessä. Sekä nuoret että ohjaajat kuitenkin toivoivat kontakteja kansuomalaisiin osana maahanmuuttajanuorten kotoutumista.

Suomalaisten opintoihin kuuluvan harjoittelujakson myötä toimintaan osallistuu joitakin nuoria, mutta heidän asemansa ryhmässä on usein erilainen verrattuna vapaaehtoisesti toimintaan osallistuviin nuoriin. Haasteellista oli myös yksittäistapauksessa suomalaisen nuoren tapa ottaa roolia ennemmin apuohjaajana kuin tasavertaisena osallistujana. Haastatteluissa mainittiin, etteivät maahan muuttaneet usein pääse tilanteisiin, joissa olisivat arkitilanteita syvemmässä kanssakäymisessä suomalaisten kanssa. Osittain tästä syystä nuoret toivoisivatkin samanveroista osallistujaa, jolta voisi oppia suomesta neutraalisti ystävyyden kautta ja päästä kiinni sosiaalisiin piireihin. Ideaalitulanteessa kotoutuminen ja uuden kulttuurin piirteiden oppiminen tapahtuisi kaksisuuntaisessa dialogissa kantaväestön kanssa. Tämä kuitenkin vaatisi, että molemmat osapuolet kokevat jakamisen tärkeänä. (Pietilä, 2013, 54.)

“--sitä on lähinnä yhteistyötahojen kautta pyritty saamaan suomalaisia mukaan ryhmiin, että meillä ei oo resursseja, kun meidän ryhmä on maahanmuuttajanuoret, nii ei oo resursseja lähteä markkinoimaan meidän toimintaa suomalaisiin kouluihin tai nuorisopalveluihin eli vaan yhteistyökumppaneiden kautta, jotka toimii suomalaisten nuorten kanssa ollaan löydetty [suomalaisia]--”-Haastateltava 4

Aiemmissa tutkimuksissa on tutkittu eri kaupunkien alueiden väestön alkuperiä. Maahanmuuttajat asettuvat tyypillisesti alueille, joissa on jo ennestään paljon maahanmuuttajia. Tämä johtaa myös siihen, että kantaväestöä muuttaa pois kyseiseltä alueelta. (Frey & Fielding, 1994, 11-15.) Tämä voi olla yksi vaikuttava tekijä suomalaisten kontaktien vähäisyyteen maahanmuuttajien vapaaajalla. Usein myös hakeudutaan vertaisten eli samanlaisia kokemuksia läpi käyneiden seuraan, jolloin yhteenkuuluvuuden syntyminen on helpompaa ja suomalaiset ystävyyssuhteet voivat olla kiven alla. (Björklund, 2014, 71.)

Maahanmuuttajataustaiset nuoret painottavat vapaa-ajalla ystävien kanssa vietetyn ajan merkitystä enemmän kuin kantasuomalaiset. Myös etenkin tyttöjen keskuudessa arvostetaan perheen kanssa vietettyä aikaa. (Myllyniemi, 2009, 31-32.) Kun ottaa huomioon tämän arvopohjan ja sen, että EHJÄ ry:n toimintaan osallistuu paljon yksin maahan muuttaneita nuoria, korostuu kotoutumisen tukeminen vapaa-ajalla sosiaalisissa tilanteissa.

Suomalaisia nuoria onkin saatu mukaan jonkin verran ystävien kautta, SPR:n ystävätoiminnan mukana, teatteritoiminnasta sekä muiden yhteistyötahojen verkostoista. Yksi haastateltava myös kertoi suomalaisten oman nuorisotoiminnan loppumisen johtaneen siihen, että osa heistä on siirtynyt EHJÄ ry:n toiminnan pariin. Nuoria yritetään houkutella mukaan myös lyhyiden kokonaisuuksien avulla. Ketään ei pakoteta sitoutumaan pitkäksi aikaa toimintaan, vaan lyhyitäkin aikoja tai yksittäisiä kertoja kannustetaan kokeilemaan.

7.1.4 Ikäraajat

Avoimelle tukitoiminnalle suunnitellut ikäraajat ja niistä kiinnipitäminen ovat muodostuneet useissa kaupungeissa haasteeksi. Suomen nuorisolain 21.12.2016 kolmannen pykälän ensimmäinen momentti määrittelee nuoriksi alle 29-vuotiaat. EHJÄ ry:n toiminnassa kyseinen laki näkyy siten, että avoimeen tukitoimintaan osallistuminen on suunnattu alle 30-vuotiaille nuorille.

“-- meille tulee sellasia ihmisiä, jotka haluis kauheesti osallistua ryhmiin, vaikka meillä on se 30 yli-ikäraja. On paljon esimerkiksi sellasia äitejä, jotka haluais osallistua kenen nuoret käy tällä, nii haluais osallistua myös siihen toimintaa eli niitä on sitten joutunu rajaamaan ja samaten ihan pieniä lapsia jonkun verran. Jouduttu kohdentamaan sitä [toimintaa] erityisesti niille nuorille--” -Haastateltava 3

Vanhempien ihmisten käännyttäminen on ollut työntekijöille henkisesti raskasta sekä vaatinut paljon perusteluja. Monessa kohtaa aikuisia ei käännytettykään suoraan pois. Heidän tilannettaan kuunnellaan ja kartoitetaan sen verran, että pystytään tarjoamaan sopivampaa toimintaa tai tietoa toimijoista, joilta voisi saada apua ja tukea. Haastateltavat kertoivat, että monella yli 30-vuotiaalla maahanmuuttajalla olisi samanlaisia tarpeita EHJÄ ry:n avoimen tukitoiminnan

kaltaiselle palvelulle kuin nuoremmillakin. Tämän lisäksi myös jonkun verran nuorten vanhemmat ovat pyytäneet mahdollisuutta osallistua toimintaan. Ylikäiset ovat pyrkineet osallistumaan toimintaan useammin kuin liian nuoret.

Suurin osa nuorista on kuitenkin ikähaarukkaan sopivia. Toimintaan osallistuu paikkakunnasta riippuen noin 16-29-vuotiaita nuoria. Ikärajoituksista huolimatta toiminnan suunnittelu voi olla haastavaa, mikä johtuu yli kymmenen vuoden ikäerosta osallistujien välillä. Ohjaajien tehtävänä onkin pyrkiä suunnittelemaan toimintaa niin, että se sopii sekä nuoremmille että vanhemmille osallistujille. Ohjaajat pitivät ikään liittyvää rajaamista kuitenkin tärkeänä osallistujien ryhmäytymisen näkökulmasta. He olivat huomanneet ryhmädynamiikan muuttuvan herkästi, jos toimintaan tulee selvästi heitä vanhempia tai nuorempia osallistujia.

7.2 Ohjaajan työhön liittyvät haasteet

7.2.1 Toiminnan mukauttaminen ja ennakoimattomuus

Ohjaajille toisenlaisen haasteen luo toiminnan jatkuva mukauttaminen vaihtelevan osallistujamäärän vuoksi. Ohjaajat kokivat haastavaksi toiminnan suunnittelemisen etukäteen, sillä nuorten ei tarvitse ilmoittautua toimintaan ennalta. Vaihtelevat ryhmäkoot vaativat myös ohjaajilta useita varasuunnitelmia sekä soveltamista "lennosta". Ohjaajat kertoivat tämän haasteen kuitenkin helpottuvan kokemuksen karttumisen myötä.

Toisella haastattelukierroksella avoin tukitoiminta oli jatkunut jo toista vuotta. Tämä oli mahdollistanut vuosikellon luomisen työvuodelle, mikä puolestaan vähensi ennakoimattomuuden aiheuttamaa epävarmuuden tunnetta ohjaajilla. Vuosikellon avulla pystyttiin myös ottamaan huomioon eri kulttuurien juhlapäivät etukäteen, kuten esimerkiksi Ramadan, jonka tuomat poikkeustilanteet mainittiin useassa haastattelussa. Tähän saattoi kuitenkin vaikuttaa haastatteluiden ajoittuminen Ramadanin läheisyyteen.

"Kokkiryhmää, poikaryhmää, tyttöryhmää mitä ollaan mietitty, että vois olla semmosta tavoitteellisempaa, niin se sitoutuminen niihin ryhmiin on niinku tosi haaste, että ku se on mielletty semmoseksi, että sinne voi tulla milloin vaan, niin sitte, jos suunnitteleekin

että pitäisikin tavoitteellisemman ryhmän, niin se ei ihan onnistukaan sitte.” - Haastateltava 6

Ohjaajat kokivat tärkeäksi osallistaa nuoret mukaan toiminnan suunnitteluun. Tavoitteena oli antaa nuorille lisää vastuuta, jolloin he olisivat myös motivoituneempia sitoutumaan ryhmään. Nuorilla oli paljon ideoita toiminnalle, ja niitä on pyritty toteuttamaan tavoitteena tarjota mielekkäämpää toimintaa. Haasteeksi muodostui kuitenkin jälleen paikalle saapuminen sovitusti. Erityisen ongelmalliseksi koettiin tilanne, jossa nuorten pyynnöstä oli kutsuttu ulkopuolinen valmentaja ohjaamaan toimintaa, eikä nuoria saapunutkaan riittävästi paikalle.

Toiminnan suunnitteluun vaikutti myös tilojen varaaminen sekä käyttäminen. Monilla paikkakunnilla järjestön omat tilat ovat pääsääntöisesti melko pieniä, joten ryhmätoimintaa varten on yritetty etsiä toisia tiloja. Ratkaisuna tilan puutteelle on järjestetty toimintaa mahdollisimman paljon ulkona ja suunniteltu toimintaa, joka ei vaadi paljoa sisätilaa. Osaltaan toiminnan tehtävänä onkin tuoda kaupunkia tutuksi. Ohjaajat kokivat tärkeäksi, että tukitoiminnan myötä nuoret osallistuivat paikallisiin tapahtumiin sekä vierailivat julkisissa paikoissa kuten puistoissa, uimahalleissa ja muissa vapaa-ajanviettopaikoissa.

“--on tietysti aina haaste just se, että mikä on semmosta järkevää ja tavoitteellista toimintaa mut sitte kuitenkin sais niitä nuoria paikalle, että kyllä siinä saa aina miettiä paljon että miten siihen hauskaan saa sisällytettyä sitte sitä niinku järkevää ja tavoitteellista, mutta sitte taas pikkuhiljaa tässä työssä niinku on oppinu sitte siihen myös.” - Haastateltava 8

EHJÄ ry pyrkii luomaan toimintaa, joka on tavoitteellista kaikille osallistujille. Haastateltavat pitivät tätä erityisen tärkeänä, mikä osaltaan loi toiminnan suunnittelulle lisää haasteita. Nuorten itse mainitsemia tavoitteita on oppia ryhmissä suomen kieltä ja kulttuuria sekä löytää uusia ystäviä. Tämän lisäksi oppimista syvennettiin erilaisten työpajojen avulla esimerkiksi tarjoamalla yhden illan ajan apua CV:n kirjoittamiseen. Tämä tavoitteellisuus on monesti kuitenkin hieman ristiriidassa sen kanssa, kuinka vetoavia tapahtumat ovat nuorille. Haastateluissa pohdittiinkin sitä, kuinka luoda merkityksellistä toimintaa, joka on paitsi tavoitteellista, myös mielekästä. Haastateltavat toivat ilmi, että suurin osa osallistujista käy koulussa tai töissä tukitoiminnan lisäksi, jolloin olisi tärkeää myös opettaa nuoria palautumaan sekä rentoutumaan vapaa-ajallaan.

7.2.2 Vaihtelevat kielitaitotasot

Työskennellessä useista eri maista muuttaneiden nuorten kanssa saattaa yhteisen kielen löytyminen koitua haasteelliseksi. Osa nuorista ei puhu lainkaan englantia eikä heti Suomeen muuton jälkeen juurikaan suomea. Avoimen tukitoiminnan ohjaajat ovatkin tämän vuoksi vetäneet yhteisen linjan nuorten kielitaidon parantamiseksi. Tämä tarkoittaa sitä, että toiminta toteutetaan suomen kielellä.

Kielitaitoon liittyviä haasteita tulee toiminnassa vastaan päivittäin, vaikkakin ohjaajat näkivät tämän enemmän luonnollisena osana heidän työtään kuin varsinaisena haasteena. Haastavimpia olivat tilanteet, joissa toimintaan osallistumisesta jaetaan tärkeää informaatiota. Näissä tilanteissa viestiä välitettiin yksinkertaistetulla suomen kielellä tai kokonaan englanniksi. Usein pidempään suomessa olleet nuoret auttoivat samankielisiä.

“No toki on kieleen liittyviä ongelmia, mutta ehkä se kuuluu siihen työn luonteeseen kun mejän tavoitteena on niinku kotouttaminen, niin lähtökohtaisesti me ajatellaan että he eivät puhu suomen kieltä. -- että en tiedä voiko sanoa että se on ongelma.

Nii että sillä on tietenkin, jos yritetään jotain lomaketta selittää tai tapaamispaikkaa, niin siinä niinku se kieli on oikeesti ongelma, mut että se on semmonen etukäteen tiedetty asia ja meillä on välineitä tavallaan sitten niinkun toimia näissä tilanteissa.” - Haastateltava 4

Eräs toimipiste oli myös ottanut videoinnin yhdeksi viestinnän keinoksi kuvaamalla tulevassa tapaamispaikassa selkokielen kutsun saapua paikalle. Videossa kielen ohella kuva helpottaa ymmärtämään kontekstia. Haastatteluissa kävi ilmi, että ohjaajien kokemuksen mukaan nuori, joka ei vielä ymmärrä kieltä, jää usein sivummalle tai jättäytyy pois kokonaan toiminnasta.

Ohjaajat pohtivatkin haastatteluissa sitä, kuinka varmistaa kaikkien osallistuminen huolimatta heikommasta suomen kielen taidosta. Vaikka saman kielisistä ystävistä oli toiminnassa paljon hyötyä, joidenkin toimipisteiden ohjaajien mukaan se myös johti joskus haastavaan tilanteeseen. Ryhmän sisälle saattoi muodostua kieliryhmiä, joiden rikkominen oli jälkikäteen hankalaa. Ohjaajat olivat keskenään hakeneet ratkaisuja siihen, kuinka estää kulttuuri ja kieliryhmien syntyminen ja kannustaa nuoria puhumaan suomen kieltä.

“--kyllä sen huomaa, että ne jää vähän siitä niinku silleen sinne sohvalle istumaan, ettei pysty niin paljoa osallistua, mut kyllä ne sit jotenkin haluaa kuitenkin olla mukana ja sit kuuntelee ja oppiiki siitä sitä kieltä -- mutta alussa silleen oon huomioinu, että just silloin

tavallaan, kun syksyn alussa on uusia, ettei ota niinku [jotain] kahden tunnin keskustelua tai siis että tehään jotain konkreettisempaa aluks ja kun näyttää siltä että kaikki pysyy enemmän mukana nii voidaan ottaa jotain semmosta vähän niiku syvällisempää tai asia-pitoisempaa.” - Haastateltava 7

Nuorten kielitaito oli myös toiminnan suunnittelussa jatkuvasti läsnä. Syksyllä uusien nuorten saapuessa ryhmissä järjestetty toiminta oli konkreettisempaa ja huomioi paremmin niitä, jotka eivät vielä puhuneet kunnolla suomea. Keväällä puhuttiin syvällisempiä ja tehtiin asioita, jotka vaativat parempaa suomen kielen hallintaa. Haasteena oli saada uudet kielenoppijat hyötymään samalla tavalla toiminnasta kuin hyvin kieltä puhuvat. Ratkaisuna näihin tilanteisiin pyrittiin pitämään huolta siitä, että jokaisessa ryhmässä on kaksi ohjaajaa, joista toinen käyttää yksinkertaisempaa ja vähemmän kuvailevaa kieltä.

Myös stressaava elämäntilanne ja raskas kotoutumisprosessi voi omalta osaltaan viedä nuorelta voimavaroja oppia uutta kieltä. Tärkeää onkin antaa nuorelle aikaa ja kärsivällisyyttä sisäistää koko maahanmuuttoprosessia kokonaisuutena. (Taajamo & Puukari, 2007, 124). Kielenoppimiseen vaikuttaa myös esimerkiksi maahanmuuttajan ikä ja oma alkuperäiskieli. Nuorempana maahan muuttanut oppii kielen nopeammin osallistumalla suomalaiseen peruskouluun, joka itsessään edistää kielenoppimista. Maahanmuuttajan oma etninen tausta ja oma alkuperäiskieli puolestaan vaikuttavat kielen rakenteen hahmottamiseen ja lausumiseen. Esimerkiksi virolaiset oppivat Suomen kielen keskimäärin nopeammin kuin muut. (Talib & Lipponen, 2008, 106-107.)

7.2.3 Epätasainen sukupuolijakauma

EIJÄ ry:n toiminnassa on mukana huomattavasti enemmän miehiä kuin naisia. Tyttöjä on koetettu saada mukaan osallistumaan suunnitteleamalla ryhmiä, joiden teemoissa on otettu huomioon heidän toiveensa. Usein kuitenkin etenkin hiljaisemmat ja rauhallisemmat tytöt eivät viihdy suurissa poikavaltaisissa ryhmissä kauaa. Tilanteen ratkaiseminen on ollut haastavaa. Ohjaajat kuitenkin huomauttivat, että avoimessa tukitoiminnassa mukana miesten ja naisten välinen

lukumäärien suhde vastasi hyvin laajemmin koko maahan pakolaisina tulleiden vastaavaa suhdelukua.

“joo tota itseasiassa just viime kesänä jouduttiin sitte perumaan tää meidän leiri. Sen piti olla tämmönen sekä tytöille että pojille järjestetty leiri -- et se oli se ongelma ja sit tyttöjä oli tosi vaikee saada mukaan, kun siellä oli sitte poikia myös.

Sitte me ollaan pidetty nyt syksyllä ja keväällä täällä meidän toimistolla yhden yön leirit, niin että on leiri vain tytöille ja leiri vaan pojille, ja ne on kyllä -- onnistunu tosi kivasti, että sitte se on niinku kohdennettu sukupuoleen” - Haastateltava 8

Avoim tukitoiminta aloitettiin vuonna 2016, jolloin toimintaan osallistujista suuri osa oli saapunut Suomeen suuren maahanmuuttoaallon aikana vuonna 2015, jolloin maahan saapui noin kymmenkertainen määrä maahanmuuttajia edeltävään vuoteen verrattuna. Saapuneista tehdyn selvityksen mukaan turvapaikanhakijoista 81% on miehiä ja vain 19% naisia. (Euroopan muuttoliikevirasto, 2015, 18.)

Tästä joukosta yksin alaikäisenä maahan saapuneista turvapaikanhakijoista suurin osa oli afganistanilaisia. Kokonaismäärästä eniten tulijoita oli Irakista. Muita yleisiä lähtömaita olivat Somalia ja Syyria. (Euroopan muuttoliikevirasto, 2015, 18-19.) Tämä näkyi avoimen tukitoiminnan osallistujien kulttuuritaustassa, sillä osissa ryhmistä valtaosa oli Afganistanista muuttaneita.

“--meillä on paljon afgaaneja, niin heillä miehet ja naiset ei voi olla samassa tilassa ja tiettyjä asioita ei voida tehdä niinku vaikka miesten nähden naiset, niin se ehkä jonkun verran rajoittaa [toimintaa], mutta että niinku mä oon siinäkin huomannu sellasta pientä murrosta -- ,että uskaltaa olla miehet ja naiset samassakin tilassa” -Haastateltava 2

Sukupuoli vaikutti myös yksittäisissä tilanteissa toimintaan osallistumiseen. Esi-merkiksi haastatteluissa kävi ilmi, että avioituminen saattoi estää naista osallistumasta enää avoimeen tukitoimintaan. Kulttuuritaustaisia syitä naisten osallistumattomuuteen löytyi jonkin verran, kuten edellä mainitussa sitaatissa kävi ilmi.

“No varmaan tota jotkut vanhemmat voi kieltää, vaikka tyttöjä osallistumasta ryhmiin tai muuta, mutta että en tiedä onks se sit semmonen ongelma” - Haastateltava 4

Sukupuolten välinen epätasaisuus ei ollut yhtä suurta eri toimipisteissä, minkä vuoksi kaikki eivät kokeneet sitä lainkaan ongelmalliseksi. Ohjaajat arvioivat myös, että tyttöjen osallistumisen kieltäminen ei ollut kovinkaan yleistä.

Haastateltava kertoivat heidän järjestävän toimintaa sekä tytöille että pojille sekä erikseen että kaikille nuorille yhdessä.

7.2.4 Kiire ja riittämättömyyden tunne

Monessa toimipisteessä on vain yksi tai korkeintaan kaksi ohjaajaa, joiden pääasialliseen työnkuvaan kuuluu avoin tukitoiminta. Haastateltavat mainitsivat, että aika ajoin siihen suunniteltu aika koettiin melko vähäiseksi. Suuremmat projektit tarvitsivat myös paljon valmisteluja toteutuakseen, sillä suunnittelutyö ja järjesteleminen vaatii enemmän resursseja kuin viikoittaisen toiminnan ylläpitäminen. Välillä yksittäiset nuoret kaipasivat henkilökohtaista huomiota ohjaajalta, jolloin yhden ohjaajan tulee priorisoida ajankäyttöään useamman ohjattavan välillä. Haastatteluissa ohjaajat mainitsivat huolensa siitä, kuinka jotkut toiminnasta riippuvaiset nuoret tulevat toimeen tilanteissa, joissa ohjaajien aika on rajallinen ja koetaan riittämättömäksi. Näissä tilanteissa heidän oli vedettävä raja siihen, kuinka usein he voivat yksittäistä nuorta tavata kahden kesken.

Avoimien ovien osallistujien suuri määrä nähtiin niin positiivisessa kuin negatiivisessakin valossa. Kiinnostus osallistua EHJÄ ry:n toimintaan oli ohjaajien mielestä puhtaasti hyvä asia. Joskus kuitenkin ohjaajien rajattu määrä toimipisteellä voi johtaa siihen, että tilanteen hallinta vaatii ohjaajalta paljon resursseja sekä jaksamista. Vastajat toivoivatkin enemmän kollegiaalista yhteistyötä muiden ohjaajien kanssa. Myös Taajamo ja Puukari (2007, 124) mainitsevat vähäisten resurssien oikein kohdentamisen haasteena. Ohjaajan työhön kuuluukin jonkinlainen jatkuva tasapainottelu ajan, rahan ja oman jaksamisen välillä.

Kiireestä puhutaan joskus myös asennekysymyksenä. Esimerkiksi kirjassa *Kiireentappoase* (Wiskari, 2014) tartutaan kiireen käsitteeseen asenteellisesta ja ongelmapohjaisesta näkökulmasta. Kiirettä kuitenkin pidetään vahingollisena ja lamauttavana. Kiire on määritelmällisesti henkilökohtainen tunne ja tila, jolloin tekemistä on suhteutettuna aikaan liian paljon. Kun työkalenterit täyttyvät, on varaa myöhästymisille ja joustavuudelle vähemmän, jolloin kiireen kuormittavuus alkaa hiljalleen kasaantua. (Wiskari, 2014.)

Joissakin toimipisteissä ajan puute koettiin raskaammin kuin toisissa. Osassa toimipisteissä oli kuitenkin parempi tilanne resurssien suhteen ja haastattelusta tuli ilmi, että vastikkeettomalle ohjaukselle on heidän toimipisteissään usein aikaa, ja sen vuoksi he pystyvät auttamaan yksittäisiä apua kaipaavia nuoria. Tähän tarpeeseen on myös vastattu monilla paikkakunnilla järjestämällä toimistolla avoimien ovien iltoja, joiden lisäksi osa ohjaajista on sopinut yksilötaapamisia nuorten kanssa. Näissä tilanteissa nuoret pyysivät apua pääsääntöisesti hyvin konkreettisten asioiden hoitamiseen.

”tavallaan joskus on sellasia keissejä, jotka sitte vaan niinku vaatii monta kertaa ja, joskus tottakai tarvii miettiä onko tää se oikea paikka, et niinku jatkuvasti mietitään sitä et ohjaa eteenpäin tai oikeaan paikkaan. -- et ne on työläitäkin asioita ja tottakai ne on niinku tärkeitä, että niinku jos mietti näihin kansalaisuuteen vaikuttavat asiat niin nehän on niinku todella tärkeitä asioita. Niihin menee aikaa sitte.

-- avoimien ovien ulkopuolella meille soittaa, niinku asiakkaita että hei nyt ois tällöinen keissi, et voiko tulla toimistolle niin, me ollaan koettu se kuitenkin sit niinku tärkeeksi, koska sit nuoret luottaa siihen et on semmonen paikka mistä saa sitte tukea ja apua sen käytännön hoitamiseen.” - Haastateltava 5

Toimipisteiden välillä vastikkeettoman yksilönohjauksen määrä vaihteli. Haastateltavat kokivat, että jotkut nuorista kaipaisivat enemmän yksilöllistä ohjausta, kuin heillä oli mahdollista tarjota. Tämä koettiin yhtenä kuormittavana työhön vaikuttavana tekijänä. Kielitaidon puute nuorella saattaa myös johtaa siihen, ettei hän välttämättä ymmärrä täysin, minkä takia ohjaaja ei voi nähdä häntä enää kahden keskeisissä tapaamisissa.

Ihmissuhdetyön kuormittavuutta sekä riittämättömyyden tunnetta on tutkittu esimerkiksi sosiaalityöntekijöiden parissa. Työterveyslaitoksen laatimassa sosiaalityöntekijöiden hyvinvointia käsittelevässä teoksessa (2016, 6) todetaan, että sosiaalipalveluissa yli 40% työntekijöistä koki riittämättömyyden tunnetta. Yksi työn kuormittavuutta lisäävä tekijä on se, ettei ohjaaja välttämättä koskaan saa tietää, oliko hän auttanut asiakkaitaan tarpeeksi. (Työterveyslaitos, 2016, 30-31.)

”Ehkä ylipäätään semmonen vähän avuttomuuden tunne, että jos on joku ihminen joka ei oo päässy vaikka kielikurssille vielä ollenkaan ja ei oo niinku mitään tekemistä päivittäin ja sitten kuitenkin ehjässäkään ei voi asua eikä hänelle voi antaa sit niitä aikoja loputtomiin, niin ehkä semmonen vaan niinku tunne, että haluais tehdä paljon enempi, vaikka ei ehkä pystyäkään sitten tarpeeks.” - Haastateltava 3

Ohjaajat kokivat, että oman työn rajaaminen voi olla vaikeaa ja siitä irtautuminen vapaa-ajalla haasteellista. Usein saattoi ohjaajilla tulla tunne, että olisi voinut vielä jäädä auttamaan tai esimerkiksi hoitaa jokin tilanne paremmin. Työn ajalliset ja rahalliset rajoitteet, nuorten vaihtelevat ja raskaat vaikeudet arjessa sekä ikäraajat, jotka pakottavat ohjaajat kääntymään tiettyjä ihmisiä pois, kuormittavat työntekijää entisestään. Hyvältä ohjaajalta vaaditaan paitsi kykyä asettaa nuoren asemaan myös taitoa etäännyttää itseään, jotta työ ei muuttuisi liian kuormittavaksi. (Hankasalo, Maiche, Onodera, Peltola & Suurpää, 2017, 10.)

7.3 Nuorten elämän haasteet

7.3.1 Epävarma tulevaisuus

Haastateltavat kertoivat toimintaa varjostavan nuorten epävarmuus omasta tulevaisuudestaan. Nuoret eivät välttämättä suoraan puhu paljoa näistä epävarmuuden tunteista, mutta ne ovat ohjaajien mukaan kuitenkin jollain tavalla läsnä joka hetkessä. Avoimeen tukitoimintaan osallistuminen ei vaadi kuntapaikkaa, joten kaikilla osallistujilla ei ole edes oleskelulupaa. Vaikka pakolaisten ottaminen Suomeen on lakisääteistä, kunnat saavat kuitenkin itse päättää, antavatko heille kuntapaikkaa (Hansen & Holm, 2016, 159). Ennen kuntapaikan saamista suurin osa asuu vastaanottokeskuksissa (Siirto & Laihia, 2016, 127).

Usein vastaanottokeskuksessa vietetty aika koetaan raskaaksi (Hankasalo ym., 2017, 10). Haastatteluissa mainittiin oleskelulupapäätöksen pitkien aikojen odottamisen olevan nuorelle psyykkisesti hyvin kuormittavaa. Osa nuorista olikin haastatteluiden mukaan stressaantuneita, ja he kokivat, ettei Suomi tahtonut heitä. Ohjaajat kertoivat, että tietämättömyydessä eläminen uuvuttaa nopeasti ja laskee motivaatiota opiskella esimerkiksi kieltä.

“Mietin just niinku yhtä nuorta, joka tota säännöllisesti osallistu ryhmiin ja leireihin ja sit ei saanut oleskelulupaa että tavallaan se oli niinku hänen stressitilanteeseen liittyvä kohtaaminen sen niinku meidän ryhmän jälkeen. Että oli hyvin synkkiä ajatuksia kaverilla ja että kun tavallaan suurimmasta osasta meidän toiminnasta menee hyvin ja on semmone positiivinen henki mut sit kuitenkin täytyy muistaa, että on olemassa näitä nuoria, joilla on hyvin haastava tilanne ja miten siinä sit pystyy tukemaan. Nii ehkä se on se kaikista haastavin tilanne just tämmöne nuori, joka osallistuu toimintaan, muttei tiedä

tulevaisuudesta. Niin miten sä pystyt niiku vahvistamaan sitä, että ku ei vielä luota siihen tulevaisuuteen, että asiat voi mennä hyvin, että älä luovuta niiku --" - Haastateltava 5

Moni toimintaan osallistuvista saapui maahan vuoden 2015 suuren pakolaisaal-
lon mukana. Sinä vuonna saapuneilla turvapaikkaprosessi kesti yli vuoden il-
man tietoa missä, milloin ja millaisen päätöksen he saavat. Etenkin paperittomina
maahan saapuvat ovat kauan eristettynä suomalaisesta yhteiskunnasta, mikä
hankaloittaa kotoutumista. (Jauhiainen, 2017, 16.)

Jos lupaa ei myönnetä, henkilö lähtee joko vapaaehtoisesti tai hänet kään-
nytetään. Tästä päätöksestä on mahdollista valittaa Helsingin hallinto-oikeuteen,
jonka kielteiseen päätökseen voi anoa valituslupaa korkeimpaan oikeuteen. Tä-
män jälkeen valittaa voi enää Euroopan ihmisoikeusistuimeen. (Siirto & Laihia,
2016, 123.)

Suurin osa yksin maahan tulleista alaikäisistä saa oleskeluluvan pohjautuen
humanitäärisen tai toissijaisen suojeluun (Björklund, 2014, 12). Turvapaikan
perusteena tulisi olla todistettavissa esimerkiksi vainon mahdollisuus, joka har-
voin toteutuu alaikäisen kohdalla. Tällainen muulla perusteella myönnetty oles-
kelulupa voi estää perheenyhdistämisoikeuden, jottei alaikäisiä lapsia lähetet-
täisi yksin uuteen valtioon perheen kokoajaksi. (Maahanmuuttovirasto, 2019.)
EU-tuomioistuimen ennakkopäätös kuitenkin ohjasi Suomea lieventämään tätä
perheenyhdistämiseen liittyvää linjausta (EUR-Lex, 2018).

Laissa kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan
uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta (746/2011) on määritelty pykälässä nu-
mero 6 §, että haavoittuvuus sekä muut erityistarpeet tulee selvittää yksilökoh-
teisesti jokaisen turvapaikanhakijan kohdalla kohtuullisen ajan kuluessa. Turva-
paikanhakija voikin olla haavoittuva useilla eri tavoilla tai perustuen eri syihin.
Vaikka maahanmuuttaja voi olla helppo todeta alaikäiseksi, haavoittuvuuden
tunnistamisessa muunlaisin perustein saattaa ilmetä haasteita. Esimerkiksi kidu-
tusta kokeneiden löytäminen on tähän asti ollut varsin sattumanvaraista, sillä
turvapaikanhakijoille tehtävät terveystarkastukset eivät ole olleet tarpeeksi kat-
tavia löytämään kidutuksen merkkejä. (Heikkilä & Mustaniemi-Laakso, 2019,
69-71.)

7.3.2 Nuorten tukeminen vaikeassa elämäntilanteessa

Haastatteluissa ohjaajat kertoivat nuorten puhuvan ja huolestuvan tapauksista, joissa jokin tuttu on joutunut poistumaan maasta. Voimaannuttavan toiminnan edistämiseksi usein näissä tilanteissa pyritään suuntaamaan ryhmän huomio toimintaan, ja resurssien salliessa ohjaajat voivat keskustella nuorien kanssa näistä mieltä painavista tapauksista. Lisäksi ryhmämuotoisessa toiminnassa yksi ohjaajien tavoitteista oli luoda turvallinen ja positiivinen paikka nuorille.

“Mä kuitenkin haluaisin että tää ehjä on mukava paikka mihin tulla, että olis aina niinku semmonen hyvä fiilis. --Meillä on aika paljon siis turvapaikanhakijoita myös täällä toiminnassa mukana, niin heidän arkihan on aika kuormittavaa ja aika raskasta, surullista ja masentavaakin. Niin jotenkin sitten toivoo, että tää ehjä ois semmonen paikka, et he sais ees sen tunnin verran ajatukset johonkin muualle ja kokea jotain mukavaa, ehkä nauraa ja jotain sellasta.” - Haastateltava 9

Suikkanen (2010, 44) arvelee, että lasten ja nuorten vaikeista kokemuksista on tullut tietoon vain pieni osa. Osasyynä uskotaan olevan nuorten oma hiljeneminen kokemuksistaan siinä pelossa, että se vaikuttaisi turvapaikanhakuprosessiin. Nuoret eivät myös ole välttämättä uskaltaneet kertoa vaikeista kokemuksistaan avoimesti. Vuonna 2010 tehdyssä tutkimuksessa kävi ilmi, että noin joka kolmas pakolaisnuori oli ollut vakavasti traumatisoitunut tai ainakin osoittanut selviä oireita. (Suikkanen, 2010, 78-79.)

Nuorten henkilökohtainen elämä ja mahdolliset mielenterveydelliset haasteet mainittiin myös haastatteluissa. Tutkimuksemme keskittyy kuitenkin ohjaajien näkökulmiin, jolloin aineistomme kertoo siitä, kuinka ohjaajat kokivat nuorten haasteet arjessa. Nuorten omia kokemuksia EHJÄ ry:n avoimesta tukitoiminnasta on tutkinut toinen pro gradu -tutkielman tekijä Saara Kovanen (2018). Hänen tutkimuksensa käsitteli ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajanuorten integraatioprosessia, erityisesti kolmannen sektorin tuoman tuen kautta. Tavoitteena oli selvittää, miten nuoret kokivat tukitoiminnan ja millaisia tukitoimia nuorelle voidaan tarjota paremman sopeutumisen saavuttamiseksi. Tutkimus tuloksista näkyi EHJÄ ry:n tärkeä roolin nuorten elämässä, erityisesti kielen oppimisen, sosiaalisten verkostojen ja vapaa-ajan harrastusten luomisessa. Haasteena

oli kuitenkin luoda kontakteja valtaväestöön, jonka Kovanen näki tutkimukseensa tärkeänä osana integraatioprosessia.

Ohjaajat kuvailivat nuorten elämäntilanteita usein haasteellisiksi, mikä oli aistittavissa yleisessä ilmapiirissä. Oleskeluluvan odottaminen osallistuen samaan aikaan kotouttavaan toimintaan luo tietynlaisen ristiriidan. Avoin tukitoiminta on lähtökohtaisesti suunnattu yksin tulleille pakolaistaustaisille, mutta jo oleskeluluvan saaneille nuorille. Ryhmät ovat kuitenkin avoimia kaikille, jolloin samassa ryhmässä oleskelulupapäätöstä odottavat nuoret ovat eriarvoisessa asemassa jo oleskeluluvan saaneisiin verrattuna.

Vaikka maahanmuutto ja pakolaisuus molemmat perustuvat yksinkertaistettuna ajatukseen paremmasta elämästä toisessa maassa, pakolaisuuden taustasyöt voivat olla hyvin erilaisia. EHJÄ ry:n toimintaan osallistuvien nuorien pakolaistaustan takia esimerkiksi osa osallistujista on saattanut kohdata kotimaassaan turvallisuuteen kohdistuvan uhan (sodan tai yksilöön itseensä suoraan kohdistuva vaaran). Tästä ilmiöstä käytetään alan kirjallisuudessa termiä pakkomuutto. Sen piiriin kuuluvat pakolaiset, turvapaikanhakijat, salakuljetetut sekä pakotetusti palautetut muuttajat, joiden siirtyminen maasta toiseen on vielä kesken. (Lyytinen, 2007, 49.) Pakolaisuus luo erilaisen lähtökohdan muutolle ja voi vaikuttaa myös uuteen maahan integroitumiseen, sillä siirtyminen maasta toiseen ei ollut varsinaisesti vapaaehtoinen.

Nuorten stressaava tilanne aiheutti osalle heistä masennusta ja ahdistuneisuutta. Kaukana kotoa asuminen ilman vanhempien tukea koettiin raskaana etenkin tilanteissa, joissa kontaktin saaminen omaan perheeseen ja sukuun oli vaikeaa tai jopa mahdotonta.

”Sit tottakai miettii mistä lähtökohdista ne nuoret on lähteny, niin tavallaan ne lähtömaan ongelmatkin ahdistaa, joka näkyy sit meidän toimintaan osallistumisessa, että siihen liittyviä niinku negatiivisia vaikutuksia sitten just paljon nuoret seuraa sitä, että mitä siellä [omassa kotimaassa] tapahtuu. Sit miettii jotain Afganistanin tilannetta, mikä on levottomampaan päin, että on uutisissa jatkuvasti jotain ja se näkyy sillai, että joku joka on lähteny [Afganistanista], niin kertoo meidän toiminnassa että hänen kaveri kuoli siinä -- iskussa. Että tavallaan meillä on ollu mukava illanvietto ja sit sieltä nousee tällasia juttuja, niin kyllähän se niinku on haaste.” -Haastateltava 1

On myös tiedossa, että osa yksin maahan tulleista alaikäisistä on kokenut aiemmin traumaattisia kokemuksia, jotka vaikuttavat heidän jokapäiväiseen

elämäänsä. Traummat voivat näkyä ohjattavan käytöksessä esimerkiksi aggressiivisuutena, puhumattomuutena, masentuneisuutena sekä ahdistuneisuutena (European Migration Network, 4, 24, 58). Ohjaajat olivat myös ottaneet huomioon nuorten mahdollisia traumataustoja. Ryhmätilanteissa keskustelunaiheet pidettiin poliittisesti ja uskonnollisesti mahdollisimman neutraaleina ja keskityttiin kotouttavaan ohjelmaan vaikeiden aiheiden läpi käymisen sijaan. Haastatteluissa ohjaajat perustelivat tätä hyvän ilmapiirin ylläpitämisellä. Kahden kesken nuoret pystyivät kuitenkin puhumaan vaikeammistakin asioista ohjaajille. Jotkut ohjaajat mainitsivat haastatteluissa kaipaavansa enemmän aikaa tällaisiin kohtaamisiin.

“täytyy aina muistaa, että tosi monella nuorella on sitten tosi raskas tausta ja on niinkun joku taustallakin joitain asioita, jotka painaa jatkuvasti mieltä. Ettei tavallaan unohda sitä, että ettei se kaikki oo vaan positiivista, että sit pystyy myös oikeesti vakavissakin asioissa myös auttamaan. Se on kyllä musta se kaikkein haasteellisin, että kaikki käytännön haasteet, nii ne nyt on aina [yksinkertaisempia]” - Haastateltava 5

Tällaisten haastavien tilanteiden käsittely vaatii ohjaajilta monikulttuurista ohjauksen kompetenssia. Kulttuurillisista lähtökohdista toimivan kommunikaatiotavan lisäksi tällaiset kokemukset ovat usein hyvin kaukana ohjaajan omasta kokemusmaailmasta ja kulttuuriympäristöstä. Kulttuurien ymmärtämisen lisäksi kulttuurillisen ohjauksen kompetenssiin kuuluu kognitiiviseen ymmärtämiseen pyrkiminen, ohjauksen erityisluonteen tunnistaminen sekä tiedollinen osaaminen. Näiden kaikkien lisäksi olisi tärkeää, että ohjaaja pystyy käsittelemään omia monikulttuurisuuteen liittyviä tunnereaktioitaan. Jokainen ohjaaja kohtaa tällaisia tilanteita, sillä monikulttuurisuus liittyy suoraan tosielämän kaikkien ihmisten jakamiin kokemuksiin. (Sue & Sue, 1990, 6.)

Ohjaajat olivat myös huolissaan yksittäisten nuorten riippuvuudesta toimintaan. Tietyt nuoret toivoivat voivansa viettää suuren osan vapaa-ajastaan järjestön tiloissa, vaikka toiminnan tavoitteena on kotouttaa nuoria ympäröivään yhteiskuntaan. Ohjaajat kokivat, että näille nuorille myös torjutuksi tulemisen tunne olisi voinut olla hyvin haitallinen, jolloin näissä tapauksissa oman työn rajaaminen koettiin haastavaksi.

Suurimmalla osalla nuorista on Kelan tukema rahoitus vastikkeelliseen maksulliseen yksilöohjaukseen, jonka hankinnasta vastaa kunta. Osassa kunnista

tätä ohjausta järjestää EHJÄ ry. Haastatteluissa mainittiin tähän liittyvä lakimuutos, jonka myötä tukia leikattiin. Tämän muutoksen myötä osalta saatettiin parin viikon sisällä katkaista tuki ja siten mahdollisuus päästä puhumaan kahden kesken ohjaajan kanssa. Osa nuorista koki, että he jäivät tällöin ikään kuin tyhjän päälle. Avoimen tukitoiminnan tavoitteena on myös pehmentää tätä siirtymää. Yllä mainitussa tilanteessa EHJÄ ry jatkoi osan kanssa ohjausta vastikkeettoman yksilön ohjauksen muodossa vielä jonkin aikaa.

Muita haasteita koettiin koulussa sekä työelämässä. Uuden koulukulttuurin lisäksi uusien asioiden opiskelu vieraalla kielellä on kuormittavaa. Alaikäisenä maahan muuttavat nuoret tarvitsevat erityistä tukea kulttuuriin kotoutumisen sekä kielenoppimisen lisäksi esimerkiksi arjessa toimimiseen sekä yleisesti oman elämän hallintaan. Nuorille omat opiskelualan ja opiskeluiden joustavuus sekä yhteydet suomalaisiin koetaan tärkeinä. (Björklund, 2014, 1.)

”Kun miettii tätä mejän aikaa, niin tuntuu että usein muut, että ne tavallaan koulunkäynnin haasteet tavallaan opinnot etenee ja pääset eteenpäin seuraaviin vaiheisiin nii sit ammattikoulu on varsinkin semmonen että se on haasteellista tai lukiopinnotkin osalla että sitten se luo sen oman stressin mikä on on tosi hienoo että on päässy siihen vaiheeseen, mut se sit heijastuu mejän toimintaan.” -Haastateltava 1

Yksittäisiä haasteellisia tilanteita ohjaajat mainitsivat jonkin verran. Vaarallisia tai erityisen haastavia tilanteita ohjaajat olivat kokeneet työssään onneksi erittäin harvoin. Häiriökäyttäytymistä ryhmissä ei juurikaan ole tullut yksittäisiä tilanteita lukuun ottamatta. Nämä tilanteet liittyivät aggressiivisuuteen, sovittuihin sääntöihin, nuorten sosiaalisiin suhteisiin ja kulttuurillisiin väärinymmärryksiin.

Nuorten vanhemmat, sikäli kun he asuivat maassa lastensa kanssa, olivat vain hyvin satunnaisesti ottaneet kantaa nuorten osallistumiseen. Jotkut aikuiset toivovat, että voisivat osallistua toimintaan lastensa kanssa, mikä ei kuitenkaan ikärajojen vuoksi ollut mahdollista. Yksittäiset vanhemmat ovat kieltäneet lapsiaan osallistumasta tiettyihin aktiviteetteihin, kuten leireille ja retkille.

7.3.3 Työllistyminen

Haastateltavat tunnistivat työn saamisen yhdeksi tärkeimmistä nuorten kotoutumista tukevaksi tekijäksi. Vaikka yksittäisillä nuorilla oli saattanut olla ongelmia EHJÄ ry:n avoimeen tukitoimintaan sitoutumisessa, oli samoilla henkilöillä sujunut erittäin hyvin työelämässä. Ohjaajat kertoivat, että EHJÄ ry:n toiminnassa kannustetaan nuorten kouluttautumista ja opiskeluun liittyviin haasteisiin annettiin tukea.

”Sitten just nää mitä yhden ryhmän kohdalla tuli, niin tää työn tai kesätyön saaminen on haastavaa. Ku tavallaan sen kotouttamisvaikutus on niinku ihan valtava sen työn löytymisen kanssa, että se me ollaan nähty.-- Ajattelee että tällä nuorella tulee vaikeeta työelämässä, että on semmonen persoona. Mut monesti just nämä kun ne saa sen työpaikan, niin ne pystyy siihen keskittymään 110% ja tekee pitkiä päiviä, ei valita ja menee valtavasti eteenpäin.” -Haastateltava 1

Haastatteluissa kävi ilmi, että ainakin yhdellä paikkakunnalla työllistymisen edistämiseen tähtääviä toimijoita on useampia ja niiden määrä sekä intensiteetti saattaa välillä jopa ahdistaa nuoria, vaikka nuorella itselläänkin tärkeimpänä tavoitteena on työllistyminen. Työllistymistä tukevien toimenpiteiden suuri määrä voi johtua yksilön kotoutumisen edistämisen lisäksi julkisesta keskustelusta, jossa on suunniteltu maahanmuuttoa ratkaisuksi tulevaisuuden työvoimapuulaan.

Suomi on yksi niistä Euroopan maista, joissa huoltosuhde heikkenee kovaa vauhtia johtuen sotien jälkeen syntyneiden suurien ikäluokkien ikääntymisestä. Tämä tarkoittaa, että Suomessa tulee ennusteiden mukaan olemaan negatiivinen epäsuhde työssä käyvän väestön ja muun väestön suhteen. Ennusteiden mukaan työikäisiä tarvittaisiin noin 300 000 henkilöä enemmän, jotta huoltosuhde pysyisi samana vuonna 2060 kuin se oli vuonna 2010. (Viren, 2017, 10-11.)

Borjas (1995) on laskenut maahanmuuton hyötyjä kantaväestölle. Esimerkiksi sosiaalisten ohjelmien kulut voidaan uudelleen tulkita panoksena investoinneille, joilla on hyvin korkea tulos pidemmällä aikavälillä. Mitä koulutetumpaa työvoima on jo ennestään, sitä vähemmän maahanmuutosta tulee kuluja yhteiskunnalle. (Borjas, 1995.)

Keskimäärin suomalaisten työllisyysprosentti koko väestöstä on noin 45%, mutta maahanmuuttajilla vastaava luku on ollut noin kaksikymmentä

prosenttiyksikköä pienempi. Laskettaessa maahanmuuttajien määrän mahdollista potentiaalia huoltosuhteen korjaamiseen tulee ottaa huomioon tämä seikka. Huoltosuhteella tarkoitetaan työvoiman suhdetta työvoiman ulkopuolella olevaan väestöön. Lisäksi maahanmuuttajien palkat ovat keskimääräistä väestöä matalammat, jopa vuosikymmeniä maahanmuuton jälkeen. (Viren, 2017, 12.)

“Huomas sen nuorten ähkyn siihen, ku he on käynyt varmaan kolmessa neljässä tämmönessä työnhaku pajassa ja ei oo onnistunu ja vielä sit niiku sen lisäksi itsenäisesti hakenu töitä toista vuotta, eikä oo onnistunu, nii sit niiku tavallaan myös tähän teemaan oli sel-lasta selkeää turhautumista. ” -Haastateltava 1

Suomessa maahanmuutto on nykyisessä laajuudessaan vielä niin tuore ilmiö, että maahanmuuttajien ikäjakauma painottuu nuoriin sekä aikuisiin. Suomessa asuvista ulkomaalaistaustaisista henkilöistä suurin osa on työikäisiä eli 15-64 -vuotiaita. (Helminen, 2015) Potentiaalia siis huoltosuhteen korjaamiseen olisi ikärakennelähtöisestä näkökulmasta. Avoimen tukitoiminnan nuorista suurin osa oli opiskelijoita, mutta työllistyminen ja esimerkiksi ensimmäisen kesätyöpaikan löytämisessä tukeminen oli osa ohjaajien työnkuvaa. Haastatteluissa ohjaajat mainitsivat, että työpaikkojen löytäminen sekä työnhaun tukeminen oli välillä haastavaa.

7.4 Toiminnan ulkopuoliset haasteet

7.4.1 Yhteistyötahot

Ohjausta annetaan monissa eri organisaatioissa ja niiden välisen yhteistyön merkitys on tunnistettu viime aikoina. Lisääntynyt epävarmuus tulevaisuudesta ja muuttuva työelämä lisäävät monikulttuurisen ohjauksen parissa työskentelevien moniammatillisen yhteistyön tärkeyttä. (Nykänen, 2013, 153.)

Ensimmäisten haastattelujen aikaan EHJÄ ry:n avoin tukitoiminta oli varsin uusi palvelu. Tästä syystä yhteistyöverkostot olivat vasta hiljalleen rakentumassa. Heikomman tunnettavuuden takia, ohjaajilla oli alussa haasteita aloittaa alueella yhteisiä projekteja muiden toimijoiden kanssa. Toiminnan jatkuessa vuoden ajan yhteistyöverkostot kuitenkin kehittyivät, ja muita alan toimijoita pidettiin tärkeinä kontakteina. Joillain paikkakunnilla toista haastattelukierrosta

pidettäessä ohjaajat mainitsivat jo laajasta yhteistyöstä, kuten toimitilojen jakamisesta, kulujen puolittamisesta ja kaupunkikohtaisten aikataulujen yhteensovittamisesta. Haastateltavat olivatkin tyytyväisiä siihen, kuinka yhdessä vuodessa EHJÄ ry:n avoimen tukitoiminnan ohjaajat olivat saaneet toimintaa tunnetuksi alueellaan ja onnistuneet luomaan kattavat verkostot.

“Nuorisopalveluitten kans ollaan tehty yhteistyötä, sitte ihan koulujen, kuraattorien kanssa ja sitte niinku semmosta että ehkä meidät tunnustetaan paremmin, että pari vuotta sitte ehjä oli vielä aika tuntematon nimi, koska me toimittiin vaan semmosena ostopalveluna. Että ei ollu niinku avointa toimintaan niin, me ollaan aika hyvin saatu kyllä jalkautettua ihtemme nyt tänne alueelle että meidät niinku ehjä nimenä tunnustetaan jo paremmin. Ja jonkun verran tulee kans sitä, että yhteistyökumppanit soittaa: “Hei mulla ois tällöinen nuori, että voisko se tulla teille niinku ryhmässä käymään?”.” - Haastateltava 6

Ohjaajat luettelivat lukuisia yhteistyötahoja haastatteluissa, sillä toimijat vaihtelevat paikkakunnittain. Koulut, erilaiset maahanmuuttajajärjestöt, sosiaalitoimet ja seurakunnat nousivat useimmiten esille. Yhdessä kaupungissa oli panostettu rasismin ja radikalisoitumisen ehkäisemiseen tekemällä yhteistyötä paikallisen poliisin kanssa.

Yhteistyökumppaneihin liittyviä haasteita mainittiin vain vähän. Jotkut potentiaaliset toimijat eivät olleet alkuun lähteneet mukaan yhteistyöhön. Syyksi oli mainittu yhteistyön järjestämisen vaikeus johtuen oman toiminnan suuresta määrästä.

Myös eri ikäryhmien asettamat vaatimukset eri järjestäjien toiminnassa vaikeuttavat yhteistyötä, sillä joissain paikoissa toiminnan ikäraajat saattoivat olla erilaiset kuin EHJÄ ry:n omassa avoimessa tukitoiminnassa. Tällöin esimerkiksi EHJÄ ry:n toiminnasta tiedottaminen voi olla vaikeaa nuorille, jotka eivät välttämättä kaikki pysty edes ikänsä puolesta osallistumaan toimintaan.

Pienemmällä paikkakunnilla tukitoiminnan osallistujamäärät ovat sen verran vähäiset, että esimerkiksi tapahtumien sijoittaminen vahingossa samalle päivälle vastaavan toisen palveluntarjoajan tuottaman toiminnan kanssa saattoi vaikuttaa EHJÄ ry:n järjestämän toiminnan kävijämääriin. Haastatteluissa mainittiin ratkaisuksi vuosikalentereiden jakamista läheisimmille yhteistyökumppaneille, sekä palveluiden suunnittelemista yhteistyössä toisten toimijoiden kanssa.

7.4.2 Rajalliset resurssit

Budjetoinnista puhuessa haastateltavat harvoin mainitsivat rahan suoraan haasteeksi, ehkä osittain siitä syystä, etteivät uskoneet pystyvänsä vaikuttamaan sen määrään. Haasteena budjetin laatimisessa oli kuitenkin sen vuosittainen uudelleen hakeminen. Tämä johtaa siihen, että vuosisuunnitelmaa voi olla vaikeaa luoda etukäteen, ennen kuin tiedetään käytettävissä olevan rahan määrä. Vuosikelloa on kuitenkin useassa kohteessa löyhästi suunniteltu, ja sitä on jokseenkin pystytty seuraamaan.

”Tottakai nyt tutustutaan paikalliseen toimintaan, mutta että sitte jos lähdetään [jonkin], täällä on kuitenkin rajallinen määrä [toimintaa], niin sitte meillä menee justiin niinku vaikka kulkemiseen, matkustamiseen sitä rahaa.” -Haastateltava 6

Matkustamisen kalleuteen liittyviä ongelmia on pyritty vähentämään suunnitelmalla paljon toimintaa oman kotikaupungin sisällä ja esimerkiksi järjestetty ilmaisia luonnossa pidettäviä tapahtumia. Suurempien matkojen järjestämiseen meni kuitenkin enemmän rahaa esimerkiksi bussin vuokraamisen takia.

Kuluissa pystyttiin säästämään myös jakamalla kustannuksia yhteistyökumppaneiden kanssa. Yksi ohjaajista mainitsi jakavansa esimerkiksi osan tiettytyyppisen toiminnan kuluista nuorisotoimen kanssa. Toisinaan jotkut yhteistyökumppanit jakoivat tiloja ja pitivät kurseja, joihin EHJÄ ry:n avoimessa tuki-toiminassa käyvät nuoret saattoivat myös osallistua. Tiivis yhteistyö siis auttoi sekä monipuolisten tapahtumien järjestämisessä että rahallisissa rajoitteissa.

Rahoitusta pidettiin myös monin paikoin toimintaan riittävänä. Rahan ei annettu vaikuttaa liikaa toimintaan, vaan sitä osattiin säädellä siten, että kaiken mihin rahaa oli tarvittu, sitä oli myös löydetty.

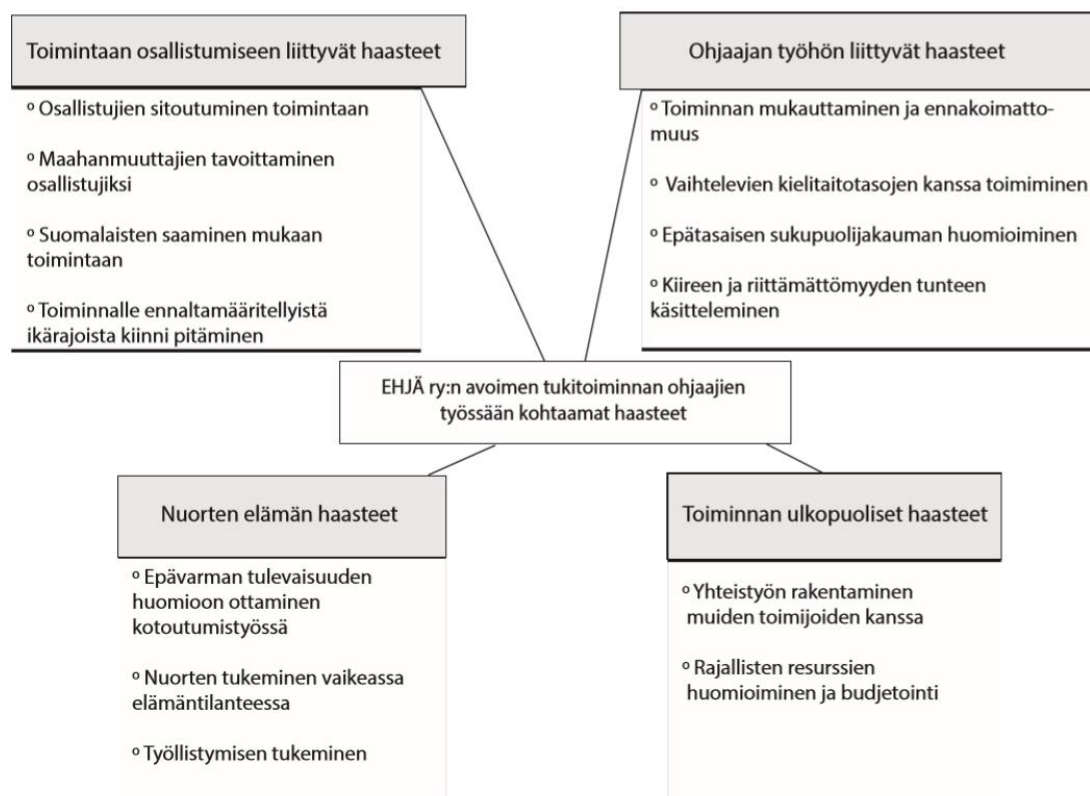
”meillä täällä [toimipiste] menee aika hyvin sillä tavalla, että ne suosituimmat jutut on semmosia että me ollaan täällä toimistolla ja tehdään jotain kivaa yhdessä. Eli tavallaan ei se rahakaan oo se ainut mikä tavallaan ratkasee, että se on kiva lisä, mutta ei semmonen joka määrittelis niinku täällä ainakaan.” -Haastateltava 9

Ratkaisuja rahan rajallisuuteen olivat ilmaisten aktiviteettien suunnitteleminen, toimiston tilojen ilmainen hyödyntäminen sekä omavastuuosuuksien kerääminen osallistujilta. Tapahtumia suunnitellessa omavastuuosuus pitää huolen rahoituksen riittävyyden vuoksi myös siitä, että esimerkiksi leirille lähtevät

nuoret ovat sitoutuneita toimintaan. Ohjaajat mainitsivat tämä keinon hyödylliseksi ja paljon käytetyksi etenkin kalliimpien ja suurempien tapahtumien järjestämisessä.

7.5 Tutkimustulosten yhteenveto

Tavoitteenamme oli tutkia EHJÄ ry:n avoimen tukitoiminnan ohjaajien työssään kokemia haasteita ja selviytymiskeinoja. Tässä luvussa käymme vielä läpi tutkimustulokset ja vastaamme aiemmin esittämiimme tutkimuskysymyksiin kokoaivasti. Kuvio 3 on luotu helpottamaan tutkimuksemme tulosten hahmottamista.

Kuvio 3. Keskeisten tutkimustulosten koonti

Haasteita nousi esiin neljästä selkeästä kategoriasta, nuorten elämästä, toiminnasta, ohjaajien työssä kokemista haasteista sekä ulkopuolisilta tahoilta. Ohjaajat nimesivät haastatteluissa haasteita, jotka koskivat esimerkiksi nuorten sitoutumista, kieltä ja kulttuurillisia tekijöitä sekä toiminnan kehittämistä ja ylläpitoa.

Myös jonkun verran haasteita toivat ulkopuoliset tahot liittyen rahoitukseen ja yhteistyön aloittamiseen.

Haastateltavat pitivät henkilökohtaisesti suurimpina työn haasteina nuorten sitoutumista ja sitoutumattomuudesta seuraavaa haastetta pystyä etukäteen suunnittelemaan toimintaa. Myös toiminnalle sovitut ikäraajat ja ennen kaikkea ikäryhmään sopimattomien aikuisten käännäyttäminen koettiin raskaaksi ja vaikeaksi tehtäväksi.

Osia haasteista pidettiin pikemminkin työn luonnollisena osina kuin varsinaisina ratkaisuja kaipaavina ongelmina. Nuorten eritasoinen kielitaito toi esimerkiksi jatkuvasti haasteita ohjaustilanteissa. Se kuitenkin nähtiin työn luonteen kuuluvana itsestäänselvyytenä, sillä nuoret ovat usein vasta maahan tulleita. Samoin rahoitusta ei samasta syystä osattu pitää varsinaisena haasteena.

Useisiin haasteisiin oli myös jo jonkinlaisia ratkaisuja, tai niitä oltiin parhaillaan kehittämässä. Haastavimpia tilanteita, joihin ei vielä ollut suoria ratkaisuja löydetty, oli suomalaisten ja ulkomaalaisten toimintaan mukaan saaminen sekä nuorten erilaisten vaikeiden elämäntilanteiden kohtaaminen.

Kuten ohjaajatkin haastattelussa painottivat, vasta pitkäaikaisen osallistumisen myötä voi kotoutumistoiminnan tuloksia olla nähtävissä nuoren elämässä. Yleensä kuitenkin kotoutumiseen tarvittavaa aikaa aliarvioidaan (Viren, 2017, 24). Useat toimintaan osallistujat olivat ohjaajien mukaan olleet aktiivisesti mukana toiminnassa ja sitä mukaan kotoutuneet paremmin Suomeen ja kehittäneet kielitaitoaan. Tällainen pitkäaikainen toiminta on tärkeää ja hedelmällistä nuorelle, joka on tullut vieraaseen maahan mahdollisesti yksin. EIJÄ ry:n tavoitteena onkin jatkaa pitkäjänteistä toimintaa maahanmuuttajanuorten kotoutumisen parissa.

“puhutaan aina siitä, että kotoutuminen on se iso päämäärä, mut sehän on sellanen elämän mittainen tie tavallaan niinku maahanmuuttajalle” -Haastattelu 1

8 POHDINTA

8.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

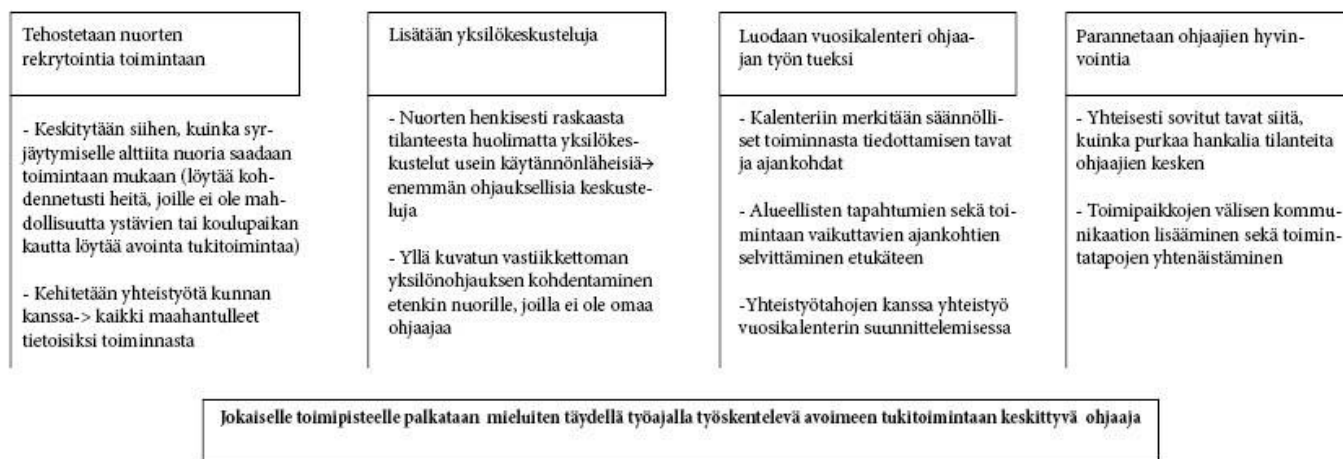
Toteutimme tutkimuksen toimeksiantona. Tutkimuksen tavoitteenamme oli tuottaa tuoretta tietoa EHJÄ ry:lle heidän uudesta maahanmuuttaja taustaisille nuorille suunnatusta tukitoiminnastaan. Tämä tavoite onnistui mielestämme hyvin. Tämän lisäksi tutkimuksemme tuotti ohjaajien työstä ainutlaatuista merkityksellistä aineistoa. Aineistoon pohjautuen kokosimme myös muutamia käytännön sovellusehdotuksia. Toiveenamme on, että järjestö voi hyödyntää tutkimusta ja sen tuloksia oman toiminnan vaikuttavuuden kehittämisessä paikallistasolla. Sen vuoksi tutkimuskysymykset rajattiin koskettamaan vain toiminnan haasteita ja niihin vastaamista.

Tutkimuksemme keskittyy pääosin haasteisiin, minkä vuoksi tutkimus saattaa antaa lukijalle EHJÄ ry:n avoimesta tukitoiminnasta negatiivisävytteisemmän kuvan, kuin millä tavoin ohjaajat arkensa todellisuudessa kokivat. Ohjaajat sanojensa mukaan selviävät työssä hyvin. Tietysti työn haasteelliset osa-alueet, aivan kuten missä tahansa työssä, vaativat jatkuvaa pohdintaa työn kehittämisen näkökulmasta. Silti esimerkiksi kielellisiä ja kulttuurillisia haasteita pidettiin työhön kuuluvina osina, minkä vuoksi niitä ei pidetty varsinaisina haasteina. Aineistoa analysoidessamme pohdimme pitkään sitä, mikä varsinaisesti on työn haaste ja mikä työn osa. Päädyimme lopulta ottamaan kaikki haastatteluissa ilmenneet haasteet osaksi tutkimustamme. Valitsimme näin, sillä kaikkiin työn haastaviin osa-alueisiin on mahdollista vaikuttaa, ja niistä saatu tieto on hyödyllistä. Aineistosta ilmenneisiin haasteisiin pohjautuen kokosimme kehitysehdotuksia, joihin pohjautuen loimme kuvion (kts. Kuvio 4).

Jäimme pohtimaan ohjaajien tavoin, kuinka saavuttaa ne nuoret, jotka todella ovat vaarassa syrjäytyä eivätkä kotoudu Suomeen. Toiminnassa jo mukana olevat ovat kuitenkin omista vaikeista tilanteistaan huolimatta aktiivisia nuoria, jotka ovat tulleet yhteistyökumppaneiden tai esimerkiksi ystävien suosituksesta EHJÄ ry:n avoimen tukitoiminnan pariin. Tutkimustuloksista kuitenkin nousi

esille jo nyt huoli esimerkiksi maahanmuuttajanaيسista, jotka haastateltavien mukaan saattoivat jäädä kotiin vailla mahdollisuutta integroitua kunnolla suomalaiseseen kulttuuriin. Usein juuri aktiivista osallistumista yhteiskuntaan sekä työmarkkinoille pidetään tärkeänä osana kotoutumista.

Kotoutumisen tukemisessa, ryhmämuotoisten aktiviteettien lisäksi, yksilökeskustelut ovat tärkeitä. Kahdenkeskisissä tapaamisissa voidaan koulutuspolkua tai siirtymistä työelämään suunnitella paremmin. Vastikkeeton ohjaus kuuluu EHJÄ ry:n avoimen tukitoiminnan palveluiden piiriin, mutta toteutuu tällä hetkellä vaihtelevissa määrin eri toimipisteillä. Etenkin ensimmäisissä haastateluissa sen rooli oli vielä epäselvä, vaikka kaikilla ryhmätoimintaan osallistuvilla nuorilla ei ollut avoimen toiminnan lisäksi mahdollisuutta yksilöohjaukseen. Mietimme, voisiko nuorille aktiivisemmin tarjota yksilöohjausta ja pystyttäisiinkö esimerkiksi paperiasioiden selvittämisen sijaan keskittymään enemmän myös nuoren hyvinvoinnin ja tulevaisuuden suunnittelun tukemiseen. Tällä hetkellä avoimessa tukitoiminnassa pystytään tarjoamaan apua pääsääntöisesti vain, jos nuori itse hakeutuu ohjaajan luokse. Näissä tilanteissa apua haetaan yleensä vain hyvin konkreettisten asioiden ratkaisemiseen.

Kuvio 4. Kehitysehdotukset EHJÄ ry:n avoimeen tukitoimintaan

Jatkossa ohjaajat voisivat pyrkiä kehittämään systemaattisemman tavan saada nuoria mukaan osallistumaan esimerkiksi toimimalla tiiviimmässä yhteistyössä kunnan kanssa. Joillain toimipaikoilla lähes jokainen maahan saapuva nuori ohjataan EHJÄ ry:n tai vastaavanlaisia palveluita tarjoavan toimijan pariin. Tämä

voisi olla toimiva käytäntö kaikilla paikkakunnilla, jotta syrjäytymisvaarassa olevia nuoria voisi helpommin auttaa jo heti maahantulon yhteydessä. Voi olla, että heikoimmassa asemassa olevat eivät itsenäisesti löydä mukaan toimintaan. Myös vuosikalenterisuunnitelmaan voisi etukäteen sopia säännölliset viestintätoimenpiteet, niin että toiminnasta tiedottamisesta tulisi vuosittainen tapa. On kuitenkin toiminnan suunnittelun kannalta erittäin hyvä, että usealla paikkakunnalla on haastatteluiden välisenä aikana alettu jo laatimaan ohjaajan työlle vuosikelloa.

Tämän lisäksi ohjaajien työhyvinvoinnin kehittämiseksi on eduksi, että ohjaajat voivat jatkossakin purkaa vaikeita tilanteita toistensa kanssa sekä viikkopalaverissa, vaikka ohjaajat työskentelevätkin eri puolilla Suomea. Muutenkin toimipisteiden välisen kommunikaation lisääminen voi auttaa ennestään jakamaan hyviä toimintamalleja ja uusia ideoita. Tämän lisäksi jokaiselle toimipistelle voisi olla hyvä saada ainoastaan avoimeen tukitoimintaan keskittyvä koaikainen työntekijä. Näin voitaisiin jatkossa helpottaa ja nopeuttaa toiminnan suunnittelua.

”Parasta avoimessa on tietenkin se, että näkee niin paljon erilaisia ihmisiä ja saa kontaktia vähän niihin mihinkin sitten kun niihin omiin yksilöohjattaviin nuoriin ja oppii paljon itekki niistä erilaisista kulttuureista ja jotenkin näkee sen alkuvaiheen.” - Haastateltava 3

”No työn mieluisin puoli on ehdottomasti se, että näkee että siitä omasta työstä on jotain hyötyä niille nuorille keitten kans työskentelee ja sen näkee konkreettisesti ja sen saa ihan sanallisestikin sen palautteen nuorilta itseltään.” - Haastateltava 6

”No ehkä semmonen rauha, että on semmonen tilanne, ettei vaan kokoajan suoriteta ja tehdä jotain paperi[töitä] ja -- niinku, vaan että voidaan niinku olla oikeesti enemmän läsnä sille nuorelle.” - Haastateltava 7

Tutkimuskysymysten ulkopuolella ohjaajat nimesivät ammattinsa parhaaksi puoliksi auttamistyön ja nuoret itse. Eräs haastateltavista kertoi nauttivansa myös siitä, että oppi työssään jatkuvasti lisää eri kulttuureista. Monet myös kokivat työnsä itsessään merkittäväksi, mikä luonnollisesti paransi tyytyväisyyttä omaa työtä kohtaan.

8.2 Jatkotutkimuskohteet

Kiihtyvistä kansainvälisestä muuttoliikkeestä valmistuu jatkuvasti tutkimusta eri näkökulmista. Vain muutamat teokset kuitenkin kokoavat alan tutkimuksen kenttää, kuten Eveliina Lyytisen ”Turvapaikanhaku ja pakolaisuus Suomessa” (Lyytinen, 2019, 15). Haasteena jatkotutkimuksen tekijöille onkin se, että aihetta tutkitaan lähes kaikilla ihmistieteiden aloilla.

Tutkimuksessamme ensimmäisissä haastatteluissa mainittiin, että yhteistyö eri tahojen kanssa oli vielä pienimuotoista ja jokaisessa kunnassa alan toimijat vaihtelivat. Suomessa maahanmuuttajille palveluita tarjoava järjestökenttä onkin pirstaleinen ja sisältää useita eri toimijoita jopa samalla paikkakunnalla. Tiedon kulkeminen ja kattava tutkimus yhteistyöverkostoista voisi olla yksi hyvä tutkimuskohde tulevaisuutta ajatellen.

Kolmannen sektorin toimijoilla on kuitenkin suuri merkitys turvapaikanhakijoiden auttamisessa, neuvomisessa sekä kotoutumisessa (Koistinen & Jauhiainen, 2017, 42). Kolmannen sektorin toiminnan tutkiminen jää usein järjestön itsensä vastuulle, toisin kuin esimerkiksi julkisella sektorilla. Tämä tutkimus tuotettiin EHJÄ ry:lle toimeksiantona vastaamaan tällaiseen tiedon tarpeeseen. Toivomme, että tulevaisuudessa järjestöt tuottavat aktiivisesti tutkimusta omasta toiminnastaan. Meidän tutkimuksemme pohjalta voisi jatkotutkimuksissa syventää aihetta keskittymällä kotouttamistyön ohjaajien työhyvinvoinnin tukemisen tutkimukseen.

Tutkimamme avoin tukitoiminta pyrkii olemaan läsnä maahanmuuttaneiden nuorten joka päiväisessä elämässä. Kotoutuminen uuteen kotimaahan ja kulttuuriin tapahtuukin pitkälti arjessa, jolloin jatkotutkimuksia ajatellen haluamme painottaa ruohonjuuritason tutkimusta laajojen kansallisten sekä kansainvälisten määrällisten tutkimusten tueksi. Laadulliset tutkimukset niin maahanmuuttajien kuin alalla työskentelevien kokemuksista tuovat inhimillisemmän ja käytännön läheisemmän näkökulman tutkimuskentälle. Näitä tutkimustuloksia on kotoutumisen parissa työskentelevien mahdollista hyödyntää suoraan oman työnsä kehittämisessä.

LÄHTEET

- Alasuutari, P. (2012). *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino.
- Benjamin, S. (2014). Kulttuuri-identiteetti. Merkitys kehitykselle ja kotoutumiselle. Teoksessa Laine, M. *Kulttuuri-identiteetti & kasvatus: Kulttuuriperintökasvatus kotoutumisen tukena* (s. 56-106). Helsinki: Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura.
- Benn, P. (2011). *Commitment*. Durham: Acumen Pub.
- Björklund, K. (2014). *Haluun koulutusta, haluun työtä ja elämän Suomessa: yksintulleiden alaikäisten pakolaisten kotoutuminen Varsinais-Suomessa*. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.
- Borjas, G. (1995). The Economic Benefits of Immigration. *Journal of Economic Perspectives*, 9(2), 3-22. Haettu 3.6.2018 osoitteesta https://www.jstor.org/stable/2138164?newaccount=true&read-now=1&seq=2#page_scan_tab_contents.
- Castles, S. (2014). *The age of migration: International population movements in the modern world. (Fifth edition.)*. New York: Guilford Press.
- Christians, C. (2000). Ethics and Politics in Qualitative Research. Teoksessa Lincoln Y. & Denzin N. (toim.), *Handbook of Qualitative Research* (s. 139-164). Thousand Oaks: Sage.
- EHJÄ Ry. (13.3.2018). Haettu osoitteesta <https://www.ehja.fi/>.
- Eronen, A. (2014). *Maahanmuuttajien työllistyminen: taustatekijät, työnhaku ja työvoimapaalvelut*. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Eskelinen, T. (2011). Minkä globalisaatiosta on kyse? Teoksessa Eskelinen, T., Kauppinen, I. & Moisio, O-P, *Tieto ja Globalisaatio* (s. 115-134). Tampere: Tampereen yliopisto.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (2008). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: vastapaino.
- EUR-Lex. (2018). *Ilman huoltajaa tulevat alaikäiset ja perheenyhdistäminen: turvapaikkahakemuksen jättämispäivä on ratkaiseva, katsoo unionin tuomioistuimien*. Haettu 14.5.2019 osoitteesta <https://eur-lex.europa.eu/content/news/unaccompanied-minors-family-reunification-asylum-date-application.html?locale=fi>.

- Euroopan muuttoliikevirasto. (2016). Maahanmuuton tunnusluvut 2015. Helsinki. Haettu 16.5.2019 osoitteesta http://www.emn.fi/files/1363/EMN_maahanmuuton_tunnusl_2015_tumma.pdf.
- European Migration Network, Maahanmuuttovirasto. (2019). Yksintulleet - näkökulmia ilman huoltajaa maahan saapuneiden lasten asemasta Suomessa. Helsinki. Haettu 14.5.2019 osoitteesta http://www.emn.fi/files/44/Artikkeli_yksintulleet_24062009_FINAL.pdf.
- Fineman, M. (2008). The Vulnerable Subject: Anchoring Equality in the Human Condition. *Yale Journal of Law and Feminism*, 20(1), 1–23.
- Fineman, M. (2010). The Vulnerable Subject and the Responsive State. *Emory Law Journal*, 60(2), 251–275.
- Fontana, A. & Frey, J. (1994). Interviewing, The Art of Science. Teoksessa Lincoln, Y. & Denzin, N. (toim.), *Handbook of Qualitative Research*. Thousand Oaks: Sage. Haettu 21.10.2017 osoitteesta <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.461.7078&rep=rep1&type=pdf>.
- Frey, W. & Fielding, E. (1994). Research report: New Dynamics of Urban-Suburban Change: Immigration, Restructuring and Racial Separation. Haettu 14.6.2018 osoitteesta http://www.frey-demographer.org/reports/R-1994-8_NewDynamicsUrbanSuburban.pdf.
- Gothóni, R. & Siirto, U. (2016). *Pakolaisuudesta kotiin*. Helsinki: Gaudeamus.
- Hansen, S. & Holm, H. (2016). Kun kuntaan tulee pakolaisia. Teoksessa Gothóni, R. & Siirto, U. *Pakolaisuudesta kotiin* (s. 159-187). Helsinki: Gaudeamus.
- Hartonen, O., Söderling, I. & Korkiasaari, J. (2013). Siirtolaisuus Suomessa ja Euroopassa. Siirtolaisuusinstituutin erikoisjulkaisu E1 (Opetusmateriaali yläkouluille ja lukioille). Siirtolaisinstituutti: Turku. Haettu 7.6.2018 osoitteesta http://www.migrationinstitute.fi/files/pdf/siirtolaisuus_suomessa_ja_euroopassa/opettajan_opas.pdf.
- Heikkilä, M. & Mustaniemi-Laakso, M. (2019). Turvapaikanhakijoiden haavoittuvuuden huomioiminen Suomen ulkomaalaisoikeudessa ja -käytännöissä. Teoksessa Lyytinen, E. (toim.). *Turvapaikan haku ja pakolaisuus Suomessa* (s. 65-81). Turku: Siirtolaisuusinstituutti.
- Heikkilä, S. (2010). "Ohjaaja kulkee vierellä ja tuuppii oikeaan suuntaan" - Alakäisinä Suomeen ilman huoltajaa turvapaikanhakijoina saapuneet nuoret. Tuetun asumisen mallin vaikutukset. Erityishuoltojärjestöjenliitto Ehjä ry.

- Helminen, M-L. (2015). Suomi ja Ruotsi vastakohtapari maahanmuutossa. Haettu 1.5.2019 osoitteesta <https://www.tilastokeskus.fi/tietotrendit/artikkelit/2015/suomi-ja-ruotsi-vastakohtapari-maahanmuutossa/?listing=simple>.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2008). Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus. Helsinki University Press.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2007). Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Honkasalo, V., Maiche, K., Onodera, H., Peltola, M. & Suurpää, L. (2017). Nuorten turvapaikanhakijoiden elämää vastaanottovaiheessa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.
- Jauhiainen, J. (2017). Turvapaikka Suomesta? Vuoden 2015 turvapaikanhakijat ja turvapaikkaprosessit Suomessa. Turun yliopiston maantieteen ja geologian laitoksen julkaisuja. Turku: Turun yliopisto.
- Kiander, J., Pekkarinen, J., Vartia, P. & Ylä-Anttila, P. (2005). Suomi maailmantaloudessa – Uuden ajan talouspolitiikkaa. Helsinki: Edita.
- Kinnunen, E-R., & Honkala, K. (2016). Kiintiöpakolaisten kulttuuriorientaatiokoulutus lähtömaissa. Teoksessa Gothóni, R. & Siirto, U. (toim.) Pakolaisuudesta kotiin (s. 87-112). Helsinki: Gaudeamus.
- Knuuttila, S. (1996). Kaiken kattava kulttuuri. Teoksessa Kupiainen, J. & Sevänen, E. Kulttuurintutkimus: Johdanto (s. 18-20). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Koistinen, L. & Jauhiainen, J. (2017). Turvapaikanhakijoiden hallinta. Teoksessa Jauhiainen, J. Turvapaikka Suomesta? Vuoden 2015 turvapaikanhakijat ja turvapaikkaprosessit Suomessa. Turun yliopiston maantieteen ja geologian laitoksen julkaisuja (s. 31-48). Turku: Turun yliopisto.
- Kovanen, S. (2018). Maahanmuuttajanuorten integraatiopoluilla: Nuorten kokemuksia kolmannen sektorin toimijan tukitoiminnasta. Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto. Haettu 16.5.2019 osoitteesta <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/236853>.
- Kuula, A. (2015). Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Laine, T. (2015). Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.), Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin (s. 28-45). Jyväskylä: PS-kustannus.

- Lyytinen, E. (toim.) (2019). Turvapaikanhaku ja pakolaisuus Suomessa. Siirtolaisinstituutti.
- Lyytinen, E. (2007). Pakkomuutto globaaliongelmanä - Pakkomuuton käsitteellistäminen ja pakkomuuttajaryhmien suojelun maantieteelliset diskurssit. Siirtolaisinstituutti.
- Maahanmuuttovirasto. (2018a). Vuoden 2017 tilastot: Turvapaikanhakijoita selvästi edellisvuosia vähemmän - ensimmäisen hakemuksen jätti reilut 2 100 hakijaa. Haettu 14.5.2019 osoitteesta https://migri.fi/artikkeli/-/asset_publisher/vuoden-2017-tilastot-turvapaikanhakijoita-selvasti-edellisvuosia-vahemman-ensimmaisen-hakemuksen-jatti-reilut-2-100-hakijaa.
- Maahanmuuttovirasto. (2018b). Maahanmuuton vuoden 2018 tilastot: Yhä useampi haki viime vuonna oleskelulupaa työn perusteella. Haettu 3.6.2019 osoitteesta https://migri.fi/artikkeli/-/asset_publisher/maahanmuuton-vuoden-2018-tilastot-yha-useampi-haki-viime-vuonna-oleskelulupaa-tyon-perusteella.
- Maahanmuuttovirasto. (2019). Perheenyhdistäminen. Haettu 14.5.2019 osoitteesta <https://migri.fi/perheenyhdistaminen>.
- Maahanmuuttovirasto. (2016a). Maahanmuuttoviraston vuosi 2015 oli poikkeuksellinen. Haettu 27.12.2018 osoitteesta https://migri.fi/artikkeli/-/asset_publisher/maahanmuuttoviraston-vuosi-2015-oli-poikkeuksellinen.
- Maahanmuuttovirasto. (2016b). Ennätysmäärä ulkomaalaisia on palannut kotimaihinsa vapaaehtoisen paluun kautta. Haettu 3.6.2019 osoitteesta https://migri.fi/artikkeli/-/asset_publisher/ennatysmaara-ulkomaalaisia-on-palannut-kotimaihinsa-vapaaehtoisen-paluun-kautta?p_p_auth=0v9fn5Mm.
- Malinowski, B. (1944). A Scientific theory of culture and other essays. The University of North Carolina Press.
- Martikainen, T., Saukkonen, P., Säävälä, M. (2013). Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus.
- Martikainen, T. (2011). Kansainvälinen liikkuvuus - globaali megatrendi. Magma.
- Me säätiö. (13.3.2018). Haettu osoitteesta: <http://www.mesaatio.fi/>.
- Meyer, J. P. & Allen, N. J. (1997). Commitment in the workplace: Theory, research, and application. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications.

- Myllyniemi, S. (2009). Aika vapaalla. Nuorten vapaa-aikatutkimus 2009. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Helsinki.
- Mäkelä, M. (2016). Kiintiöpakolaisten valinta. Teoksessa Gothóni, R., & Siirto, U. (toim.) Pakolaisuudesta kotiin (s. 77-86). Helsinki: Gaudeamus.
- Nieminen, T., Sutela, H., Hannula, U. (2015). Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014, Helsinki: tilastokeskus. Haettu 1.4.2019 osoitteesta https://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yyti_uso_201500_2015_16163_net.pdf.
- Nikander, P. (2010). Laadullisten aineistojen litterointi, kääntäminen ja validiteetti. Teoksessa Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.) Haastattelun analyysi (s. 432-445). Tampere: Vastapaino.
- Nuorisolaki 21.12.2016/1285. Haettu 30.11.2018 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161285#L1P1>.
- Nykänen, S. (2013). Ohjauksen monihallinnollinen ja moniammatillinen yhteistyö, tiedonmuodostus sekä johtaminen. Teoksessa Korhonen, V., Puukari, S. (toim.) Monikulutturinen ohjaus- ja neuvontatyö (s. 143-156). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Nykänen, T., Koikkalainen, S., Seppälä, T., Mikkonen, E. & Rainio, M. (2019). Poikkeusajan tilat: vastaanottokeskukset pohjoisessa Suomessa. Teoksessa: Lyytinen, E. (toim.) Turvapaikanhaku ja pakolaisuus Suomessa (s. 161-182). Turku: Siirtolaisinstituutti.
- Oberg, K. (2006). Cultural shock: adjustment to new cultural environments [Sähköinen uusintapainos artikkeli saman nimisestä kirjasta] Haettu 14.3.2018 osoitteesta http://www.transkulturellepsychiatrie.de/pdf/cu29,2+3_2006_S%20142-146%20Repr%20Oberg%20%25.pdf.
- Opetusministeriö. (2010). Kehittämishjelma maahanmuuttajien kotouttamiseksi liikunnan avulla. Haettu 1.12.2018 osoitteesta <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75577/tr16.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2008). International Migration Outlook. Haettu 10.4.2018 osoitteesta <http://www.oecd.org/els/mig/41255323.pdf>.
- Pakolaisapu. (13.5.2019) Pakolaisuus suomessa. Haettu osoitteesta <https://pakolaisapu.fi/pakolaisuus-suomessa/>.
- Peavy, R. V. (1999). Sosiodynaaminen ohjaus: Konstruktivistinen näkökulma 21. vuosisadan ohjaustyöhön. Helsinki: Psykologien kustannus.

- Pietilä, I. (2013). Uuteen kulttuuriin sopeutuminen oppimisprosessina. Teoksessa Korhonen, V., Puukari, S. (toim.) Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö (s.46-55). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Puukari, S. & Korhonen, V. (2013). Monikulttuurisen ohjauksen lähtökohdat. Teoksessa Korhonen, V., Puukari, S. (toim.) Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö (s.12-31). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Pöysä, J. (2010). Asemointinäkökulma haastattelujen kerronnallisuuden tarkastelussa. Teoksessa Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.) Haastattelun analyysi (s. 153-179). Tampere: Vastapaino.
- Rapley, T. (2007). Interviews. Teoksessa Seale, C., Gobo, G., Gubrium, J.F. & Silverman, D. (toim.) Qualitative Research Practice (s. 15-33). London & Thousand Oaks: Sage.
- Ryan, M & Deci, E. (2000). Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development, and Well-Being. *American Psychologist* 55, 68- 78.
- Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.) (2010). Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.
- Räty, M. (2002). Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.
- R3. (13.3.2018). Haettu osoitteesta: <http://www.r3.fi/>.
- Saukkonen, P. (2013). Maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikka. Teoksessa Martikainen, T., Saukkonen, P., Säävälä, M. Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta (s. 81-97). Helsinki: Gaudeamus.
- Siirto, U. & Hammar, S. (2016). Kotouttava työ pakolaisina Suomeen muuttaneiden parissa. Teoksessa Gothóni, R. & Siirto, U. (toim.) Pakolaisuudesta kotiin (s. 189-213). Helsinki: Gaudeamus.
- Siirto, U., & Laihia M-L. (2016). Turvapaikanhakijoiden vastaanotto - toteutuvatko ihmisoikeudet? Teoksessa Gothóni, R. & Siirto, U. (toim.) Pakolaisuudesta kotiin (s. 113-138). Helsinki: Gaudeamus.
- Snellman, O. (2012). Haavoittuva ja osallinen: Teoreettisia ja tutkimuksellisia lähtökohtia psykososiaaliseen tukityöhön Oulun vastaanottokeskuksen alaikäisyksiköissä. Teoksessa: Oulun vastaanottokeskus (2010-2012) Oulun vastaanottokeskuksen alaikäisyksiköiden psykososiaalisen tuen käsikirja 2. Oulun vastaanottokeskus.
- Stake, R. (2000). Case Studies. Teoksessa Lincoln Y. & Denzin N. (toim.), *Handbook of Qualitative Research*. Thousand Oaks: Sage, 435-453.

- Sue, Derald Wing - Sue, David (1990). *Counseling the culturally different. Theory and practice*. 2. painos. New York: Wiley. Haettu 27.05.2019 osoitteesta https://endahfebrianto.files.wordpress.com/2015/06/derald_wing_sue_david_sue_counseling_the_culturbookzz-org.pdf.
- Suikkanen, S. (2010). *Selvitys kidutettujen ja vaikeasti traumatisoituneiden turvapaikanhakija- ja pakolaislasten ja -nuorten määrästä sekä heidän psykiatristen palvelujen tarpeestaan*. Helsinki: Helsingin diakonissalaitos.
- Suomen virallinen tilasto (2019). *Avoimet työpaikat. Vuosineljännes 2019, Liitekuvio 1. Avoimet työpaikat vuosineljänneksittäin*. Helsinki: Tilastokeskus Haettu 2.6. osoitteesta https://www.stat.fi/til/atp/2019/01/atp_2019_01_2019-05-17_kuv_001_fi.html.
- Suomen virallinen tilasto (2016). *Muuttoliike 2015*. Helsinki. Haettu 31.5.2018 osoitteesta https://www.stat.fi/til/muutl/2015/muutl_2015_2016-05-17_fi.pdf.
- Suomen virallinen tilasto (2017). *Maahanmuuttajat väestössä*. Helsinki: Tilastokeskus. Haettu 31.5.2018 osoitteesta <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html>.
- Sutela, H. & Larja, L. (2015). *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi tutkimus 2014..* Helsinki: Tilastokeskus. Haettu 03.04.2019 osoitteesta http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yyti_uso_201500_2015_16163_net.pdf.
- Taajamo, M. & Puukari, S. (toim.) (2007). *Monikulttuurisuus ja moniammatillisuus ohjaus- ja neuvontatyössä*. Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto.
- Talib, M-T. (2002). *Monikulttuurinen koulu - Haaste ja mahdollisuus*. Helsinki: Kirjapaja.
- Talib, M-T. & Lipponen, P. (2008). *Kuka minä olen? Monikulttuuristen opiskelijoiden identiteettipuhetta*. Suomen kasvatustieteellinen seura: Turku.
- Talib, M., Löfström, J. & Meri, M., (2004). *Kulttuurit ja koulu - avaimia opettajille*. Helsinki: WSOY.
- Tarvainen, L. (2016). *Pakolaispolitiikka ja lainsäädäntö pääpiirteittäin - näkökulmana haavoittovuus*. Teoksessa Gothóni, R. & Siirto, U. (toim.) *Pakolaisuudesta kotiin* (s. 59-77). Helsinki: Gaudeamus.
- Tilastokeskus. (2017). *Syntyvyys*. Haettu 12.5.2018 osoitteesta <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/perheet/syntyvyys.html>.

- Tuomi J. & Sarajärvi A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Turtiainen, K. (2013). Maahanmuuttajien vastaanotto ja kotoutuminen kunnissa. Teoksessa Korhonen, V., Puukari, S. (toim.) Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö (s. 191-205). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Tylor, E. (1871). Primitive Culture: Researches into the development of mythology, philosophy, religion, art, and Custom. London: Bradbury, Evans, and Co.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (2018). Kotopoluilla: Järjestöt kumppaneina kotouttamisessa. Haettu 27.5.2019 osoitteesta http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161018/TEM_11_2018_oppaat_Kotopolulla_10092018_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Työ- ja elinkeinoministeriö: Maahanmuuttajien kotouttaminen edellyttää yhdenvertaisuutta ja yhteistyötä. (14.3.2018). Haettu osoitteesta: <http://tem.fi/maahanmuuttajien-kotouttaminen>.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (2013). Osallisena Suomessa -hankkeen arviointiraportti. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Valtioneuvoston julkaisu. (2015). Hallituksen maahanmuuttopoliittiset toimenpiteet. Haettu 31.5.2018 osoitteesta <http://valtioneuvosto.fi/documents/10616/334517/Hallituksen+maahanmuuttopoliittiset+toimenpiteet/186046e8-46c7-450c-98cf-45b2e2d19c2c>.
- Valtion kotouttamisohjelma. (2016-2019). Haettu 15.5.2019 osoitteesta <https://tem.fi/documents/1410877/%203506436/Valtion+kotouttamisohjelma+vuosille+2016-2019.pdf>.
- Van Hear, N. (1998). New diasporas: The mass exodus, dispersal and regrouping of migrant communities. UCL Press.
- Viren, M. (2017). Maahanmuutto – talouden ongelma vai ratkaisu. Helsinki: Suomen Perusta 2017.
- Väestöliitto. (03.04.2019). Maahanmuuttajien määrä. Haettu osoitteesta: http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tiilastoja/maahanmuuttajat/maahanmuuttajien-maara/.
- Väkevä, L. (1999) Hermeneutiikka tieteellisenä lähestymistapana. Haettu 1.4.2019 osoitteesta <http://wwwedu.oulu.fi/muko/lvakeva/Lisuri/HERMENEU.HTM>.

- Williams, R. (1958). "culture is ordinary". Teoksessa Szeman, I & Kaposy, T. (2011). *Cultural Theory, An anthology*. Wiley-Blackwell, a John Wiley & sons, Ltd., Publication, 53-59.
- Wiskari, J. (2014). *Kiirentappoase*. SanomaPro.
- Yin, R. (1994). *Case study research - design and methods*. Newbury Park, Ca: SAGE.
- Yle Uutiset (22.1.2019). Moneen kuntaan ei riitä kiintiöpakolaisia, vaikka vastaanottohalua on - erikoinen tilanne voi johtaa kotouttamispalveluiden kuihtumiseen. Haettu 14.5.2019 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-10604570>.
- *Osa lähdekirjallisuudesta on luettu sähköisillä lukuohjelmilla, joissa sivunumerointia ei ole ollut saatavilla.

LIITTEET

LIITE 1: Tutkimuskysymykset. Haastattelukierros 1.

Perustiedot:

Kauan olet työskennellyt nykyisessä työpaikassasi ja millaista aiempaa työkokemusta sinulla on alaan liittyen?

Minkä ikäinen olet?

Minkälaista koulutustaustaa sinulla on tähän työhön liittyen?

Orientoivat sekä työtä kuvaavat kysymykset:

Kuvaile omin sanoin mitä on avoin tukitoiminta.

Kuvaile omia työtehtäviäsi avoimessa tukitoiminnassa.

Kerro teidän toimipaikasta, miten avoin tukitoiminta on osa toimipaikkanne toimintaa?

Kerro omin sanoin mitä EHJÄ ry tekee ja millainen osa avoin tukitoiminta on sitä?

Työn haasteet ja selviytymiskeinot:

Minkälaisia haasteita olet kohdannut seuraavissa työn eri osa-alueiden eri haasteet (mitä teidän paikkakunnalla on haasteita, erot esimerkiksi leirien ja viikoittaisen toiminnan haasteissa)

Viikoittaisissa ryhmissä

Leiri toiminnassa

Minkälaisia ovat työn suunnitteluun/ryhmätoiminnan sisältöön liittyvät ongelmat ovat? (esim. paikat)

Onko tullut vastaan kieleen tai kulttuuriin liittyviä haasteita?

Minkälaisia ovat itse avoimen tukitoiminnan ohjaustyön ulkopuoliset ongelmat

(esimerkiksi paperitöihin liittyvät)?

Onko ollut ongelmia yhteistyökumppaneiden kanssa?

Vastikkeettomalla yksilön ohjauksella tarkoitetaan sitä, että ilman kunnan rahoitusta tarjotaan ryhmätoiminnan lisäksi yksilöohjausta. Mitä ongelmia kokemustesi mukaan tähän liittyy?

Kuvaile avoimen tukitoiminnan ryhmätoiminnan luonnetta.

Millaisia haasteita olet kohdannut avoimessa tukitoiminnassa liittyen ryhmädynamiikkaan? Ovatko haasteet eri ryhmissä samanlaisia?

Millaisia haasteita olet kohdannut omassa ohjaustyössäsi/ohjaana? Suurimmat haasteet itselle työssäsi?

Oletko kohdannut avoimen tukitoiminnan työssäsi haasteita liittyen:

sitoutumiseen

nuorten tavoittamiseen

ikähaarukan laajuuteen

talousrajoituksiin

Miten toiminnan tavoitteet ovat mielestäsi toteutuneet ja minkä kanssa on ollut eniten haasteita?

Mikä on ollut kaikista haastavin tilanne, jonka olet kohdannut avoimessa tukitoiminnassa ja miten siitä selvittiin?

Oletteko kohdanneet ongelmia, jotka on aiheuttaneet toiminnan ulkopuoliset henkilöt (esimerkiksi vanhemmat tai tuntemattomat)?

Mikä on sinusta parasta avoimessa tukitoiminnassa?

*Jokaisen haasteen kohdalla selvitä, miten on näissä tilanteissa selvitty tai onko ohjaajilla olemassa olevia yhteisiä toimintatapoja kyseisiä haasteita kohdatessa.

Liite 2. Tutkimuskysymykset. Haastattelukierros 2.

Haastattelun alussa kysymme avoimempia kysymyksiä ja loppupuolella vertaamme edeltävään haastatteluun.

- Mitkä ovat sinusta työsi mieluisimmat ja haastavimmat puolet?
- Minkälaisia yksittäisiä haastavia tilanteita keksit liittyen avoimeen tukitoimintaan?
- Minkälaisia haasteita koet olevan tyypillisiä viikoittaisissa ryhmissä?
- Jos mietit jokaisen ohjaamasi ryhmän läpi niin mitä asioita koet kyseisessä ryhmässä haastavaksi?
- Minkälaisia haasteita tulee mieleen liittyen leireihin?
- Jos pohdit itse ohjaustilanteiden ulkopuolista työtä, minkälaisia haasteita sinulle tulee mieleen?
- Toiminnassa on mukana paljon eri kulttuuritaustoista tulevia henkilöitä. Minkälaisia erikoistilanteita kulttuurinen monimuotoisuus on synnyttänyt?
- Minkälaisia haasteita tulee mieleen koskien vastikkeetonta yksilönohjausta?
- Onko toiminnassa edelleen samat tavoitteet kuin viime vuonna ja mitkä ne ovat?
- Miten koet, että nämä tavoitteet ovat toteutuneet?
- Minkälaiset avoimen tukitoiminnan ulkopuoliset tahot tai henkilöt vaikuttavat toimintaan?
- rahoitus?
- vanhemmat/tuntemattomat?
- Missä asioissa koet, että voisit kehittyä vielä ohjaajana?

Seuraavassa osiossa peilataan viime haastattelujen vastauksia:

- Miten koet, että avoin tukitoiminta on muuttunut vuoden aikana?
- Onko työn suunnitteluun muotoutunut uusia rutiineja? Onko toiminnan ennakoimattomuus edelleen haasteena?
- Kuinka pitkään nuoret ovat sinun arviosi mukaan toiminnassa? Miten mukautatte toimintaa nuorten kehittyessä?
- Onko toiminta yhteistyökumppaneiden kanssa muuttunut ja millaista se on ollut?
- Sukupuolijakauma on usealla toimipaikalla epätasainen. Mitä sukupuoleen tai sukupuolijakaumaan liittyviä tilanteita tulee mieleen liittyen avoimeen tukitoimintaan?
- Ryhmädynamiikkaan on vaikuttanut muun muassa suuremmat kieli/kulttuuri ryhmät. Millainen tilanne on nykyään? Onko eri kulttuuri ryhmiä? Kuinka tasaisesti ja miten niiden olemassaolo vaikuttaa avoimeen tukitoimintaan?
- Vaikuttaako ne jotenkin toiminnan suunnittelun?
- Maahanmuutto keskustelua on varjostanut huoli radikalisoitumisesta ja sen ehkäisy oli mainittu yhtenä tukitoiminnan tavoitteena. Millä tavalla tämä teema on näkynyt työssäsi?
- Nuoret ovat olleet hyvin motivoituneita toimintaa, mutta sitoutumisessa oli jonkun verran haasteita. Onko tilanne edelleen sama ja onko tähän keksitty ratkaisuja?
- Toimintaan on ollut haastava saada vapaaehtoisia suomalaisia mukaan. Onko tilanne edelleen näin ja onko siihen keksitty ratkaisuja?
- Miten uusien nuorten tavoittaminen mukaan avoimeen tukitoimintaan on tapahtunut?
- Koetko, että sinulla on ollut haasteita työn rajaamisen kanssa?

*Haasteita ilmetessä kysy selviytymiskeinoja

Liite 3. Maahanmuuttajataustaisten nuorten avoimen tukitoiminnan toimintakuvaus

MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN NUORTEN AVOIMEN TUKITOIMINNAN TOIMINTAKUVAUS

Palvelun tuottajan nimi

Erityishuoltojärjestöjenliitto EHJÄ ry

Erityishuoltojärjestöjen liitto EHJÄ ry on vuonna 1983 perustettu valtakunnallinen lastensuojelujärjestö, jonka työ painottuu lastensuojelun jälkihuoltoon, maahanmuuttajataustaisten nuorten tukitoimintaan sekä lastensuojelun vapaaehtoiseen ja ammatilliseen tukihenkilötyöhön. Toiminnan tavoitteena on ehkäistä lasten, nuorten ja nuorten aikuisten sosiaalista syrjäytymistä.

Palvelun nimi

Maahanmuuttajataustaisten nuorten avoin tukitoiminta

Palvelulupaus

Avoin tukitoiminta on kotoutumisen alkuvaiheen palvelua ja tavoitteellista sosiaaliohjausta maahanmuuttajataustaisille nuorille.

Palvelun keskeinen sisältö

Avointa tukitoimintaa tuotetaan seuraavissa EHJÄ ry:n toimipisteissä: Pääkaupunkiseudulla, Keski-Uudellamaalla, Varsinais-Suomessa, Keski-Pohjanmaalla ja Pohjanmaalla. Toiminnan suunnittelussa otetaan huomioon nuorten toiveet ja tarpeet. Avoimen tukitoiminnan keskiössä ovat maahanmuuttajataustaisille nuorille suunnatut matalan kynnyksen ryhmät, leirit, retket, tapahtumat ja nuorten yksilöllinen ohjaus yksittäisissä asioissa. Tukitoimintaa tuotetaan alueilla pääsääntöisesti arkipäivisin ennalta sovittuina ajankohtina.

Palvelun kohderyhmä

Avoimella tukitoiminnalla pyritään ensisijaisesti tavoittamaan ilman huoltajaa tulleita oleskeluluvan saaneita ja pakolaistaustaisia sekä muita maahanmuuttajataustaisia nuoria.

Palvelun tavoitteet

Tukitoiminnan tavoitteena on edistää maahanmuuttajataustaisten nuorten integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Samalla tukitoiminnan avulla vahvistetaan maahanmuuttajanuorten sosiaalisia verkostoja kantasuomalaisiin ja muihin nuoriin. Lisäksi toiminta kannustaa nuoria itsenäiseen ajatteluun ja päätöksentekoon.

Palvelun rajaukset ja lisäpalvelut

Toimintaan sisältyy ryhmätoiminnan lisäksi myös vastikkeetonta kertaluontoista ohjausta nuorille. Mikäli nuori tarvitsee vahvempaa yksilöllistä ammatillista tukea, on kunnan mahdollista ostopalveluna hankkia sitä nuorelle EHIJÄ ry:ltä.

Palvelun arviointi

Palvelua arvioidaan ja kehitetään toiminnan edetessä kirjallisen ja suullisen palautteen avulla, jota kerätään osallistujilta ja yhteistyötahoilta säännöllisesti. Jokaiselle eri avoimen tukitoiminnan muodolle on olemassa oma palautteenkeruuohje.

Laadun varmistaminen ja osaaminen

Avoimen tukitoiminnan palvelusta vastaa työntekijä, jolla on vähintään sosiaali-, terveys-, kasvatustai nuorisualan AMK-tutkinto. Työryhmissä reflektoidaan säännöllisesti palvelun toteutumista yhteisissä kokouksissa ja työnohjaustilanteissa.

Resurssit

Resurssit vaihtelevat Sosiaali- ja terveysministeriön Veikkauksen tuotoista myöntämän rahoituksen mukaisesti.

Hinta

Avoin tukitoiminta saa rahoituksensa STM:ltä ja on näin kunnille ja muille lähetäville tahoille maksutonta. Pääsääntöisesti toiminta on myös osallistujille ilmaista, mutta pieni omavastuuosuus saattaa sisältyä esimerkiksi retkiin ja leireihin.

Liite 4. Avoimen tukitoiminnan ohjaajan toimenkuva.

AVOIMEN TUKITOIMINNAN OHJAAJAN TOIMENKUVA

- ohjaaja suunnittelee ja järjestää oman alueensa avoimen tukitoiminnan sisällön
- ohjaaja valvoo avoimen tukitoiminnan tietoturvan toteutumista sekä toteuttaa toiminnan eettisen kestävyys toteutumista mm. lupalaput, sosiaaliseen mediaan ladattavat sisällöt ja yksityisyyden suoja
- ohjaaja varmistaa oman toiminta-alueen toimintojen turvallisuuden, kuten esimerkiksi turvallisuussuunnitelmien teon tarvittaessa -> vastaava ohjaaja hyväksyy
- avoimen tukitoiminnan tiimipalaveriin (skype) osallistuminen ja oman toimialueen toiminnasta tiedottaminen
- avoimen tukitoiminnan asioista tiedottaminen oman alueen tiimissä
- suunnittelu -ja kehittämispäivien avoimen tukitoiminnan palaveriosioon osallistuminen
- avoimen tukitoiminnan tavoitteiden toteutumisen seuranta omalla toiminta-alueella
- oman alueen avoimen tukitoiminnan myönnetyn vuosibudjetin käyttösuunnitelma ja seuranta alueen vastaavan ohjaajan kanssa
- ohjaaja seuraa avoimen tukitoiminnan palvelukuvauksen mukaisen toiminnan toteutumista alueellaan ->palvelun sisältö, tavoitteet, kohde-ryhmä ja rajaukset
- ohjaaja osallistuu EHJÄ ry:n edustajana erilaisiin alueensa verkostoihin, joissa kehitetään ryhmätoimintaa ja maahanmuuttajille suunnattuja palveluja
- avoimen tukitoiminnan rakenteiden kehittäminen ja jatkuva tarkastelu toiminta-alueellaan
- yhteydenpito eri sidosryhmiin ja maahanmuuttajatyönkentän tilanteen seuranta erityisesti ryhmätoiminnan saralla

- avoimen tukitoiminnan palveluiden tiedotus ja markkinointi alueellisesti
- oman alueen some-kanavien päivitys, kehittäminen ja valvonta
- avoimen tukitoiminnan kysely- ja palautelomakkeiden kehittäminen avoimen tukitoiminnan tiimissä
- avoimen tukitoiminnan tilastojen kerääminen
- avoimen tukitoiminnan määrällisten tavoitteiden asettaminen alueellisesti tulevalle toimintavuodelle yhdessä koordinaattorin ja toiminnanjohtajan kanssa
- avoimen tukitoiminnan palautteiden keruu ja analysointi alueellisesti
- oman alueen avoimen tukitoiminnan toimintasuunnitelman ja vuosikertomuksen koostaminen

Liite 5. Avoimen tukitoiminnan koordinaattorin toimenkuva.

AVOIMEN TUKITOIMINNAN KOORDINAATTORIN TOIMENKUVA

- ohjaaja suunnittelee ja järjestää oman alueensa avoimen tukitoiminnan sisällön
- avoimen tukitoiminnan tiimipalaveriisiin (skype) osallistuminen ja oman toimialueen toiminnasta tiedottaminen
- avoimen tukitoiminnan asioista tiedottaminen oman alueen tiimissä
- suunnittelu -ja kehittämispäivien avoimen tukitoiminnan palaveriosioon osallistuminen
- avoimen tukitoiminnan tavoitteiden toteutumisen seuranta omalla toiminta-alueella
- oman alueen avoimen tukitoiminnan myönnetyn vuosibudjetin käyttösunnitelma ja seuranta alueen vastaavan ohjaajan kanssa
- ohjaaja seuraa avoimen tukitoiminnan palvelukuvauksen mukaisen toiminnan toteutumista alueellaan ->palvelun sisältö, tavoitteet, kohderyhmä ja rajaukset
- ohjaaja osallistuu EHI ry:n edustajana erilaisiin alueensa verkostoihin, joissa kehitetään ryhmätoimintaa ja maahanmuuttajille suunnattuja palveluja
- avoimen tukitoiminnan rakenteiden kehittäminen ja jatkuva tarkastelu toiminta-alueellaan
- yhteydenpito eri sidosryhmiin ja maahanmuuttajatyönkentän tilanteen seuranta erityisesti ryhmätoiminnan saralla
- avoimen tukitoiminnan palveluiden tiedotus ja markkinointi alueellisesti
- oman alueen some-kanavien päivitys, kehittäminen ja valvonta
- avoimen tukitoiminnan kysely- ja palautelomakkeiden kehittäminen avoimen tukitoiminnan tiimissä
- avoimen tukitoiminnan tilastojen kerääminen

- avoimen tukitoiminnan määrällisten tavoitteiden asettaminen alueellisesti tulevalle toimintavuodelle yhdessä koordinaattorin ja toiminnanjohtajan kanssa
- avoimen tukitoiminnan palautteiden keruu ja analysointi alueellisesti
- oman alueen avoimen tukitoiminnan toimintasuunnitelman ja vuosikertomuksen koostaminen